

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Teologické nauky

ČINNOST
MILOSRDNÝCH SESTER SV. VINCENCE DE PAUL
V KROMĚŘÍŽSKÉM SIROTČINCI A CHUDOBINCI
NA KONCI 19. STOLETÍ
A V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Olomouc 2019

Mgr. Marie Součková

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 1. dubna 2019

Obsah

Úvod.....	4
1. Sociální péče koncem 19. století.....	7
2. Počátky činnosti Milosrdných sester v Kroměříži.....	12
3. Vznik sirotčince, chudobince a chorobince	18
4. Výběr obyvatel.....	22
5. Personál instituce	28
6. Fungování sirotčince.....	32
7. Proměny sirotčince v první polovině 20. století	37
8. Nacionální obtíže	40
8. 1. Nacionalismus Milosrdných sester	42
Závěr	45
Seznam pramenů a literatury	47
Seznam zkratk	69
Resumé.....	70
Textové přílohy.....	71
Obrazové přílohy	97

Úvod

Milosrdné sestry sv. Vincence de Paul začaly v Kroměříži působit v polovině 19. století. Podle svého charismatu se i zde věnovaly dětem, nemocným, chudým a starým lidem. Svou činností takto zahrnuly již několik generací místních obyvatel. Město se později také stalo centrem Československé provincie¹ vzniklé ve dvacátých letech minulého století.²

Kromě známého kláštera a nemocnice v ulici Malý val sestry určitou dobu sídlily v dalších místech ve městě. Samostatná komunita vznikla na několik desetiletí i v městském sirotčinci, chudobinci a chorobinci. A právě tuto téměř neznámou a zapomenutou filiálku vincentek zmapovala předložená bakalářská diplomová práce.

Koncem 19. století zřídilo město Kroměříž institut, který měl plnit několik úkolů. V jedné budově se tak spojil sirotčinec, chudobinec a chorobinec a to vše sloužilo obojímu pohlaví. Obyvatelé města tento dům zjednodušeně nazývali sirotčinec a to i v době, kdy v něm sirotci nežili. Tohoto zjednodušeného pojmenování se přidržel i text práce.

Milosrdné sestry,³ které v domě působily, bývají často zaměňovány s jinými podobnými společenstvími. Aby nedocházelo k nepřesnému chápání, bylo zařazeno do druhé kapitoly přesné vymezení tohoto společenství.

Před zpracování tématu bylo stanoveno několik výzkumných otázek a cílů. Za prvé nalézt veškerý dochovaný pramenný materiál, který by přiblížil život a působení sester v sirotčinci. Druhým bodem se stalo porovnání získaných informací s dalšími podobnými instituty.⁴ Třetím bodem se stal pokus o přibližnou rekonstrukci chybějících informací na základě komparace se zmíněnými podobnými případy.⁵ Čtvrtý bod vycházel z autorčina dřívějšího výzkumu dějin vybrané kongregace. Šlo o prověření hypotézy, zdali lze sirotčinec považovat za jedno z ohnisek nacionalismu kroměřížských vincentek. Na základě pramenné základny bylo možné

¹ Jednotlivé prameny se rozcházejí v názvu vzniklé provincie. Nejčastěji se objevovaly dvě varianty: Československá a Česká. Po rozpadu Československa se ustálila verze Česká. Srov. SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku Československé republiky pro Kongregaci Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve dvacátých letech 20. století* (dále jen *Důsledky*). Olomouc 2016 (magisterská diplomová práce), s. 183.

² Toto zajímavé téma bylo autorkou zpracováno v SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*.

³ Není-li uvedeno jinak, je potřeba chápat název Milosrdné sestry nebo vincentky k dané kongregaci.

⁴ Komparace byla provedena u sirotčinců a chudobinců z 19. století, kde pracovaly řeholní sestry.

⁵ Autorka přistoupila k danému řešení na základě nedostatečného zachování pramenů s vědomím veškerých úskalí dané metody.

v textu předsunout výzkum zaměřený na územní historii prostoru a průběh stavby budovy.

Text práce vznikl na základě veškerých dochovaných archiválií.⁶ V daném případě bylo potřeba konstatovat, že zmínka o samotném fungování sirotčince zůstalo velice poskromnu. Jednotlivé informace se zachovaly pouze v jednom podání a jejich věrohodnost nemohla být posouzena na základě jiných pramenů.

Výzkum zahrnul prameny uchovávané v samotné kongregaci (v České provincii i generálním domě ve Vídni).⁷ Archiválie kongregace obsahovaly spíše kusé informace k danému tématu. Za výjimečný exemplář lze považovat smlouvu uzavřenou mezi městem Kroměříž a vídeňským institutem ohledně převzetí daného sirotčince⁸ a dochované fotografie v kronice Československé provincie.⁹ Informace ohledně stavby domu, výběru obyvatel a sčítání přinesl Státní okresní archiv Kroměříž. Do práce byly zahrnuty i dva fondy o vincentkách v majetku Arcibiskupské konsistoře Olomouc v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.¹⁰

Z tištěných pramenů nelze přehlédnout dva významné zdroje: *Pamětní spis o katolické charitě* od Ladislava Brejchy¹¹ a noviny lidové strany v Kroměříži *Pozorovatel*.¹²

⁶ Odkazy na většinu archiválií se nedaly zařadit do žádné ze skupin uváděných citační normou katedry. Odkazy na jednotlivé dopisy byly tedy udělány podle následujícího pořadí: adresát, číslo dokumentu, předmět, případné poznámky, místo a datum odeslání a odesílatel. Ne vždy však všechny údaje byly uvedeny. V těchto odkazech bylo zachováno původní znění nápisů (včetně rozdílů v psaní velkých písmen či gramatiky, i jednotlivé varianty názvů), v textu práce je autorka sjednotila do dnešní podoby.

⁷ Přístup k těmto archivním fondům je umožněn pouze na základě souhlasu příslušné představené (tj. pro provinční dům provinční představené, pro generální dům musí souhlas poskytnout generální představená). Každodenní dokumenty byly v kongregaci dávno zničeny. Mnohé další písemnosti nepřežily odchod sester z kláštera v Kroměříži v době komunistické totality. Velkou ztrátou jsou například dopisy, které musela představená domu posílat na generalát do Vídně. Srov. *Konstituce*. Kostelní Vydří 2001 (Poslední vydání konstitucí Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul – Dcer křesťanské lásky ve Vídni – Gumpendorfu), s. 77, 90.

⁸ Viz Generalát Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Vídni, klášter Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Vídni – Gumpendorf (dále jen Generalát), *Kremsier Korrespondenz zu kl. Spital, Kindergarten, Arbeitsschule Armen- und Waisenhaus 1843–1918*, 3.4/1 (dále jen *Kremsier Korrespondenz*). Složka obsahující korespondenci a dokumenty týkající se městského sirotčince, chorobince a chudobince v Kroměříži. Vertrag zwischen der löblichen Gemeinde Vertretung der Stadt Kremsier einerseits und dem ehwürdigen Institute der barmherzigen Schwestern zu Gumpendorf in Wien. Kremsier 31. Oktober 1890.

⁹ Viz Česká provincie Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul, klášter Milosrdných sester sv. Vincence de Paul v Kroměříži (dále jen Česká provincie), *Kronika kongregace Milosrdných Sester svatého Vincence z Paula česká provincie* (dále jen *Kronika provincie*). Manuskript první kroniky československé autonomní provincie Milosrdných sester. Informace sepisovány zpětně. Datace přibližně 1950–1994. Stránky neočíslovány.

¹⁰ Listiny z olomouckého archivu byly označeny podle systému zdejší konsistoře. Jednotlivé dokumenty se zakládaly do složek s přiděleným číslem, rokem původu a stručným vysvětlením obsahu. Tohoto zařazení se přidržela i tato práce.

¹¹ Tato kniha může být bezpochybně považována za nejlepší přehled činnosti katolické charity a jednotlivých řádů v letech 1918–1928 na území Olomoucké arcidiecéze a Brněnské diecéze. Bohužel

Zajímavým bodem k problému se ukázala být i samotná historiografie. Jednotlivé sirotčince byly vykresleny v řadě diplomových prací pocházející především od studentů Masarykovy univerzity v Brně.¹³ Na druhé straně chudobince a chorobince doposud unikaly zájmu vědeckého bádání.

Text práce byl rozdělen na základě tematických kapitol. První kapitola shrnula základní údaje ohledně sociální péče koncem 19. století s přiblížením jednotlivých institucí vhodných pro komparaci. Druhá kapitola se věnovala bližšímu popisu kongregace a města, které měly daný sirotčinec na starosti. Další část textu se zaměřila na stavbu nové instituce. Čtvrtý oddíl se věnoval obyvatelům domova. Pátá kapitola vykreslila veškeré informace ohledně fungování domu. Osudy sirotčince v první polovině 20. století, jeho proměnu a zánik řešila šestá kapitola. V poslední části byla zkoumána otázka vlivu nacionalismu na město, kongregaci a samotný sirotčinec. Bakalářskou práci na konci doplnilo několik textových a obrazových příloh souvisejících s daným tématem.

Poslední slova úvodu patří poděkování Trojjedinému Bohu za požehnání, kterým zahrnoval veškeré mé úsilí, Mgr. Tomáši Parmovi, Ph.D. za odborné konzultace, pracovníkům archivů za pomoc při vyhledávání archiválií a mým spolusestrám za veškerou podporu.

zkoumaný sirotčinec zde byl zmíněn jen stručně, neboť se nejednalo o církevní institut. Dílo zahrnuje specifika pramene i literatury. Viz BREJCHA, Leander: *Pamětní spis o katolické charitě (Milosrdné lásce) v zemi moravskoslezské*. Přerov 1930.

¹² Místní periodikum katolické strany se sirotčincem zabývalo v několika člancích, z nichž nejvýznamnější jsou vzpomínky jednoho z prvních obyvatel domu. Viz GEYER, Ludvík: *Skromné jubileum. (Městský sirotčinec)*. Pozorovatel. Politický list Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 33, 8. 8. 1929, s. 4.

¹³ Většina prací vznikla pod vedením profesora Lukáše Fasory, který patří mezi současné odborníky na téma sirotků v 19. století.

1. Sociální péče koncem 19. století

Fungování kroměřížského sirotčince a chudobince bylo ovlivněno jednotlivými právními předpisy Rakousko-Uherska, Československé republiky i Protektorátu Čechy a Morava. Tato práce se tedy nemohla plně zabývat jednotlivými podrobnosti spleteného právního rámce, přesto bylo potřeba, aby byl nastíněn alespoň základní rámec celé problematiky.

Sociální péče konce devatenáctého století ještě stále zůstávala postavena na tezi: Obyvatelstvo má na starosti domovská obec. Jednalo se tedy o město či vesnici, ve které člověk vůbec nemusel přebývat, pouze získal její domovskou příslušnost. Tato situace vyhovovala větším městům. O početnou skupinu chudých, kteří se tam přestěhovali za prací, se radní nemuseli starat. Naopak malé obce si stěžovaly na obrovské zatížení rozpočtu, které vznikalo právě povinnostmi starat se o osiřelé,¹⁴ staré a nemocné obyvatele.¹⁵

Mimo obce, které měly povinnost starat se sociálně slabé obyvatelstvo, existovalo ještě velké množství institutů zřízených soukromými osobami. V první řadě to byla katolická církev prostřednictvím nejrůznějších řeholních řádů a náboženských spolků. Tato díla často zaštiťoval patron z řady šlechty či bohatých měšťanů motivovaných křesťanskou službou bližním.¹⁶ Nebylo výjimkou, že dobročinný ústav byl založen na oslavu některého císařského jubilea.¹⁷

Jednotlivé instituce se od sebe výrazně lišily. Existovaly sirotčince, které přijímaly děti pouze jednoho pohlaví (Olomouc – Nové Sady), většina městských založení však byla určena pro všechny sirotky. Vedla je k tomu bez pochyb ekonomická

¹⁴ Podle Riegrova slovníku naučného se za sirotka v 19. století považovala „nezletilá osoba, která nemá naživu buď oba rodiče, nebo jen otce.“ Některé z dětí tedy stále měly matku, která též mohla požívat podpory dobročinných spolků. Srov. Rieger, František Ladislav – Malý, Jakub (eds.): *Slovník naučný*. Díl 8. *S–Szyttler*. Praha 1887, s. 461; MUČKA, Aleš: *Sirotčí spolky v Brně a okolí v letech 1850–1918* (dále jen *Sirotčí spolky*). Brno 2014 (magisterská diplomová práce).

In: https://is.muni.cz/th/o9kt4/Sirotci_spolky_1850_-_1918.pdf [cit. 2. 7. 2018], s. 5–8.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 7, 11; SMOLÍKOVÁ, Veronika: *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Brno 2014 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/kz1p6/diplomova_prace_konecna_verze.pdf [cit. 23. 9. 2018], s. 24–57; ŽERAVÍKOVÁ, Klára: *Péče o sirotky na Moravě v dlouhém 19. století na příkladu arcibiskupského sirotčince na Nových Sadech*. Brno 2017 (bakalářská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/w910y/Klara_Zeravikova__bakalarska_prace.pdf [cit. 3. 2. 2019], s. 11–16.

¹⁶ Tvrzení o křesťanské motivaci naopak popřel ve své práci Aleš Mučka. Srov. BREJCHA, L.: *c. d.*, s. 32; MUČKA, A.: *Sirotčí spolky*, s. 11; ŽERAVÍKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 16–17.

¹⁷ Jednalo se především o výročí panování císaře Františka Josefa I., případně výročí svatby císařského páru. Srov. SCHOVANKOVÁ, Kristýna: *Sirotci, sirotčince a chudobince v Plzni*. Plzeň 2016 (bakalářská diplomová práce).

In: <https://dSPACE5.zcu.cz/bitstream/11025/24542/1/SCHOVANKOVA%20BP%20Sirotci.pdf> [cit. 2. 7. 2018], s. 17; ŠIMKOVÁ, Štěpánka: *Stavební firma Konečný & Nedělník a její role v prostějovském stavitelství let 1887–1918*. Brno 2005 (magisterská diplomová práce).

In: <https://is.muni.cz/th/tk842/FINALVERS.pdf> [cit. 2. 7. 2018], s. 33

stránka věci. Jen málokteré město mělo totiž takové množství sirotků, že by mohlo zřídit více ústavů – a tím oddělit chlapce a dívky do zvláštních zařízení. Pro ještě efektivnější využití byly sirotčince někdy spojovány s chudobinci. V jedné budově tak se dostalo zaopatření pro všechny sociálně slabé bez ohledu na věk. To se týkalo hlavně ústavů zřízených menšími městy a obcemi (Čáslav, Šternberk, Určice). Sirotčince s chudobinci stejně jako samostatné chudobince zatím bohužel unikaly bližšímu historickému zkoumání, a tak se tato práce musela spokojit především pouze s výzkumem ústavů, které by se daly lépe porovnat s kroměřížským ústavem.¹⁸

Prvním zkoumaným bodem této kapitoly se staly sirotčince. V druhé polovině 19. století jich na Moravě vzniklo obdivuhodné množství. Jen katolická charita a jednotlivé řády jich zastřešovaly 24.¹⁹ K číslu je potřeba připočíst další desítky městských sirotčinců.

Děti byly přijímány od nejrůznějšího věku – od několikaměsíčních nebo až v předškolním věku. Jednalo se pouze o zdravé jedince. V případě postižení či nějaké psychické nemoci byli sirotci posíláni do specializovaných ústavů nebo chorobinců. V domech zůstávali nejčastěji do 14 či 15 let.²⁰ Soukromá zařízení požadovala stanovený poplatek na každé dítě od jeho domovské obce. Stejný způsob uplatňovala i obec, pokud přijala do svého sirotčince dítě z jiné obce. V některých církevních zařízeních se musel dokládat manželský původ dítěte, jinde naopak levobočky přijímali

¹⁸ Srov. HENNEBERGOVÁ, Zuzana: *Katolická Charita na Prostějovsku*. Brno 2013 (bakalářská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/dby0v/BAKALARSKA_PRACE.pdf [cit. 3. 9. 2018], s. 33; ZVELEBILOVÁ, Barbora: *Vznik a vývoj opatroven v českých zemích*. Hradec Králové 2016 (magisterská diplomová práce). In: <https://theses.cz/id/c38nml/STAG84331.pdf> [cit. 3. 3. 2019], s. 44; ŽERAVÍKOVÁ, K: *c. d.*, s. 24.

¹⁹ Sirotčinec sv. Josefa v Biskupicích, sirotčinec dominikánek v Bojkovicích (tzv. Útulék sv. Václava), Sirotčinec Milosrdných sester v Boskovicích, Mariánský ústav v Brně, dívčí sirotčinec pařížských vincentek v Brně – Jundrově (někdy mylně označen za ústav vídeňských vincentek), sirotčinec Sester Neposkrvněného Početí Panny Marie v Uherském Brodě, sirotčinec vincentek ve Frýdku, sirotčinec sester sv. Kříže v Kojetíně, sirotčinec dominikánek v Kokorách, sirotčinec v Liptále, sirotčinec Carolinum v Lukově, sirotčinec v Místku, sirotčinec v Mozkovicích, sirotčinec hedviček v Nezamyslicích, tři sirotčince v Olomouci (sv. Josefa v Dolanech, nadační sirotčinec v Křenově a arcibiskupský v Nových Sadech), sirotčí útulna Ludmila v Moravské Ostravě, sirotčinec sv. Josefa v Plumlově, sirotčinec Mariánského ústavu v Přerově, sirotčinec vincentek ve Strážnici, sirotčinec v Tovačově, sirotčinec sester sv. Kříže ve Vizovicích a ústav sv. Josefa v Zašově. Srov. BREJCHA, L.: *c. d.*; HOLASOVÁ, Iveta: *Péče o mládež v Olomouci ve 20. století*. Brno 2014 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/ag06k/Magisterska_diplomova_prace_IvetaHolasova.pdf [cit. 11. 3. 2019], s. 110.

²⁰ Práce Aleše Mučky špatně uvedla, že děti byly propouštěny až v plnoletosti, které dosahovaly v 21 letech. Srov. HNÁTOVÁ, Veronika: *Kongregace sester Dominikánek a její působení na Moravě mezi léty 1887 až 1945*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/qm6cn/Diplomova_prace.pdf [cit. 3. 2. 2019], s. 70; MUČKA, Aleš: *Kam s nimi, císaři pane? aneb Péče o sirotky v letech 1850–1918 v Brně a okolí* (dále jen *Kam s nimi*). Brno 2012 (bakalářská diplomová práce). In: <https://is.muni.cz/th/xrfca/Sirotci.pdf> [cit. 2. 7. 2018], s. 22; SCHOVÁNKOVÁ, K: *c. d.*, s. 22.

bez problémů.²¹ Dále byl občas požadován konkrétní seznam oblečení, které mělo mít dítě s sebou při příchodu.²²

V sirotčincích církevních i městských často pracovaly řeholní sestry. V Čechách a na Moravě bylo množství společenství, která se věnovala službě osiřelým dětem. Z nejznámějších lze zmínit Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského,²³ sestry dominikánky,²⁴ Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka v Opavě,²⁵ Dcery božské lásky,²⁶ Sestry de Notre Dame,²⁷ Sestry sv. Hedviky,²⁸ Dcery křesťanské lásky²⁹ a v neposlední řadě i vídeňské Milosrdné sestry sv. Vincence.³⁰ Řeholnice představovaly kvalifikovanou i levnou pracovní sílu, bez které by tehdejší sociální péče nemohla fungovat. Přesto se objevily případy, kdy město původně využívalo světského personálu, následně však uzavřelo smlouvu s některou z kongregací.³¹

Život v sirotčincích vedených řeholnicemi se řídil pevně stanovenými pravidly. Den začínal společnou modlitbou. Děti často nosily předepsaný stejnokroj. Povinnou školní docházku si plnily v místní škole nebo ji měly zřízenou přímo v rámci

²¹ Jednalo se především o tzv. nalezince, které plnily i funkci sirotčinců. Srov. ŽERAVÍKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 19.

²² Srov. MUČKA, A.: *Kam s nimi*, s. 22; SMOLÍKOVÁ, V.: *c. d.*, s. 32; ŽERAVÍKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 33.

²³ K roku 1946 kongregace působila v 10 sirotčincích a také 12 starobincích, z městských sirotčinců sestry působily například v Jihlavě. Srov. SLABĚŇÁKOVÁ, Jana: *Působení Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského na území brněnského biskupství od jejího příchodu až do dnešní doby (1862–2008)*. Brno 2008 (magisterská diplomová práce).

In: https://is.muni.cz/th/phgfh/boromejky_diplomka_posledni_verze_11_05_2008.pdf [cit. 3. 1. 2019], s. 45; SVOBODOVÁ, Martina: *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno 2007 (bakalářská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/166288/pedf_b/ [cit. 13. 9. 2018], s. 15.

²⁴ Sestry působily za první republiky v 10 sirotčincích, z toho se 8 nacházelo na Moravě. Srov. HNÁTOVÁ, V.: *c. d.*, s. 88.

²⁵ Velice dobře byla zmapovaná historie působení sester v Arcibiskupském sirotčinci na Nových Sadech. Srov. ŽERAVÍKOVÁ, K.: *c. d.*

²⁶ Kongregace bývá někdy zaměňována s Dcerami křesťanské lásky (tj. pařížskými vincentkami). VONDROVÁ, Kateřina: *Působení ženských církevních řádů v Brně za první republiky*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/135580/pedf_m/ [cit. 3. 9. 2018], s. 56.

²⁷ Zajímavé prameny se dochovaly o působení sester v plzeňském městském sirotčinci. Viz SCHOVÁNKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 18.

²⁸ Interesantní informace o nacionálních vztazích v oblasti sirotčince v Nezamyslicích přinesla diplomová práce Dějiny Kongregace sester sv. Hedviky. Viz SÜSENBEKOVÁ, Marie Františka: *Dějiny Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích*. Olomouc 2014 (magisterská diplomová práce).

In: https://theses.cz/id/2b0oip/Ssenbekov_Djiny_Kongregace_sester_sv_Hedviky_v_Nezamyslic.pdf [cit. 3. 9. 2018], s. 26.

²⁹ Pařížské vincentky působily v sirotčinci v Jundrově, který někdy bývá mylně spojován s vídeňskými milosrdnými sestrami. Srov. VONDROVÁ, K.: *c. d.*, s. 62–63.

³⁰ Kromě městského sirotčince v Kroměříži působily sestry i v městském sirotčinci a chudobinci ve Svitavách. Vlastní sirotčinec zřizovaly ve Strážnici. Další sirotčince sestry provozovaly v Rakousku (Linz, Steyr). Srov. HLAWATI, Franz: *Die Barmherzigen Schwestern von Wien – Gumpendorf 1832–1932*. Wien 1932.

³¹ Srov. Generalát, *Chronik Zwittau Waisen- und Armenhaus 1929–1947*. Manuskript kroniky filiálního domu vídeňských vincentek ve Svitavách z let 1929–1947. Stránky neočíslovány; SCHOVÁNKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 18.

sirotčince.³² Část dne byla věnována domácím povinnostem, které dětem byly přiděleny na základě jejich věku. Nechyběl samozřejmě ani čas pro hraní.³³

Děti si musely udržovat pořádek ve svých věcech. Ne vždy sestry dokázaly mít přiměřenou autoritu u svých svěřenců.³⁴ V jiných případech zase vztahy k jejich pečovatelkám zůstaly srdečné a hluboké i po jejich odchodu.

Kolem 15. roku museli sirotci instituce opustit. Sestry většinou chlapcům zajistily učení a děvčatům nějakou službu. S dosažením plnoletosti si mohli někteří z nich vyzvednout úspory ze sirotčích fondů. Zde však příběh těchto již dospělých mladých lidí často končí. Další jejich osudy jsou až na výjimku většinou nezjistitelné.³⁵

Jestliže k sirotčincům vznikla již slušná sbírka diplomových prací, chudobince a chorobince zůstaly doposud na okraji zájmu výzkumu.

Chudí byli v obci léta podporováni z takzvaných chudinských fondů. Ve fondech měst dodnes lze nalézt množství dopisů těchto lidí prosících o finanční příspěvek na nejrůznější účely. Ne vždy tato peněžní podpora byla pro jednotlivce dostatečná a ne pro všechny obce byla lehce kontrolovatelná. Větší města se tedy postupně uchylovala k zřizování takzvaných chudobinců. V případě tělesně nemocných se jednalo o chorobince.³⁶

K obsazování míst v městských chudobincích docházelo na základě procesu o několika fázích. Daný jedinec nejprve napsal žádost o přijetí na městskou radu. Zde samozřejmě nezapomněl vylicít veškeré své útrapy, případně nabídl protiváhu za vlastní přijetí. Tu tvořila především nabídka možné práce pro instituci (samozřejmě omezená na základě zdravotního stavu či věku dotyčného) nebo majetková protiváha (peněžní obnos, odkaz nemovitosti). Rada města posoudila žádost z několika hledisek. V první řadě bylo potřebné respektovat kapacitu chudobince – počet míst zůstal omezen a mnohdy sem město mohlo umístit opravdu jen několik málo vyvolených, zatímco ostatní chudé nadále podporovalo prostřednictvím finančních příspěvků. Instituty byly často určeny pro muže i ženy, ale existovaly i některé domy určené pouze pro jedno

³² V tomto druhém případě školu naopak navštěvovaly další děti z okolí. Srov. ŽERAVÍKOVÁ, K: *c. d.*, s. 16–32.

³³ Podrobný popis rozvoje svěřenců zachytila Klára Zavadilová ve své diplomové práci o novosadském sirotčinci. Srov. MUČKA, A.: *Kam s nimi*, s. 22; ŽERAVÍKOVÁ, K: *c. d.*, s. 36–38

³⁴ Krásným příkladem je noční útěk sirotků z ústavu v Plzni. Viz SCHOVÁNKOVÁ, K: *c. d.*, s. 17–18, 20.

³⁵ Za výjimečný případ lze považovat, když jeden z bývalých sirotků v Nezamyslicích přijel za sestrami již jako novokněz. Srov. Rieger, F. L. – Malý, J. (eds.): *c. d.*, s. 460; HOLASOVÁ, I.: *c. d.*, s. 22; SCHOVÁNKOVÁ, K: *c. d.*, s. 22; SÜSENBKOVÁ, M. F.: *c. d.*, s. 125.

³⁶ Srov. TKADLECOVÁ, Jaroslava: *Chudinská péče v Táboře v letech 1850–1914*. Brno 2011 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/oz0hg/Chudinska_pece_v_Tabore.pdf [cit. 15. 9. 2018], s. 28.

pohlaví. Druhým důležitým kritériem byla příslušnost k domovské obci. V případě chudobinců se nevyžadovalo tak striktně jako u sirotků, přesto člověk s domovským právem měl samozřejmě přednost na péči od své obce než „cizinec“. Třetí kritérium bylo zmíněno v souvislosti s podanou žádostí – tedy případná nabídka ze strany zájemce, která by instituci či městu pomohla vyvažovat náklady spojené s péčí. Ne všichni mohli učinit takovouto nabídku, ale lze s jistotou tvrdit, že případnou vděčnost za péči město nikdy neodmítlo.³⁷

V neposlední řadě se přihlíželo k lékařskému dobrozdání. Ne všem dojemným příběhům žadatelů se dalo stoprocentně věřit. A proto město pověřilo některého z místních lékařů prohlídkou zájemce.³⁸

Obyvatelé chudobince byli podobně jako sirotci v domě podrobeni jasnému řádu.³⁹ V tomto místě však informace o chudobincích končí.

Ústavy označované jako chorobince zřizovaly obce: „bez ohledu na věk pro nemocné nezhojitelnými nebo dlouho trvajících chorobami, potřebujícími ošetření.“⁴⁰ Mezi pacienty těchto institucí se nacházeli imobilní mrzáci, lidé s následky spavé chřipky, postižení padoucníci či jinou chronickou chorobou, hluchoněmi, slabomyslní a či lehce psychicky nemocní. Chorobince tedy představovaly ústavy, které byly mezi chudobinci a nemocnicemi.⁴¹

³⁷ Srov. Státní okresní archiv Kroměříž (dále jen SOKA Kroměříž), Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2629, inv. č. 2629, kart. 653–655, *Stavba městského sirotčince a chudobince na starém Františkánském hřbitově 1884–1890; Přijaté osoby do sirotčince, žádosti o podporu 1887–1889; Různá korespondence týkající se chudobince a sirotčince 1920–1937* (dále jen f. B-A 1, *Sirotčinec*); VONDROVÁ, K.: c. d., s. 61.

³⁸ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*.

³⁹ Srov. TKADLECOVÁ, J.: c. d., s. 71.

⁴⁰ SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 655, *Sirotčinec*, Memorandum o úpravě chorobincké péče, Čs. červený kříž, Praha VI., Neklanova 147.

⁴¹ Srov. tamtéž; tamtéž, Okresní úřad v Kroměříži, čís. 1296/IV-7, Obecním radám, dne 30. ledna 1930, Okresní hejtman, Dr. Skácel v. r.

2. Počátky činnosti Milosrdných sester v Kroměříži

Na začátku výzkumu působení sester v sirotčinci bylo potřeba přesně definovat zkoumanou kongregaci, do které řeholnice příslušely. Během historického bádání totiž neustále docházelo k zaměňování jednotlivých společenství zvláště v případě vídeňských Milosrdných sester sv. Vincence de Paul.⁴²

V habsburské monarchii existovalo několik rozdílných institutů, jejichž členky se označovaly jako „vincentky“. Na Moravě to byly sestry především ze dvou komunit: vídeňské Milosrdné sestry a pařížské Dcery křesťanské lásky.⁴³ Názvy těchto komunit byly často zaměňovány a popletly hlavu i nejednomu tehdejšímu úředníku státní správy.⁴⁴

První, chronologicky starší společenství, se oficiálně nazývá Dcery křesťanské lásky (Filles de la Charité). Založil je v 17. století přímo sv. Vincenc de Paul. Jelikož Tridentký koncil neumožňoval ženským řádům působení mimo klausuru, zdráhal se světec sestry označit za řeholnice. Původně se tedy vincentkám dostalo označení za bratrstvo. V současné církvi spadají mezi společnosti apoštolského života. V historii bývaly někdy označovány za služebnice chudých nemocných nebo dokonce i za milosrdné sestry.⁴⁵

⁴² K záměně dochází především mezi jednotlivými vincentinskými společenstvími, někdy také ale s dalšími kongregacemi, které mají v názvu: „Milosrdné sestry“ (Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského, Milosrdné sestry sv. Kříže, Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka v Opavě, Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny, Milosrdné sestry Panny Marie Jeruzalémské). Viz HRUDÍKOVÁ, Mirjam: *Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří 1997.

⁴³ Kromě nich ještě působila v menším rozsahu další společenství. Během první světové války působily v Kroměříži italské vincentky. Tato komunita byla v pramenech Arcibiskupské konzistoře striktně oddělována od filiálních domů na Malém Vale či v sirotčinci. Další komunita označená v Aktech kurie za vincentky však k vincentkám nepatří. Jednalo se paderbornskou kongregaci s podobným názvem (Sestry křesťanské lásky). Početně skromné zůstalo i působení mnichovských vincentek v Kájově na konci 20. století. Srov. *Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1928* (dále jen *Acta curiae 1928*) Olomucii 1928, Nr. 3, 31. 3. 1928, s. 34, Zl. 5396, *Juvenat der Schwestern der christlichen Liebe*; Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZA Olomouc), f. ACO Arcibiskupská konsistoř Olomouc, sign. H8, kart. 5171, *vincentky* (dále jen f. ACO, *vincentky*), Nr. 17079 ai 1918, *Sestrám sv. Vincence Italiánkám v zemském léčebním ústavě v Kroměříži*; tamtéž, Nr. 16788 ai 1918, *jurisdikce pro kněze k duchov[ním] cvičení u italských sester vincentek*.

⁴⁴ Aby situace nebyla příliš jednoduchá, docházelo k různému zaměňování názvů společenství. Není tedy divu, že československá státní správa si třikrát vyžádala vysvětlení vztahů mezi vincentkami z Vídně a Paříže, aniž by je pak byla schopná rozpoznat. Srov. ZA Olomouc, fond ACO Arcibiskupská konsistoř Olomouc, kart. 5194, *neroztříděné zprávy* (dále jen f. ACO, *neroztříděné*), Francisco Marmaggi, předmět: *Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence z Pauly, utvoření samostatných provincií v R[e]publice [československé]*; tamtéž, *Řády církevní. Utvoření samostatné provincie československé Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence z Pauly. Velmi pilně!* Nr. 4455 – 22. 3. 1923, číslo 32854/I., v Brně dne 14. března 1923.

⁴⁵ Srov. HRUDÍKOVÁ, M.: *c. d.*, s. 307–308; SOUČKOVÁ, Marie: *Původ, kořeny, vznik a historie Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul* (dále jen *Původ*). Kroměříž 2011 (noviciátní práce); tatáž: *Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul v historiografii. Přehled dosavadní historické*

Druhé, pro tuto práci nosné společenství, neslo oficiální název Milosrdné sestry sv. Vincence de Paul (Barmherzige Schwestern vom heiligen Vinzenz von Paul). V německy mluvících oblastech se však nacházelo mnoho samostatných společenství s naprosto shodným názvem. Neomylným kritériem pro rozeznání daných komunit dodnes je pouze jejich příslušnost ke generálnímu domu. V případě kroměřížských filiálek se jednalo o Vídeň – Gumpendorf.⁴⁶

Vídeňské (neboli bílé) vincentky vznikly složitým vývojem souvisejícím s několika dalšími komunitami: Sestrami sv. Pavla ze Chartres (založené v Levesville), vincentkami ve Štrasburku⁴⁷ a jimi formovaným společenstvím v rakouském Zamsu. Druhým (vnitřním) činitelem formující kongregaci bylo převzetí původních konstitucí sv. Vincence od Dcer křesťanské lásky. Tak ze dvou odlišných pramenů vznikly vídeňské milosrdné sestry, které v následujících letech založily filiální domy v Kroměříži.⁴⁸

V devatenáctém století došlo k obrovskému nárůstu množství ženských charitativně činných kongregací. Ač by se mohlo zdát, že rozšíření charitativně činných kongregací bylo důsledkem průmyslové revoluce, chronologicky tato logická myšlenka neseďí. Ženské kongregace začaly působit mezi chudými ve velkém počtu ještě před příchodem průmyslové revoluce do českých zemí. Jednotlivá společenství navíc otvírala nové filiální domy i na vesnicích. Do poloviny 20. století tak vznikla hustá síť sociální péče zahrnující sirotčince, chudobince, školy všech stupňů, domovy pro postižené, nemocnice a domovy důchodců. Ani Kroměříž nezůstala výjimkou.⁴⁹

práce o Kongregaci Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Vídeň – Gumpendorf v českých zemích (dále jen *Historiografie*). Olomouc 2013 (seminární práce).

⁴⁶ Společenství nelze rozeznávat ani podle konstitucí či podle hábitu, který bývá velice podobný. Srov. tatáž: *Důsledky*, s. 160–161.

⁴⁷ Původní název Filles de la Charité převzatý od pařížských vincentek byl později z důvodu soudní přeměny změněn na Souers de la Charité de Strassbourg. Z původního francouzského názvu sester bylo do německy mluvících zemí převzato Barmherzige Schwestern vom heiligen Vinzenz von Paul. Srov. tatáž: *Původ*, s. 9–12.

⁴⁸ V důsledku nacionálních sporů za první republiky se kláštery de facto rozdělily na dvě skupiny: některé domy v Československu zůstaly podřízené Vídni, jiné se pokusily vytvořit vlastní kongregaci. Kroměřížské sestry patřily k tomuto oddělenému křídlu. Nacionální spory mezi sestrami v kontextu sirotčince byly rozebrány v osmé kapitole. Více o celkové problematice viz tatáž: *Důsledky*.

⁴⁹ Srov. HAVELKOVÁ, Jitka: *Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté Rodiny a její působení v Brně v 19. století a na počátku 20. století*. Brno 2007 (bakalářská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/136151/pdf_m/ [cit. 13. 2. 2014], s. 10–11; KUTNOHORSKÁ, Jana: *Historie ošetřovatelství*. Praha 2010, s. 17–26; MACHAČOVÁ, Jana – MATĚJČEK, Jiří: *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1781–1914* (dále jen *Nástin*). Opava 2002, s. 42; Mrázová, Kateřina: *Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Strážnici* (dále jen *Vincentky*). Brno 2007 (bakalářská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/152661/pdf_b/ [cit. 13. 9. 2018], s. 19–24; tatáž: *Působení Milosrdných sester sv. Kříže v moravské provincii v letech 1872–1922* (dále jen *Křížové sestry*). Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/152661/pdf_m/ [cit. 13. 9. 2018], s. 10–15;

Kroměříž⁵⁰ v první polovině devatenáctého století představovala ještě stále malé město stíněné středověkými hradbami. Z 6 000 obyvatel se velká většina hlásila k německé národnosti. Předměstské části (mimo jiné i Oskol) s českou většinou byly připojeny až v roce 1850. Národnostní otázka se začala vyhrocovat až v druhé polovině 19. století. Drtivá většina obyvatel se hlásila ke katolickému vyznání.⁵¹ Vincentky také nebyly prvním ani posledním řeholním společenstvím v Kroměříži. Některé kláštery zanikly již dříve,⁵² v 19. století zde také působili piaristé.⁵³ Následně přišly i Milosrdné sestry sv. Kříže.⁵⁴

Život místních lidí byl spojen se zemědělstvím. „Mnohá městská dcerka, na promenádě vymóděná do kvítkované krinolínky, dojívala prý v těch časech krávy.“⁵⁵ Z dřívější doby tu stály dva pivovary, první větší podniky začaly vznikat až v šedesátých letech 19. století (slévárna, továrna na stroje a hlavně nastal rozvoj potravinářského průmyslu). Díky zamítavému postoji k železnici si město uchovalo svůj historický ráz.⁵⁶

Kroměřížské dějiny si nelze představit bez silného vlivu olomouckých arcibiskupů. Nejvýraznější vliv na město měl nepochybně Maxmilián Sommerau–Beckh, roku 1848 hostitel říšského sněmu i císařské rodiny.

Sommerau-Beckh nechal obnovit oba dva zámecké parky. Roku 1838 dal vybudovat novou studnu, která zásobovala čerstvou vodou městské kašny. Arcibiskup

SOUČKOVÁ, Marie: *Analýza příčin a důsledků příchodu Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul do Kroměříže v polovině 19. století* (dále jen *Analýza*). Olomouc 2014 (bakalářská práce), s. 35, 78; ŽÁK, Alfons: *Oesterreichisches Klosterbuch. Statistik der Orden und Kongregationen der katholischen Kirche in Oesterreich*. Wien 1911.

⁵⁰ Bohatá bibliografie o Kroměříži v 19. století se zabývala především zasedáním říšského sněmu. V té době se toto maloměsto stalo centrem politických nadějí pro celou monarchii. Srov. SPÁČIL, Jindřich: *Kroměřížský sněm 1848–1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů* (dále jen *Kroměřížský sněm*). Kroměříž 1933, s. 11; FIALOVÁ, Anežka – KUBÍČEK, Jaromír: *Bibliografie okresu Kroměříž. Literatura z let 1981–2005*. Zlín 2006.

⁵¹ Například k roku 1900 bylo na 38 613 obyvatel okresu evidováno 205 evangelíků, 679 židů a 8 lidí jiných vyznání. Srov. PEŘINKA, František Václav: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres. I. část* (dále jen *Vlastivěda moravská*). Brno 1911, s. 53; SPÁČIL, J.: *Kroměřížský sněm*, s. 12–15.

⁵² V roce 1606 přišli do města františkáni. Jejich klášter byl ale zrušen během josefínských reforem roku 1785. Srov. PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 124.

⁵³ Gymnázium fungovalo v letech 1687–1877 Srov. tamtéž, s. 224.

⁵⁴ Srov. MRÁZOVÁ, K.: *Křížové sestry*, s. 34; PEŘINKA, František Václav: *Ze starého Kroměříže. Kulturně-historické obrázky mosaikové* (dále jen *Ze starého Kroměříže*) Kroměříž 1910, s. 73–76.

⁵⁵ SPÁČIL, J.: *Kroměřížský sněm*, s. 53.

⁵⁶ Srov. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. Sv. 6, *Okresy: Přerov, Hranice, Kroměříž* (dále jen *Historický místopis*). Ostrava 1978, s. 137, 211–212; PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 76.

také pověřil stavebního radu Antona Archeho⁵⁷ přestavbou Mlýnské brány či rekonstruoval vyhořelý kostel sv. Mořice.⁵⁸ K němu nechal arcibiskup přistavět tzv. křestní kapli, kde byl následně podle svého přání pochován.⁵⁹ Za největší zásluhu Sommerau–Beckha pak kronikář města označil zasazení se o příchod Milosrdných sester.⁶⁰

Ještě před příchodem vincentek se město samo snažilo zabezpečit své chudé a nemocné. V Kroměříži se tak nacházely dokonce dva domy vyčleněné k tomuto účelu. Díky daru domu jednoho z obyvatel⁶¹ mohl starosta Winzenz Wieser vytvořit jakýsi útulek pro nemajetné. Šest mužů a šest žen zde mohlo bydlet a dostávat jídlo a potřebné oblečení. V případě potřeby se jim dostalo i lékařského ošetření. V době epidemií tento chudobinec sloužil jako nemocnice. Celé dílo bylo financováno z jednotlivých darů, testamentů, dobročinných fondů, ale i městského rozpočtu.⁶²

Tzv. městská nemocnice fungovala od roku 1820, později však přestala vyhovovat nutným požadavkům. Bylo rozhodnuto o zřízení nového domu a začaly se vybírat peníze. V roce 1845, kdy vincentky přišly do města, byl pro tento účel již zakoupen dům.⁶³

Otevření filiálního domu v Kroměříži nebylo záměrem města ani nahodilým rozhodnutím kongregace. Příchod Milosrdných sester iniciovala vévodkyně Ernestina von Arenbergová. Tato šlechtična věnovala své panství v nedalekých Pačlavicích sestřám s podmínkou zřízení filiálního domu v Pačlavicích a v Kroměříži. Řeholnice se

⁵⁷ Anton Arche byl přijat do stavebního úřadu v Kroměříži již Sommerau–Beckhovým předchůdcem arcibiskupem Chotkem. Srov. PERŮTKA, Marek (ed.): *Kroměříž. Historické město & jeho památky*. Kroměříž 2012, s. 224.

⁵⁸ Kostel vyhořel roku 1836, avšak zůstal po několik let v tomto stavu. Srov. BUBEN, Milan Michael: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha 2000, 324; PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 147.

⁵⁹ Srov. BUBEN, M. M.: *c. d.*, s. 325; *Historický místopis*, s. 137; PERŮTKA, M. (ed.): *c. d.*, s. 234.

⁶⁰ Srov. KOUŘIL, K.: *c. d.*, s. 21.

⁶¹ Dům č. 150 na Novém náměstí nedaleko Kovářské brány věnoval bezdětný Wenzl Kotulan. Srov. SOKA Kroměříž, Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 30, *Denkbuch der Stadt Kremsier* (dále jen f. B-A 1, *Denkbuch*), s. 151–152; tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2084, *Nemocnice 1828–1852* (dále jen f. B-A 1, *Nemocnice*) – Grundsätze 28. ten Marz 1821; tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2081 F, *Ošetřování ve špitálu 1830–1853* (dále jen f. B-A 1, *Ošetřování*); KOUŘIL, Kryštof.: *Edice pamětní knihy II. svazku města Kroměříže z let 1848–1867*. Olomouc 2012 (bakalářská diplomová práce). In: http://theses.cz/id/peqgfl/Bakalarska_prace_-_Kouril.doc [cit. 3. 7. 2018], s. 79–80

⁶² Například za rok 1835 činily celkové náklady více než 11 500 Fl. CM. Dary jednotlivých osob se proti tomu pohybovaly maximálně v rozmezí několika stovek.

⁶³ Jednalo se o dům mistra tesaře Badierského, který město zakoupilo za 21 000 Fl. CM. Srov. SOKA Kroměříž, *Denkbuch*, s. 151–152; tamtéž, f. B-A 1, *Ošetřování*, KOUŘIL, K.: *c. d.*, s. 79–80; HAAGE, Walter: *Abriss der Geschichte von Kremsier*. Olmütz 1942, s. 19; CHODNÍČEK, J.: *c. d.*, s. 79; *Ottův slovník naučný*. 15. díl. Praha 1900, s. 244; PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 126.

zde měly „daselbst nach ihrer heiligen Regel Kranke pflegen und arme Kinder in weiblichen Handarbeiten und in der römisch katholischen Religion unterrichten.“⁶⁴

Naplnit závazek vyplývající z velkorysého daru se společenství podařilo za pomoci dvou významných osobností. Již dříve zmiňovaný olomoucký arcibiskup Maximilian Josef Sommerau–Beckh sestřám nejen poskytl pozemek u městských hradeb⁶⁵, ale i finančně podpořil nově vznikající klášter.⁶⁶ Druhým významným dobrodincem kroměřížského domu se stala císařovna Karolina Augusta, čtvrtá manželka Františka I.⁶⁷ Městská rada se zpočátku ve prospěch sester nijak neangažovala. Přítomnost radních zaznamenala kroměřížská kronika pouze ve spojitosti s návštěvou císařovny matky. Ta se osobně 13. září 1845 účastnila požehnání nového kláštera.

Do nově vzniklého domu bylo posláno 15 sester. V porovnání s jinými založeními se jednalo o abnormálně vysoký počet sester, unikátní pro celé dějiny kongregace.⁶⁸

Sestry zde tedy mohly ihned rozvinout širokou škálu činností ve prospěch chudých: nemocnici, domácí ošetřování nemocných a soukromou školu. K těmto činnostem s velkou pravděpodobností lze připočíst domácí ošetřování nemocných a hmotnou pomoc místním chudým, jak tomu bylo i na jiných místech. Daná skutečnost vysvětluje fakt, proč k rozšíření činnosti sester ve městě došlo o hodně později než v případě jiných lokalit.⁶⁹

Nemocnice byla otevřena měsíc⁷⁰ po vysvěcení kláštera. Vincentky se věnovaly ošetřování nemajetných žen i mužů, docházely též k pacientům i v jejich domovech.⁷¹

Podobně jako v případě sirotčince byla i většina archiválií ohledně nemocnice zničena. Zachovaly se pouze útržkovité zprávy, na jejichž základě dnes známe základní

⁶⁴ SOUČKOVÁ, Marie: *Analýza*, s. 112.

⁶⁵ Sestry dostaly právo využít parcely (Fruchtnießung). Pozemek odkoupily roku 1926 v souvislosti s přístavbou kláštera. Srov. tamtéž, s. 117.

⁶⁶ Kromě oltářního obraz a kalichu Sommerau–Beckh zavázal arcibiskupství k placení Spiritual-Direktor nového filiálního domu. Srov. Součková, Marie: *Analýza*, s. 49–51.

⁶⁷ Císařovna matka patřila mezi hlavní podporovatele vídeňských sester. V některých dokumentech je Karolina Augusta přímo označena za zakladatelku společenství. Srov. tamtéž, s. 51–54.

⁶⁸ Například pro založení kláštera ve Vídni přišly ze Zamsu pouze čtyři sestry a dvě kandidátky. Srov. *Generální direktář*. Kostelní Vydří 2001 (Poslední vydání generálního direktáře Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Dcery křesťanské lásky ve Vídni – Gumpendorfu), s. 55.

⁶⁹ Ve významnějších místech se činnost sester vždy rozrůstala o nové oblasti. Tak tomu bylo například s mateřským klášteřem ve Vídni i filiálními domy v českých zemích: v Pačlavicích, Svitavách, Strážnici a ve Frýdku. Srov. Soukromý archiv generalátu, *Rechnungs Ausweis 1840–45*; tamtéž, *Rechnungs Ausweis 1846–1850*.

⁷⁰ Tedy 12. října 1845.

⁷¹ Srov. Součková, Marie: *Analýza*, s. 71.

informace.⁷² Po několika letech činnosti sester byla zmíněná nemocnice pro chudé uzavřena pro nepotřebnost. Městská nemocnice se v Kroměříži objevila až roku 1908.⁷³ V té době znovu vyvstala otázka, zdali dvě nemocnice v jednom městě ob stojí. Klášterní nemocnice však přes všechny dohady zůstala, byla zmodernizována a sloužila chudým jako nemocnice akutní péče a samostatná instituce až do komunistického převratu.⁷⁴

Příchod sester ovlivnil i zmíněný městský chudobinec. Ten byl přesunut do nové budovy sirotčince, kam byly vincentky ke službě povolány již samotným městem. Stará budova byla zrušena.⁷⁵

K méně známé kapitole činnosti vincentek v Kroměříži patřilo jejich působení ve školství. Kroměřížská filiálka již od svého založení provozovala soukromou dívčí školu.⁷⁶ Ta byla rozdělena do tří tříd, z nichž první třída se později přetvořila v koedukovanou mateřskou školu. Počet žákyň během školního roku dosahoval přibližně tři set, což byl zhruba stejný počet jako ošetřených pacientů v nemocnici.⁷⁷

Arcibiskup Fürstenberg zvažoval založení školy pro dívky z lepších rodin, kterou chtěl svěřit kroměřížským vincentkám. Tento jeho nápad ale narazil na silnou opozici u místních lidí, kteří se obávali, že sestry se budou věnovat dětem z bohatých rodin na úkor péče o chudé.⁷⁸

Dalším dílem, které sestry ve městě převzaly, se tedy stal místní sirotčinec.

⁷² Informace ohledně fungování nemocnice jsou velice omezené. V roce 1865 se zde nacházelo 36 lůžek a ročně bylo ošetřeno více než 300 pacientů s nejrůznějšími chorobami. Za zmínku pro sestry do kroniky stálo, že první pacientka nemocnice následně vstoupila do kongregace. Viz Součková, Marie: *Analýza*, s. 70–71.

⁷³ Stavba nové nemocnice byla iniciována v souvislosti s výročím vlády císaře Františka Josefa I. Srov. Peřinka, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 127.

⁷⁴ Srov. *Z nemocnice milosrdných sester*. Pozorovatel, č. 13, 27. 3. 1914, s. 3; Česká provincie, *Kronika provincie*.

⁷⁵ Srov. KOUŘIL, K.: *c. d.*, s. 79–80.

⁷⁶ Oficiální název zněl Privat-Indussrichschule.

⁷⁷ Srov. SOUČKOVÁ, Marie: *Analýza*, s. 72–73.

⁷⁸ Srov. HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 394.

3. Vznik sirotčince, chudobince a chorobince

S rozvojem Kroměříže⁷⁹ došlo i na nové řešení pomoci sociálně nejslabším. Průměrně se ve městě nacházelo 12 až 15 sirotků, jejichž zaopatření ročně stálo mezi 13 000 až 14 000 zlatých. Tyto děti byly umisťovány do pěstounských rodin, kterým město za to přispívalo na byt, stravu a prádlo.⁸⁰ Pro některé manžele tato skutečnost znamenala dobrý zdroj příjmů i levnou pracovní sílu pro vlastní domácnost. To se mělo ale změnit.⁸¹

Výstavba sirotčince se začala plánovat mnoho let dopředu.⁸² Základní otázkou bylo získání finanční podpory pro náročný projekt. Starosta prosil o příspěvek spolek významnějších městských dam, aby přispěly na „ein kleines Hauschen für ungefähr 12 Kinder.“⁸³ Kroměříž také dostala příspěvek na plánovaný sirotčinec při příležitosti stříbrné svatby císařského páru.⁸⁴ Část nákladů chtěla získat z prodeje budovy zrušené městské nemocnice.⁸⁵ Hlavním zdrojem financí se však stala spořitelna města Kroměříže.⁸⁶ Ta u příležitosti jubilea čtyřiceti let vlády Františka Josefa I. věnovala 10 000 zlatých. „Pan předseda odůvodnil žádost svou poukázav ku výslovnému přání nejmilostivějšího císaře a Pána, aby nebyl okázalým způsobem oslavován onen slavný den, jímž se končí 40tá ročnice vlády Jeho Veličenstva“⁸⁷ K dedikaci daru jistě dopomohl fakt, že předseda Vojtěch Kulp byl zároveň kroměřížským purkmistrem a iniciátorem celého projektu.⁸⁸ Po získání zdrojů hmotného zabezpečení bylo potřeba najít vhodnou lokalitu.

⁷⁹ Od příchodu Milosrdných sester se město postupně proměňovalo. Část hradeb byla zničena. Roku 1850 byly připojeny okolní vesnice k městu. Češi postupně získali většinu na radnici. Příčinou byla i malá porodnost v německých rodinách. Zástavba se rozšířila i na druhý břeh řeky Moravy. Srov. PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 87–89, 118.

⁸⁰ Podle vzpomínek Ludvíka Gejera se jednalo o částku 6 rýnských měsíčně. Srov. GEYER, L.: *c. d.*, s. 4.

⁸¹ Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Wolgeborne gnadige Frau, 3659, Kremsier am 28. Mai 1878, Kreise der Dolmetsch; GEYER, L.: *c. d.*, s. 4.

⁸² První zachovaná zmínka v kroměřížském archivu je datována rokem 1868. Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Waisenhaus für Mädchen, 1. November 1868.

⁸³ Srov. tamtéž, Wolgeborne gnadige Frau, 3659, Kremsier am 28. Mai 1878, Kreise der Dolmetsch.

⁸⁴ Srov. tamtéž, Löblicher Gemeinderath Kremsier, Kremsier 24. April 1879.

⁸⁵ Srov. tamtéž, k číslu 10479 roku 1888.

⁸⁶ Srov. tamtéž, Slavné obecní radě města v Kroměříži, Čís. 316, v Kroměříži dne 20. března 1888.

⁸⁷ Tamtéž, Výtah z protokolu o jednání výboru spořitelny města Kroměříže v sezení dne 19. března 1888, Vojtěch Kulp, předseda, A. Schwarz, zapisovatel.

⁸⁸ V pozdějším prameni byl Kulpa zmíněn dokonce jako poslanec. Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, složka Domáci záležitosti 1900–1902, Slavná obecní rado!, v Brně dne 29. května 1902, Zemský výbor markrabství moravského, Vodnařík, ředitel; tamtéž, Slavné obecní radě města v Kroměříži, Čís. 316, v Kroměříži dne 20. března 1888; tamtéž, výtah z protokolu o jednání výboru spořitelny města Kroměříže v sezení dne 19. března 1888, Vojtěch Kulp, předseda, A. Schwarz, zapisovatel.

V dané době město vlastnilo několik objektů získaných skrze odkazy či koupě z darovaných finančních obnosů. Dvě nemovitosti sloužily přímo jako chudobinec, avšak zdály se být pro projekt nevyhovující. Oprava a přestavba budovy se ukázala být náročnější, a tak bylo rozhodnuto o postavení vlastních nových prostor. A brzy byl nalezen i vhodný „nevyužitý“ pozemek na území přidružené obce Oskol.⁸⁹

Místo, které radní vybrali pro stavbu městského sirotčince, mělo zajímavou historii. Pozemek ležel kousek od původní středověké Kroměříže na území vesnice Oskol, která byla roku 1850 připojena k městu. V blízkosti místa vznikl kvůli morové epidemii roku 1562 hřbitov. Roku 1606 kardinál Ditrichstein pozval do Kroměříže františkány. Nový klášter se staral o přilehlý hřbitov (následně nazývaný františkánský) i kostel Nejsvětější Trojice. V dané lokalitě vznikly ještě další dvě kaple: sv. Antonína Paduánského a sv. Kříže. Během josefínských reforem roku 1788 došlo ke zrušení kláštera. Z areálu zůstala pouze kaple sv. Kříže, která byla zmenšena. O něco později (kolem roku 1800)⁹⁰ došlo i k rozhodnutí zrušit hřbitov a založit nový hřbitov za městem směrem na Kotojedy. Na františkánském hřbitově se pochovávalo až do roku 1859.⁹¹

S prvním návrhem na využití prostoru „bývalého“ františkánského hřbitova v blízkosti městského centra přišel Dr. Beneš. Na místě posledního odpočinku kroměřížským měšťanů chtěl postavit dětské hřiště. Plán ztroskotal, neboť mnozí z radních si nedokázali představit hraní dětí nad místem, kde se donedávna pochovávalo. I pro arcibiskupskou konzistoř se návrh jevil jako nepřipustný.⁹² Mnohem větší úspěch získal projekt sirotčince purkmistra Kulpy. Arcibiskupská konzistoř dala svůj souhlas za předpokladu, že případné pozůstatky zemřelých, které budou při stavbě vykopány, budou uloženy na nový hřbitov. Začala tedy stavba.⁹³

Návrh nové budovy byl vypracován architektem Mesenským a město bez problémů získalo povolení stavby od c. k. okresního hetmanství i arcibiskupství.⁹⁴

⁸⁹ Srov. PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 147.

⁹⁰ František Václav Peřinka uvádí rok 1800 ve *Vlastivědě moravské*. Naproti tomu v knize *Ze starého Kroměříže* zmiňuje, že k nařízení o zrušení došlo již roku 1785. Srov. tentýž, *Vlastivěda moravská*, s. 228; tentýž, *Ze starého Kroměříže*, s. 79

⁹¹ Srov. tentýž, *Vlastivěda moravská*, s. 228; tentýž, *Ze starého Kroměříže*, s. 72–79.

⁹² Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Slavná městská obecní rada, v Kroměříži 24. 6. 1886, Okrašlovací a zalesňovací spolek v Kroměříži, Fr. Vodička, sekretář spolku, B. Konečný, předseda; *Ze starého hřbitova. Dojmy a úvahy* Pozorovatel, č. 69, 2. 10. 1914, s. 3.

⁹³ Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Slavné radě města Kroměříže, Č 3130, v Olomouci 2. 8. 1888, Olomoucká knížecí arcib[iskupská] Konsistoř, Emanuel hrabě Pötting, generální vikář.

⁹⁴ Srov. tamtéž, Slavné c. k. okresní hetmanství, čís. 9593 ai 1889, v Kroměříži dne 20/1 1890.

Stavba začala 27. listopadu 1888. Základní kámen byl položen „na oslavu památky čtyřicetiletého panování Jeho Veličenstva Františka Josefa I.“⁹⁵ Město vypsaló soutěž na jednotlivé práce a vybralo nejuvhodnější nabídky.⁹⁶ Stavitelem byl Ludvík Mesenský, který pro město pracoval již po několikáté. Kamenické práce dělal Karel Sommer, klempířské František Novák. Stolařem byl František Kvapil a záměčníkem Ferdinand Říha. Sklo bylo svěřeno Aloisu Bochořákovi. Dále se na stavbě podíleli Jindřich Ventruba (natěrač), František Repentík (kovář) a v neposlední řadě i Kašpar Hladil (pokrývač).⁹⁷

V průběhu stavby došlo na návrh stavbyvedoucího k pozměnění materiálu na schodiště. Použití dražších cementových dlaždic se mělo vrátit na úšetření nutných oprav navrhovaných cementem zalitých hlazených cihel.⁹⁸ Stavba se protáhla kvůli natěračských prací, za něž město hrozilo vypovězením smlouvy.⁹⁹

Městské radě se podařilo, aby novostavba byla osvobozena od placení kolků. Rozhodující roli zajisté hrál dobročinný účel instituce.¹⁰⁰ Náklady stavby se naopak při jejím dokončení navýšily o odměnu dělníkům, která byla vydána ve formě peněz nebo piva.¹⁰¹ Celkem se utratilo 7647 fl 18.¹⁰²

Novostavba nesla na chvíli číslo popisné 205. V srpnu městská rada změnila číslo na 168 a roku 1911 byla pojmenována ulice na Tovačovského.¹⁰³

Dům měl dvě podlaží a suterén. V něm byla vybudována dřevárna, prádelna a sklep. Podle topografického popisu domu měla být v přízemí zařizena předsíň, kuchyň se špižárnou, jídelna, nemocnice a ložnice pro sirotky, byt opatrovníka, pro hospodyní opatrovny a po jednom bytě pro tři až čtyři muže a stejný počet žen. V prvním patře se

⁹⁵ Dokument mimo hlavní státní a církevní představitele zmiňuje také významné osobnosti Kroměříže: „za purkmistra Vojtěch Kulpa, za probošta kapituly Kroměřížské Adama hrab. Pottulického, za děkana téže kapituly Bedřicha Kanna“ Tamtéž, V jménu Boha Trojjediného... [Text k položení základního kamene.]

⁹⁶ Srov. tamtéž, Oznámení čís. 9206.

⁹⁷ Srov. tamtéž, Syrotčinec číslo 10.015; tamtéž, Gegenstand Kostenüberschlag über Aufbau eines Waisenhauses in Kremsier, Kremsier am 30. April 1880.

⁹⁸ Rozdíl ceny činil 166 zlatých a 44 krejcarů. Roční oprava by jinak stála přibližně 30 zlatých. Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Syrotčinec*, Slavná obecní rada, v Kroměříži 2. července 1889, Ladislav Mesenský, stavitel; tamtéž, č. 1313, Kroměříž 23. 2. 1889, purkmistr.

⁹⁹ Srov. tamtéž, Panu Jindr. Wenbrutovi, natěračskému mistru v Kroměříži, 3. 8. 1889, Od obecní rady města Kroměříže.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž, Jed[nací] čís[lo] 9306, Oznámení, 10. 10. 1891.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, čís 4048, 11. 5. 1889.

¹⁰² Srov. tamtéž, Gegenstand Kostenüberschlag über Aufbau eines Waisenhauses in Kremsier, Kremsier am 30. April 1880.

¹⁰³ Oblastí kolem syrotčince se původně říkalo Velký Val. Srov. tamtéž, Slavná obecní rada, v Kroměříži 26. 8. 1889, Leopold Kampf; MERCOVÁ, Markéta: *Kroměřížské ulice. Vývoj pojmenování*. Kroměříž 1999, s. 41.

měly nacházet čtyři světnice pro churavé (pokoje byly pro čtyři až sedm nemocných), další nemocnice a ložnice pro sirotčinec a pokoj pro opatrovníka. Daný popis však neodpovídal nalezeným nákresům stavby. Zůstává tedy otázkou, pro kterou z možných variant dochovanou v pramenech se město rozhodlo. Pro topografický popis svědčil počet obyvatel domu, architektonické plány se ale zdály být více reálné.¹⁰⁴

Do nákladů na sirotčinec bylo též započítáno nutné vybavení. Pro ložnice nakoupili 32 postelí se slamníky, zhlavci, zákryvkami a 64 plachtami, 32 židlí, 16 malých stolů a 2 velké, šest velkých šatníků, dvě umyvadla, 10 sklenic a dva džbány. K tomu byly pořízeny dva velké stoly a 32 židlí do jídelny spolu s dvěmi nádobami na polévku, 64 talíři, 32 sadami příborů, sklenicemi a džbány. Ložnice pro nemocné byla vybavena osmi postelemi se slamníky, slaměnými polštáři, zhlavci, zakrývkami a šestnácti plachtami, osmi malými stoly se stejným počtem židlí, dvěma šatníky a čtyřmi umyvadly. Opatrovna pro 22 nemocných ve třech pokojích měla 22 postelí, slamníků, slaměných polštářů, zhlavců, zakrývek a dvojnásobný počet plachet. Dále se tam nacházelo 22 židlí, tři stoly, čtyři šatníky a tři džbány se šesti sklenicemi. Pro nemocné bylo též nakoupeno nádobí: 44 talířů, 22 sad příborů a pouze 16 sklenic.¹⁰⁵ Kuchyně, která byla pro obě skupiny společná, dostala jeden stůl, dvě židle, dva šteláře, čtyři ubrusy, dvě nádoby na polévku, osm velkých mís na jídlo a čtyři lžice na nabírání. Celkově toto nutné vybavení vyšlo na 1 461 zlatých 90 krejcarů.¹⁰⁶

Práce byly dokončeny s mírným prodlením dne 11. září 1889. Dne 4. října byla budova požehnána a 6. října přišly vincentky. Sirotčinec byl nyní plně vybaven pro šest sester, 30 dětí a 40 chudých a nemocných.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, K. K. Mähr. Statthaltereii, Abschrift z[um] Z. 31196, Aufsernung der techneischen Statthaltereii Departments; tamtéž, Topografické popsání domu vystaveného pro chudé, choré a sirotky na bývalém františkánském hřbitově pozemní částice čis. 205 v Oskoli v Kroměříži, dne 20. ledna 1890, Obecní rada města Kroměříže, Starosta.

¹⁰⁵ Potřebný počet 22 se získá přidáním šesti sklenic z ložnic.

¹⁰⁶ Srov. tamtéž, Soupis vybavení domu, v Kroměříži dne 1. března 1888.

¹⁰⁷ Hlawati mylně uvedl rok 1888. Srov. Generalát, *II. Chronik des Mutterhauses zu Gumpendorf von 1871–1893* (dále jen *Chronik des Mutterhauses*), s. 85; GEYER, L.: *c. d.*, s. 4; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Vysvědčení od obec[ní] rady města Kroměříže, v Kroměříži dne 20. 1. 1890, starosta; HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 495.

4. Výběr obyvatel

Nejlépe zachycenou částí dějin sirotčince byl přehled o jejich obyvatelích. Částí byl zachycen v úředních dokumentech města, kongregace a olomoucké arcibiskupské konzistoře, sčítacích operátech a pamětech jednoho z prvních sirotků.

Již během stavby sirotčince a chudobince začala městská rada řešit otázku, koho z místních chudých umístí do nově vzniklého institutu a koho nadále bude finančně podporovat. Jejich rozhodnutí se snažili uchazeči ovlivnit skrze dojmavé dopisy popisující svůj nešťastný osud.¹⁰⁸

Za nejvytrvalejšího žadatele a prosebníka lze na základě pramenů bez pochyb označit Vincencii Buchetku. Tato svobodná žena původně žila se svou sestrou a švagrem v domě po svých rodičích. Po smrti sestry měla být nadále svým švagrem doživotně živena, šacena a ubytována.¹⁰⁹ Poté, co ji švagr fyzicky napadl, se město rozhodlo poskytnout jí útočiště v bytě pana Knapky ve Vodní ulici.¹¹⁰

Před přijetím nemocného do sirotčince a chudobince město vyžadovalo prohlédnutí pacienta lékařem. Podle Dr. Suchého však „Vincencia Buchetková jest polokretin, jež postrádá vychování. (...) Žadatelka jest – nehledě k intelektuálnímu nedostatku – zdráva a není příčiny, aby byla v nemocnici ošetřována.“¹¹¹

Město mělo povinnost postarat se o chudé, kterým příslušelo místní domovské právo.¹¹² V případě nově postaveného domu však udělalo i celkem časté výjimky. Vše záleželo na možné nabídce ze strany zájemce. Například Julius Homola nabídl za své přijetí zajištění veškerých krejčovských prací pro sirotky.¹¹³ František Fridák pak přímo uzavřel s městskou radou smlouvu. Za své přijetí do sirotčince věnoval polovinu ceny domu, který vlastnil v Oskoli. Úmluva pamatovala i na možnost zavření institutu. V tomto případě se město zavazovalo zaopatřit jej v jiném ústavu.¹¹⁴

Ne všem žádostem město vyhovělo. Někdy nemohli být pisatelé přijati pro naplnění kapacity domu, jindy se zase po prošetření ukázalo, že požadavek byl zcela

¹⁰⁸ Tyto žádosti představovaly drtivou většinu tří kartónů pramenů uložených ve fondu města Kroměříže. Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653–655, *Sirotčinec*.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, Příkrylová Anna – rodem Buchetka, 30. 7. [18]85.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, Slavná obecní rado, v Kroměříži 24. dubna 1884, Vincencia Buchetka.

¹¹¹ Srov. tamtéž, Vyjádření na základě žádosti města, v Kroměříži 15. 6. 1886, Dr. Suchý.

¹¹² Srov. MUČKA, A.: *Kam s nimi*, s. 22; SMOLÍKOVÁ, V.: *c. d.*, s. 32; ŽERAVÍKOVÁ, K.: *c. d.*, s. 33.

¹¹³ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Slavná rado Města Kroměříže, 1894, Julius Homola.

¹¹⁴ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Smlouva o výživu.

neoprávněný. Během času byli přijati i lidé, kteří si za svůj pobyt platili. V roce 1934 mělo město stanovenou minimální taxu 5 Kč na den. Většina obyvatel však neplatila.¹¹⁵

K roku 1900¹¹⁶ bydlelo v domě 14 mužů a 20 žen. Většina žen byla svobodných, v šesti případech se jednalo o vdovy a zbývající tři ženy zde žily se svými manžely. U mužů byli pouze čtyři svobodní a tři vdovci. Josef Hertl, ačkoliv byl ženatý, byl v domě sám. Pravděpodobně byl příbuzný jedné ze sester a tak zde byl přijat. U tří mužů nebyl uveden rodinný stav. U obou skupin byl velice rozdílný věk. Nejstarší dvě obyvatelky měly v roce 1900 82 let, zatímco Anežka Matulíková oslavila pouze 23. narozeniny. Dívka musela být tedy nějak postižená či vážně nemocná, aby byla do domova přijata. Muži se věkově pohybovali v rozmezí 41 až 87 let, výjimku tvořil 23letý Adolf Slavík, který byl asi omylem zapsán na listině mezi sirotky.¹¹⁷

Sčítací operáty pro rok 1910 již uváděly více podrobností. V domě se tehdy nacházelo 14 mužů a 23 žen, z toho pouze čtyři muži a tři ženy žili v domě roku 1900. Již zde nebydlel žádný manželský pár – muži byli především vdovci. Čtyři z obyvatelů měli též uvedenou konkrétní diagnózu: Jan Provazník byl chromý, ostatní tři byli hluchoněmí. Dva muži k roku 1907 pracovali: František Samánek byl obuvník, Antonín Tupý zase pracoval „při rolnictví“;¹¹⁸ u dvou dalších naopak byla zaznamenána negramotnost. Věkově se pohybovali v rozmezí 34 až 76 let, z toho největší zastoupení měli šedesátníci. Osm z žen bylo svobodných, ostatní kromě Vincencie Zlámalové, ovdověly. Většina z nich zvládla číst a psát až na Annu Jedlcovou. Věkově se pohybovaly od 20 let až do 78. Tři nejmladší – Anna Halžová, Marie Hrbasová a Terezie Tichá – pomáhaly v domácnosti, poslední jmenovaná jako švadlena. Zmíněná postižení byla zaznamenána právě u těchto mladších žen. Terezie Tichá byla hluchoněmá. U Marie Hrbasové nebyla nemoc zmíněna, ale pouze tak lze vysvětlit její

¹¹⁵ Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 653–655, *Sirotčinec*.

¹¹⁶ Sčítací operáty z roku 1890 se nedochovaly. O tomto prvním desetiletí chudobince nezůstala jediná zpráva. Město teoreticky vedlo i seznam sirotků a opatrovanců. V mohutné knize však byla zapsáno pouze 42 jmen na několika prvních listech, zbytek nebyl dopsán. Zmíněné osoby zaznamenaly sestry při sčítání. Seznam tedy nepodal žádné bližší informace o obyvatelích chudobince. Sčítací operáty z roku 1900 tedy představovaly nejstarší kompletní pramen. Srov. tamtéž, Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 1228, Seznam městských sirotků a opatrovanců 1859–1871; tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1890, číslo ukládací jednotky: 284, kód sady: KM 1262, *Kroměříž – Oskol*, č. p. 101–168 (dále jen f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*).

¹¹⁷ Srov. tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1900, číslo ukládací jednotky: 303, kód sady: KM 1274, *Kroměříž Oskol – Komenského, Tovačovského, U Rejdiště*, č. p. 91–177 (dále jen f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*).

¹¹⁸ Tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1910, číslo ukládací jednotky: 324, kód sady: KM 1302, *Kroměříž Oskol (Moravcova, Hlavní aj.)*, č. p. 101–183 (dále jen f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*).

přijetí do domova. Z nabízených možností sčítacích archů (na obě oči slepý, hluchoněmý) u Anny Halžové sestry zaznamenaly: „vyrostlá.“¹¹⁹

Poslední velký přehled chovanců chudobince byl vytvořen v roce 1921. Znovu převažovaly ženy (24 žen proti 12 mužům). Věková škála se u mužů pohybovala celkem vysoko – mezi 45 až 81 lety. Výjimku tvořil Metoděj Zahradník – jedno z dvojčat, které vyrostlo v sirotčinci a zůstalo v chorobinci. V roce 1921 měl zrovna 21 let. Pět mužů bylo svobodných, šest vdovců a jeden ženatý. František Hulubec, který zde žil i se svou manželkou, byl původně obuvnický mistr. Výdělečné povolání ke dni 16. července 1914 uvedli ještě dva obyvatelé. Vincenc Polišenský pracoval v papučářství a František Vašek býval krejčovský mistr. Jiní tři muži naopak byli negramotní. Ze dřívějšího sčítání se zde objevila pouze 2 jména: Edmund Hájen a již 45letý Adolf Slavík.¹²⁰

Mnohem zajímavější informace přinesly sčítací operáty z roku 1921 k ženám. Z 24 obyvatelk domu bylo 9 svobodných, jedna (Hulubcová) vdaná a zbytek vdovy. Tři z nich žily v chudobinci již při minulém sčítání v roce 1910. Věkově se pohybovaly mezi 44 až úctyhodnými 87 lety. Čtyři byly negramotné a dvě uměly pouze číst. Podobně jako muži i ženy pocházely především z okolí Kroměříže, našlo by zde však několik výjimek s jiným domovským právem. Dvě z nich – Eugenia Büchner a Paulina Stern pocházely z Vídně. Z toho první jmenovaná se hlásila k německé národnosti, Paulina Stern spolu s Františkou Flussovou byly zase židovské národnosti i náboženství. Františka Flussová byla také jediná žena, která zaznamenala své zaměstnání před první světovou válkou. Původně se živila jako obchodnice.¹²¹

Informace ohledně sirotků byly zachovány v mnohem skromnějším poddání. Děti samozřejmě nepsaly listy s dojmavou žádostí o přijetí. Prosby o převzetí dítěte do péče někdy posílaly obce, které neměly vlastní sirotčinec nebo byl zaplněn. Výjimečné nebyly ani žádosti rodičů, kteří chtěli pro hmotný nedostatek sami děti umístit do tohoto domova. Kromě hmotné bídy se objevovaly i další důvody: pracovní vyčerpání rodičů nebo nemoc. Tak například Marie Hanová žádala o živení svých 10 dětí během doby, kdy musela v nemocnici podstoupit operaci.¹²²

¹¹⁹ SOKA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*.

¹²⁰ Srov. tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1921, číslo ukládací jednotky: 395, kód sady: KM 1369, *Kroměříž Tovačovského (Oskol)*, (dále jen f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*).

¹²¹ Srov. tamtéž.

¹²² Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 653–655, *Sirotčinec*.

Jedinečným pramenem pro sirotčinec v prvním desetiletí se tak stal novinový příspěvek jednoho z prvních sirotků, Ludvíka Geyera.¹²³

Kroměřížští sirotci původně vyrůstali v různých pěstounských rodinách. Když byl pak postaven sirotčinec, byly tyto děti z rodin odebrány. U starších z nich se to mělo obejít bez problémů, ale mladší děti byly často na svých pěstounech citově upnuti. Ludvík Geyer zmiňuje, že chlapci do nového institutu dorazili až jako poslední. Pravděpodobným důvodem byl strach z náročností výchovy u chlapců, jak dokazuje i fakt, že sestra Silvestrina, která dostala jako první kluky na starost, byla brzy vyměněna za sr. Albertinu, jež měla pro tuto práci vhodnější (tj. přísnější) povahu. A nebyly to pouze domnělé obavy. Někteří z kluků utekli zpět k pěstounům už první noc.

Jména prvních sirotků zaznamenal pouze zmiňovaný novinový článek:¹²⁴ autor článku Ludvík Geyer, Adolf Slavík, František Eduard Christian, Frydrich, bratři Grossové, Hamůzek, Novák, Pytel a Richter.

Mnohem bližší informace přinesly k roku 1900 sčítací operáty. Kluci převažovali nad děvčaty (18 proti 13). Všechny děti měly domovské právo v Kroměříži, ale místo narození se velice lišilo. Mimo blízkých obcí u Kroměříže, se zde nacházely děti narozené například v Brně, Lednici nebo ve Vídni. Nejmladší ze sirotků se v roce 1900 zrovna narodili. Sestry tedy přijímaly děti od malých nemluvňat, což nebylo obvyklé u všech sirotčinců. Druhou zvláštností věku dětí je, že některé z nich již přesáhly obvyklou dobu strávenou v sirotčinci: Josef Halža měl 17 let, jeho sestra Anna 18 a Terezie Komínková dokonce 19 let. U sourozenců Halžových by se mohlo zdát, že jejich pobyt byl prodloužen kvůli mladším sourozencům, Terezie Komínková však žádného sourozence mezi sirotky neměla. Její přítomnost ale jistě byla vítanou pomocí při práci. Neobvykle dlouhá doba pobytu sirotka samozřejmě musela být za souhlasu kroměřížských radních.¹²⁵

Sourozenci se v sirotčinci objevovali velmi často. Ne vždy jde jednoznačně prokázat, že se jednalo o bratra či sestru. V případě Heleny Šilhánkové a Františka Šilhánka lze tak těsnou příbuznost naopak pravděpodobně vyloučit. Oba se měli narodit

¹²³ Srov. GEYER, L.: *c. d.*, s. 4.

¹²⁴ Děvčata v té době v sirotčinci také pobývala, ale autor nezaznamenal jejich jména.

¹²⁵ Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; ZA Olomouc, f. ACO, *neroztříděné*, kart. 5195, Nr. 318 ai 1926, Komisař sester sv. Kříže prosí o povolení, aby sestry směly vychovávat sirotky až do 14. roku.

ve stejném roce, ale v jiném měsíci. Mohlo se tedy jednat vzdálenější příbuznost (bratranec a sestřenice či jiné) nebo pouhou shodu příjmení.¹²⁶

Někteří ze sirotků měli doložené z farních matrik oba dva rodiče. Vyskytly se i případy, kdy se jednalo o nemanželské dítě, byly však marginální. Zajímavější údaj zachytily sčítací operáty od roku 1910. U některých sirotků byl jako rodinný stav uveden syn nebo dcera. Jednalo se o děti, které přišly pouze o otce, ale podle tehdejší definice spadaly do kategorie sirotků a měly nárok na příspěvek či případné umístění v sirotčinci.¹²⁷

I v roce 1910 převažovali mezi sirotky chlapci. Ze 41 dětí jich bylo rovných 25. V patnácti případech měli chlapci naživu ještě matku. Z děvčat to bylo v devíti případech. U chlapců se často objevovaly sourozenecké dvojice – čtyři páry bratrů, z toho jedni byli dvojčata Cyril a Metoděj Zahradníkoví. Buchtíkovi byli dokonce tři bratři a dvě sestry. Antonín Smýkal měl pak v sirotčinci zase mladší sestru. Mezi děvčaty byly ještě dvě sestry Němečkovy a tři Mlčochovy. V daném roce byly děti v rozmezí novorozenat po třináctileté.¹²⁸ Kromě Heleny Šilhánkové se pak žádný ze sirotků neobjevoval při dřívějším sčítání. Sirotci se tedy v ústavu střídali častěji než příslušníci chorobince a chudobince. U dětí byla zaznamenána gramotnost, kterou většinou ti nejmladší (novorozenata až pětiletí) ještě neovládaly.

V roce 1921 se v sirotčinci nacházelo pouze 22 sirotků – 13 chlapců a devět děvčat. Nejmladšími byla děvčata Antonie Mlčochová (jeden rok), její sestra Anna (tři roky) a Božena Kočičková (také tři roky). Věk většiny dětí se pohyboval mezi 10 až 14 roky. Výjimku na opačném pólu vytvářel devatenáctiletý Jaroslav Janča. Kromě tří nejmladších všechny děti ovládaly čtení a psaní. I v tomto roce zde žilo několik sourozenců – dvě sestry a jeden bratr Mlčochovy, tři bratři a jedna sestra Kočičkovi.¹²⁹

V pramenech se dochovala zpráva o umístování válečných sirotků do jednotlivých domovů. Ze sčítacích operátů však nelze jednoznačně prokázat, které z uvedených dětí přišlo o otce v důsledku války.¹³⁰

¹²⁶ V sčítacích operátech v roce 1910 byla Helena Šilhánková znovu uvedena, tentokrát s jiným rokem narození. František Šilhánek však při dalším sčítání uveden nebyl. Srov. tamtéž, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*.

¹²⁷ Srov. RIEGER, F. L. – MALÝ, J. (eds.): *c. d.*, s. 461; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*.

¹²⁸ V případě Heleny Šilhánkové jí mohlo být 11 nebo 15 let. Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

¹²⁹ Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

¹³⁰ Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Správě sirotčince města Kroměříže, Věc: Umístování sirotků po padlých vojínech v sirotčích koloniích a sirotčincích, číslo 26.373, v Brně dne 5. června 1915, Zemský výbor markrabství moravského; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

V sčítacích operátech pro jednotlivá desetiletí lze celkem dobře sledovat jména jednotlivých sirotků a jejich věk. Všechny z uvedených dětí také byly zapsány pod českou národnost a římsko–katolické náboženství. Bližší informace o jejich dalších životech se však nedaly vypátrat.

Začátky nového života těchto sirotků většinou nebyly lehké. Když například Anežka Matulová odcházela ze sirotčince, prosila městskou radu o poskytnutí základního vybavení pro domácnost a živnost: šicí stroj, kufr na šaty a postel a skříň. Město však tuto prosbu zamítlo.¹³¹ Malou zmínku prameny zachytily o Antonínovi Slovákovi. Ten se po odchodu ze sirotčince stal zlatnickým učněm, později byl však nějaký čas ve vyšetřovací vazbě a v důsledku toho přišel o učňovské místo. Kroměřížský městský soud pokládal tedy za vhodné, aby byl znovu přijat do sirotčince, dokud nenajde další učňovství.¹³² Třetí zmíněný sirotek, Metoděj Zahradník, zůstal obyvatelem sirotčince.¹³³ Zde veškeré stopy končily.

Výjimku z této „anonymní“ skupiny tvořil František Eduard Christian.¹³⁴ Tento sirotek studoval v letech 1889 až 1903 na Akademii výtvarných umění v Praze. Nejvíce děl vytvořil jako návrhář loutek u firmy A. Münzberg. Ilustroval též několik publikací věnujících se loutkám a loutkovému divadlu.¹³⁵

¹³¹ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, Slavná obecní rado! v Kroměříži dne 21. prosince 1909, Anežka Matulová.

¹³² Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 655, *Sirotčinec*, Obecní rada města Kroměříže, Čís. 4304, Slovák Ant[onín], dne 12. února 1921, Okresní soud v Kroměříži, oddělení I.

¹³³ Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*; tamtéž, SOKA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

¹³⁴ Narozen 3. října 1880 v Kroměříži.

¹³⁵ Srov. BLECHA, Jaroslav a JIRÁSEK, Pavel: *Česká loutka*. Praha 2008, s. 87, 166; TOMAN, Prokop: *Nový slovník československých výtvarných umělců*. 4. vydání. Ostrava 1993. Díl I., A–K, s. 402; JIRÁSKOVÁ, Marie – JIRÁSEK, Pavel: *Loutka a moderna. Vizualita českého loutkového rodinného divadla, spolkového divadla a uměleckých scén v první polovině dvacátého století jako osobitý odraz avantgardních a modernistických snah českých výtvarných umělců*. Řevnice 2011, s. 192–196.

5. Personál instituce

Zásadní roli mezi obyvateli domu měl samozřejmě personál institutů. Proč se městská rada rozhodla pro zaměstnání řeholních sester? Proč zrovna vincentky?

Většina zkoumaných sirotčinců a chudobinců byla hned od začátku vedena řeholnicemi. Výjimku tvořil například plzeňský městský sirotčinec, kde město nejprve najalo civilní zaměstnance, ale následně své volby litovalo a uzavřelo smlouvu se sestrami de Notre Dame. Podobně i ve Svitavách začaly vincentky pracovat až po nějaké době od založení sirotčince. Výběr řeholnic tedy byl pro obce častý a pravděpodobně výhodný, ať pro kvalifikovanost sester, jejich pracovní nasazení či malé platy, které za to kongregace pobíraly. Výhodou mohl být i fakt, že v případě nutnosti změny v sirotčinci (ať už v důsledku stáří, nemoci či jiných důvodů), se o novou pracovní sílu postaralo společenství, bez toho, že by to zastupitelstvo muselo řešit. V případě civilního personálu, tato kontinuita nebyla zajištěna.¹³⁶

Mnohé aspekty vypovídaly pro přijetí řeholních sester. Proč ale zrovna vincentky? Ve městě v té době již působily i Milosrdné sestry sv. Kříže. Proč město neoslovilo je? V pramenech se nedochovala žádná informace, která by naznačovala, že kroměřížští radní uvažovali o křížových sestrách. Vincentky tedy byly jasným výběrem. Sestry byly vnímány jako velice prospěšné pro město a místní lidé si vážili jejich práce pro chudé.¹³⁷ Vídeňským sestrám jejich konstituce umožňovaly velmi flexibilní činnost. Mohly se starat o děti, sirotky i chudé a nemocné. Navíc se neomezovaly pouze na ošetřování žen, ale svou péčí věnovaly i mužům. Stinnou stránkou v neprospěch kongregace mohlo být, že mnohé z vincentek byly německé národnosti. V dané době však ve společenství žilo velké množství Češek, takže se město nemuselo obávat toho, že by se sirotčinci nedostávalo českých sester.¹³⁸

Smlouva mezi městem a kongregací vídeňských vincentek byla podepsána 31. října 1890. Jednalo se o následné stvrzení ústní dohody mezi zastupitelstvem a sestrami.¹³⁹

Podle Franze Hlawatiho¹⁴⁰ mělo společenství ze začátku být navázáno na klášter na Malém Vale. Vlastní představenou měla komunita dostat až k roku 1911. Dokonce

¹³⁶ Srov. SCHOVÁNKOVÁ, K: *c. d.*, s. 17–19.

¹³⁷ Srov. HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 394; KOUŘIL, K.: *c. d.*, s. 21, 58.

¹³⁸ O národnostních kritériích viz osmá kapitola.

¹³⁹ Srov. Generalát, *Chronik des Mutterhauses*, s. 85.

¹⁴⁰ Superior Franz Hlawati byl autorem monografie o dějinách kongregace k výročí 100 let od jejího vzniku. Věnoval se historii vzniku společenství, ale i jednotlivým filiálním domům, které za tu dobu

prý mělo dojít k vážnému opomenutí při založení této filiálky, kdy místní arcibiskup nebyl vyrozuměn o plánovaném založení.¹⁴¹ Při zkoumání dochovaných pramenů se tato informace ukázala jako mylná. V době otevření sirotčince byla v klášteře představenou sr. Paulina Böhnová. Kronika kláštera uchovala seznamy sester pro jednotlivé roky. Sestry ze sirotčince zde zachyceny nebyly. Naopak. Seznam obsahoval poznámku o přechodu sester do jiných domů kongregace. U sester, které se z filiálního domu na Malém Vale přestěhovaly do sirotčince, se nacházela totožná poznámka.¹⁴²

Do sirotčince přidělila kongregace vždy šest sester. O prvních sestřích zde působících informoval článek Ludvíka Geyera. První představenou byla jmenována sr. Perseveranda Pospíšilová. Měla tehdy čtyřicet pět let, což byl v kongregaci již úctyhodný věk.¹⁴³ Sestra Perseveranda byla roku 1904 jmenována představenou kroměřížského kláštera, kde působila ještě po celou dobu první světové války. Zemřela roku 1928 a to v klášteře z neobvyklé příčiny – vysokého stáří. Měla tehdy 81 let, z toho 59 let prožila jako řeholnice.¹⁴⁴

Z dalších zmiňovaných sester lze uvést vychovatelky pro chlapce: sr. Silvestrinu, sr. Wilfriedu, sr. Methodiu a sr. Julitu. Z kláštera na Malém Valu byly do sirotčince přeloženy roku 1889 sr. Cornelia Lantschanová a Albertina Mozka, roku 1890 pak Mauritzia Havlíková.¹⁴⁵

Všech šest sester ze sčítacích operátů bylo české národnosti a pocházely z Moravy. Kromě sestry Perseverandy, která měla již 53 let, byly zde dvě sestry blížící se k čtyřicítce, další dvě zase naopak oslavily pouhých 25 let.

K roku 1910 zůstaly pouze dvě z těchto šesti sester. V domě docházelo tedy celkem k častým změnám, jak bývalo v kongregaci zvykem. Věkový průměr řeholnic v této době se posunul. Nejmladší sestra, sr. Melchiadis, měla 33 let.

Další zpráva se zachovala v souvislosti s výraznou osobností sr. Techildis Coufalíkové. V letech 1911 až 1918 zde zastávala úřad představené domu. Následně

vznikly. Přes určité nepřesnosti a nevyváženost se dosud jedná o nejucelenější dílo a celkem spolehlivý zdroj pramenů, které již neexistují.

¹⁴¹ Srov. HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 495.

¹⁴² Srov. Česká provincie, *Memorabilie des Institutes der barmh. Schwestern zu Kremsier v. Jahre 184[5]* (dále jen *Memorabilie*). Manuskript první kroniky filiálního domu Milosrdných sester v Kroměříži z let 1845–1918. Stránky neočíslovány; ZA Olomouc, f. ACO, *neroztríděné*; tamtéž, f. ACO, *vincentky*.

¹⁴³ Mnohé ze sester umíraly velice mladé. Srov. Česká provincie, *Kniha zemřelých Milosrdných sester sv. Vincence de Paul české provincie*. Rukopis nekrologia české provincie. Seznam všech zemřelých sester české provincie od roku 1920 do současnosti. Stránky označeny příslušnými dny v roce.

¹⁴⁴ Srov. Česká provincie, *Memorabilie*.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž.

byla poslána do Lednice, odkud se opět vrátila do Kroměříže, tentokrát jako představená nové československé provincie.¹⁴⁶

Úřad představené v sirotčinci po sr. Techildis převzala sr. Katharina Dostálová.¹⁴⁷ Po roce 1920 došlo k další změně představené, kterou se zde nově stala sr. Cyriaka Strouhalová, rodná sestra sr. Silvestriny.¹⁴⁸

K roku 1921 byl proveden nový soupis. Z původních sester zůstala sr. Mauricia. Průměrný věk sester se opět posunul a to mezi 38 až 61 let. Jev byl pravděpodobně zapříčiněn zvyšující se délkou dožití v kongregaci.¹⁴⁹

Další přehled sester působících v sirotčinci vznikl roku 1922 v důsledku plánu na založení nové české kongregace.¹⁵⁰ Jména odpovídala sčítacím archům z předchozího roku, pouze docházelo k nepřesnostem ve psaní.¹⁵¹

Sestry působily v nezměněné sestavě i následujícího roku. Sestra Cyriaka zůstala na pozici představené až do roku 1930, kdy tento úkol byl svěřen sr. Mauricii. Z dalších řeholnic se k roku 1928 podařilo dopátrat pouze jednu řeholnici, a to starší sestru Juliettu.¹⁵²

Další údaje o sestřích v sirotčinci se snažila zachytit československá státní správa. Informace k sirotčinci se však mezi archiváliemi nenacházely.¹⁵³

Seznam posledních sester, které v budově sirotčince působily, zaznamenala kronika Československé provincie. Byly to sr. Nominanda Polachová (představená),

¹⁴⁶ Srov. ZA Olomouc, f. ACO, kart. 5170, *vincentky*, Nr. 14120, Seewald jmenuje Techildis představ. v sirot. Km, Klaudine Hajek v Kvasicích; tamtéž, Nr. 23399 ai 1918, Oznámení o ustanovení nových představených kláštera a sirotčince milosrdných sester sv. Vincenc ze Pauly a stavu nynějšího obou domů, 14. 12. 1918, od proboštského úřadu farnosti u sv. Mořice v Kroměříži; SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*, s. 35.

¹⁴⁷ Srov. *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1919*. Olomucii 1919, s. 178.

¹⁴⁸ Srov. *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1920*. Olomucii 1920, s. 178.

¹⁴⁹ Pro srovnání 80% sester, které zemřely roku 1855, mělo méně než 3 roky po slibech. Srov. MICHELITSCH, sr. Josefa – FISCHER, sr. Ottilia – RAMMER, sr. Katharina Labouré: *Herkünfte Zukünfte. Schrift zum Jubiläum +BHS 175 Jahre*. Wien 2007.

¹⁵⁰ O hlasování z důvodu rozdělení kongregace viz osmá kapitola.

¹⁵¹ Srov. SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*, s. 183–184.

¹⁵² Srov. *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1923*. Olomucii 1923, s. 291; *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1928*. Olomucii 1928, s. 273; *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1929*. Olomucii 1929, s. 273; *Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1930*. Olomucii 1930, s. 289; ZA Olomouc, f. ACO, kart. 5170, *vincentky*, Nr. 9331 ai 1926, Sr. Julietta o sr. de Poloni, v Kroměříži v sirotčinci dne 15. června 1926.

¹⁵³ Srov. *Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1929*. Olomucii 1929, s. 8; ZA Olomouc, f. ACO, *neroztříděné*.

sr. Honesta, sr. Blahomíra, sr. Klementina a sr. Vilibalda. Další informace k této době se nedochovaly.¹⁵⁴

Kromě sester se v domě vzácně vyskytla i děvčata v kandidatuře kongregace. Budoucí řeholnice tak měly získat potřebnou praxi do dalšího působení po slibech. Společenství za jejich pobyt městu také zvlášť platilo.¹⁵⁵

Poslední skupinu obyvatel sirotčince tvořily služky. Ty zde byly pro pomoc sestrám, které by v malém počtu nemohly zvládnout všechnu práci. Většinou zde pracovaly tři mladší svobodné ženy. Žádná z nich se zde neusídlila na delší čas.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Srov. Česká provincie, *Kronika provincie*.

¹⁵⁵ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, Slavná obecní rada města Kroměříže, v Kroměříži dne 19. srpna 1901, Sestra Perseveranda, představená m[ěstského] sirotčince.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

6. Fungování sirotčince

Přímo o režimu a činnosti kroměřížského sirotčince a chudobince se zachovalo minimum nepřímých pramenů. Sestry nevedly na tomto působišti kroniku, ačkoliv to bývalo povinností. Následující kapitola tedy shrnuje veškeré zjistitelné informace o této instituci.

Hned po postavení sirotčince se objevil první technický problém. Téměř u všech kamen se kouř vracel do světnic.¹⁵⁷ Pravděpodobně došlo ke zkrácení rour na kouř a také k vadě komínů. Důsledkem toho došlo k začernění stěn nad kamny v jednotlivých místnostech. Doktor Suchý pracující v nemocnici sester na Malém Vale tedy prosil: „V zájmu plic a očí obyvatelů třeba důkladně odpomoci.“¹⁵⁸

O stavu samotné budovy dále referovaly pouze sčítací operáty z roku 1910. Kromě břidlicové střechy zachytily informaci o napojení na městský vodovod a pojištění proti ohni.¹⁵⁹ Majitelem domu po celou dobu zůstalo město Kroměříž.¹⁶⁰

O úpravě pozemku se nedochovalo žádné svědectví. Ludvík Geyer zmiňoval „živý inventář na hospodářském dvorku“,¹⁶¹ který byl doložen i při sčítání roku 1900. Tehdy dům vlastnil čtyři prasata a 25 slepic. Pořádné chlévy přistavilo město až roku 1904.¹⁶²

Sirotčinec využíval kapli po bývalém františkánském klášteře, která se nacházela hned v jeho sousedství. Město zakoupilo od františkánů starý hřbitov již roku 1790, dispoziční právo nad kaplí ale podle autora článku v *Pozorovateli* zůstalo farnosti Nanebevzetí Panny Marie v Kroměříži. „Milosrdné sestry sv. Vincence, jimž vedení sirotčince bylo svěřeno, staraly se s velkou obětavostí a horlivostí, aby chatrná a nedostatečná kaple byla přiměřeně a důstojně upravena. Šetřily, sbíraly, skládaly krejcar ku krejcaru, až sebraly kapitál 4 500.“¹⁶³ Po opravě se sestrám díky darům

¹⁵⁷ Výjimkou byla jen kuchyně a jeden malý pokoj.

¹⁵⁸ SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Úřední připomenutí, 557, b Kroměříži 8. února 1890, Dr. Suchý, měst. fysik.

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*.

¹⁶⁰ Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

¹⁶¹ GEYER, L.: *c. d.*, s. 4.

¹⁶² Srov. tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, Rozpočet na postavení chlévců v městském sirotčinci, v Kroměříži 13. prosince 1904, K. Ežner, měst[ský] inženýr.

¹⁶³ *Dějiny kaple městského sirotčince v Kroměříži* (dále jen *Dějiny kaple*). *Pozorovatel*. Politický list Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 10, 31. 1. 1921, s. 1.

podánilo kapli i náležitě vybavit. Opravená kaple byla posvěcena tehdejším proboštem dr. Antonínem Stojanem dne 15. listopadu 1908.¹⁶⁴

Popisovaná kaple tak mohla sloužit pro modlitby sestrám, ale i starým a nemocným či sirotkům, jak bylo v podobných institucích obvyklé.¹⁶⁵

Prameny o všedním životě obyvatel¹⁶⁶ sirotčince se téměř nezmiňovaly. Jedna ze šesti sester přidělených do sirotčince byla představenou. Další měla na starosti chlapce, logicky lze tedy usuzovat, že další byla vyčleněna pro děvčata a minimálně jedna pro staré a nemocné. Jedna z řeholnic také pracovala v kuchyni. Kronika provincie vedla „kuchařky“, práce si tedy vyžadovala více než jedné sestry. Část domácích prací zastávaly i tři služky. Ludvík Geyer zaznamenal pouze jednu z jejich činností: „katovské práce“. Služky tedy měly trestat sirotky, aby tuto dehonestující činnost nemusely provádět přímo řeholnice. Tehdejší stanovy kongregace byly v mnohém ohledu velice podrobné, pro práci v sirotčincích však žádné bližší pokyny neuváděly.¹⁶⁷

Z podobných institutů lze přibližně rekonstruovat život dětí v domě. Ráno se obvykle začínalo modlitbou. Na fotografii měly děti stejnokroj, lze tedy usuzovat, že oblečení bylo určitým způsobem „typizováno“, zvlášť pro děvčata a zvlášť pro chlapce. Následovala snídaně. Podle vzpomínek článku: „Až na nepatrné výjimky měli jsme jídlo dobré a zdravé, i když ne přemaštěné, přecukrované apod.“¹⁶⁸ Ve fondu města Kroměříže se pak dochoval seznam objednávek. Nacházelo se zde několik druhů mouky (režná, pšeničná, ječná, kukuřičná), brambory, sádlo, máslo a špek. Zelenina a ovoce se pravděpodobně pěstovaly na zahradě, podobně jako se chovala drůbež a prasata. Většina masa však musela být nakupována. Ludvík Geyer si pak léta pamatoval na své první jídlo v sirotčinci: hrnek kávy, krajíc chleba, krupicovou polévku a škvařené brambory.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Srov. tamtéž; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, Slavná obecní rado města Kroměříže! V Kroměříži dne 13 května 1904, Sestra Perseveranda Pospíšilova, představená mil. Sester v Sirotčinci.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž.

¹⁶⁶ O konkrétních obyvatelích a personálu sirotčince bylo již pojednáno v minulé kapitole.

¹⁶⁷ Pasáže věnující se výchově a vzdělání dětí byly zařazeny do příloh. Srov. GEYER, L.: *c. d.*, s. 4; *Regel der Gesellschaft der barmherzigen Schwestern bestätigt von Seiner päpstlichen Heiligkeit Gregor XVI. durch Apostolisches Breve vom 15. September 1835* (dále jen *Regel*). Wien 1836; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

¹⁶⁸ GEYER, L.: *c. d.*, s. 4

¹⁶⁹ Srov. GEYER, L.: *c. d.*, s. 4; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Seznam potravin [bez uvedení roku]; tamtéž, f. B-A 1, kart. 65, *Sirotčinec*, složka Domácí věci 1905–1907, Slavná obecní rado, v Kroměříži 18. ledna 1906, Josef Minařík; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1910*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

Ve všední den většina z dětí navštěvovala školu, kterou konkrétní však nelze zjistit.¹⁷⁰ Nechyběl čas ani pro hraní a pomoc v domácnosti. Ludvík Geyer ve svém článku vyjmenoval některé z funkcí, které děti dostaly přiděleny: „chystati na stůl, mýti a utíratí náčiní, čistiti lampy, dozírati na nedobré, zvoniti na klekání, choditi pro vodu na Lapač.“¹⁷¹ Jistou samozřejmostí bylo udržovat pořádek ve svých věcech či větší zapojení starších dětí do prací doma a na zahradě.¹⁷²

V sirotčinci se též hrálo divadlo. Hry měly vždy křesťanský podtext, většinou vycházely ze životopisů jednotlivých svatých. Tato představení sloužila k získání drobných příspěvků pro potřeby sirotčince. Tomu sloužila i případná tombola.¹⁷³

O životě v chudobinci a chorobinci pak se nedochovaly téměř žádné informace, jen to, že někteří z chovanců pomáhali v domácnosti. Během let se objevily dvě stížnosti obyvatelů, dvě z nich se týkaly úrovně jídla. To dostávali všichni obyvatelé stejné, ale ti, kteří si za pobyt platili, očekávali větší standart.¹⁷⁴

Ekonomicky celý institut zajišťovalo město Kroměříž. To nemuselo nadále platit pěstounským rodinám za sirotky nebo některým chudým a nemocným příspěvek.¹⁷⁵ Peníze mohly být zajišťovány z darů dobrodinců a nadací, z benefičních akcí a sbírek.¹⁷⁶ Dále Kroměříž využívala různé příležitosti jak ušetřit. Například neprodané kaštiny před kostelem Panny Marie byly využity jako dřevo na otop pro sirotčinec.¹⁷⁷

¹⁷⁰ Postupně se během existence sirotčince začaly v Kroměříži fungovat tyto školy: obecná škola Komenského a Palackého, obecná chlapecká škola Jungmannova, obecná dívčí škola B. Němcové, městská chlapecká škola Havlíčkova, městská chlapecká škola Palackého, městská dívčí škola Karoliny Světlé, městské dívčí škola Komenského a pomocná škola. Srov. PEŘINKA, F. V.: *Vlastivěda moravská*, s. 5–63; *Ze sedění městského zastupitelstva ze dne 27. října 1932*. Pozorovatel. Politický list Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 46, 3. 11. 1932, s. 4.

¹⁷¹ GEYER, L.: *c. d.*, s. 4

¹⁷² Srov. BREJCHA, L.: *c. d.*

¹⁷³ Prameny bohužel neuváděly obsazení rolí. Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, složka Domácí záležitosti 1903, Slavné městské radě v Kroměříži, v Kroměříži dne 2. září 1903, Perseveranda, představená sirotčince; tamtéž, Velectěný pane Starosta, Sestra Perseveranda Pospíšilova, představená m[ěstského] sirotčince; tamtéž, složka Domácí věci 1905–1907, Slavná městská Rado, v Kroměříži dne 7. prosince 1905, M. Immaculata.

¹⁷⁴ Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653–655, *Sirotčinec*.

¹⁷⁵ Srov. SOKA Kroměříž, Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 100, kart. 47, chudinský fond 1860–1866, No 238, Register der Monat und nochtlich theilten Armen von 15. Dezember 1861 angefangen bis inclusive 22. Februar 1862.

¹⁷⁶ Srov. Acta curiae archiepiscopalis olomucensis anni 1925. Olomucii 1925, s. 115; SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Wolgeborne gnadige Frau, 3659, Kremsier am 28. Mai 1878, Kreise der Dolmetsch; tamtéž, Löblicher Gemeinderath Kremsier, Kremsier 24. April 1879; tamtéž, Slavné obecní radě města v Kroměříži, Čís. 316, v Kroměříži dne 20. března 1888; tamtéž, Výtah z protokolu o jednání výboru spořitelny města Kroměříže v sezení dne 19. března 1888, Vojtěch Kulp, předseda, A. Schwarz, zapisovatel; tamtéž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*, Slavná obecní rado, Kroměříž dne 13. prosince 1907, V. Javůrek, c. k. notář.

¹⁷⁷ Srov. tamtéž, Úřední oznámení 19. března [1]896.

Dalším možným příjmem byl příspěvek příbuzných starých obyvatel sirotčince. Město přijalo i některé lidi s cizím domovským právem, za něž dostalo zapláceno.¹⁷⁸

Začátkem 20. století začalo město usilovat o státní podporu. Žádost si zemský výbor podmínil zasláním dalších informací a dotazem, zda by bylo možné ústav rozšířit. Stejná situace se opakovala i roku 1935, kdy pod podmínkou rozšíření ústavu městu bylo vyhověno.¹⁷⁹

Výdaje instituce byly především na základní potřebné zajištění jejich obyvatel.

Pačlavický statek ve vlastnictví sester sirotčinci dodával mléko až do doby první světové války.¹⁸⁰ Následně tuto úlohu převzala arcibiskupská mlékárna. Ta městu poskytla i roku 1934 slevu. Mezi kupované potraviny lze na prvním místě zařadit různé typy mouky, brambory, máslo, sádlo a špek. Některé věci si sirotčinec pořizoval samovýrobou (chov prasat a slepic), většinu však musel nakupovat. Dodávání zboží do ústavu představovalo lákavou nabídku pro většinu místních obchodníků.¹⁸¹

Mimo potraviny bylo potřeba sirotkům zajistit oblečení.¹⁸²

Dalším pravidelným výdajem byl plat sester. Ten byl ve smlouvě stanoven na 500 zlatých ročně. K roku 1890 činil 150 korun měsíčně pro všech šest sester. Lacinost mezd sester byla i pro profesora Drobného hlavní argument ve prospěch řeholnic během protikatolických nálad v Československé republice. Na nízkou mzdu sester v sirotčinci upozornil ve své monografii i P. Leander Brejcha: sestry dostávaly pouze 60 haléřů na den ve srovnání s výplatou místních služek (100 Kč měsíčně). Provinční představená pak po delší době žádala o jeho navýšení v souladu s novým zákonem.¹⁸³

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 653–655, *Sirotčinec*.

¹⁷⁹ Do roku 1936 se v sirotčinci nacházelo 6 sester, 3 služky, 15 mužů, 38 žen, 15 hochů a 15 děvčat. Na základě žádostí státu mělo dojít k oddělení sirotků od starých lidí. Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 655, *Sirotčinec*, Obecní radě města Kroměříže, čís. 90.894, v Brně dne 15. prosince 1906, Zemský výbor Markrabství moravského, Náměstek zemského hejtmána v řízení výboru zemského; tamtéž, Ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v Praze, Podpory z výnosu zdravotní přirážky za rok 1935, čís. 21027, dne 9. ledna 1935, Městská rada v Kroměříži, Starosta.

¹⁸⁰ Každý třetí ten bylo pro sirotčinec vyčleněno 25 l mléka. Srov. SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*, s. 174.

¹⁸¹ Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Seznam potravin [bez uvedení roku]; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 654, *Sirotčinec*.

¹⁸² V pramenech zůstala pouze zmínka o nákladech na oblečení ještě před postavením sirotčince. Srov. tamtéž, Auswei über die Kosten der Verpflegung und Bekleidung der Waisenkinder 1875, Stadt Rentamt Kremsier am 27. Mai 1878.

¹⁸³ Srov. BREJCHA, L.: c. d., s.; Prof[esor] Drobný, přís[edící] zemského výboru: *Světské ošetřovatelky nebo klášternice?* Den, roč. 11, čís. 255, 20. 9. 1922, s. 1. Vloženo do kroniky Memorabilie des Institutes der barnh. Schwestern zu Kremsier v. Jahre 184[5]; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sirotčinec*, Stadtrat in Kremsier, Zl. 7399, Věc: žádost o zákonitě zvýšení služného sestrám v městském sirotčinci, Kroměříž 7. června 1941, Techildis Coufalíková, Klášter Milosrdných sester řádu sv. Vincence z Pauly v Kroměříži.

Méně časté výdaje představovala údržba domu a jeho nutné vybavení. O to větší sumy se však jednalo. Během šedesáti let existence institutu však bylo potřeba mnohé opravit a změnit.¹⁸⁴

¹⁸⁴ Kromě stavby chlévů se až do přestavby v třicátých letech jednalo především o nová kamna do kuchyně. Srov. tamtéž, f. B-A 1, kart. 654, *Sírotčinec*, Rozpočet na postavení chlévců v městském sirotčinci, v Kroměříži 13. prosince 1904, K. Ežner, měst[ský] inženýr; tamtéž, Slavnému stavebnímu úřadu města Kroměříže, Kroměříž, dne 1. července 1909, Bartoloměj Audy, Závod kamnářský.

7. Proměny sirotčince v první polovině 20. století

„Za první světové války sdílely s dětmi všechny strasti doby, hlad, nedostatek všeho druhu.“¹⁸⁵ S postupem války se objevovalo čím dál více sirotků, které bylo potřeba zaopatřit. Proto státní správa žádala o přijetí těchto dětí na volná místa v sirotčincích. Zdali byly v Kroměříži umístěny tyto děti nelze s jistotou doložit. Sčítací operáty dokládají dobu pobytu ve městě, jedná-li se však o rozmezí roků 1914–1918, nelze s jistotou tvrdit, že se jednalo o válečné sirotky. Přesto se tato možnost jeví jako vysoce pravděpodobná, neboť míst pro osiřelé děti bylo velmi potřeba. Tak i v penzionátu vincentek v Pačlavicích sirotci převažovali nad původními žáky. Během války došlo k „umělému“ navýšení kapacity domu. Jídelna pro děvčata byla zabráná a přeměněna na další pokoj chudobince.¹⁸⁶

Za první republiky se situace kroměřížského sirotčince znovu proměnila. Podle Leandra Brejchy okresní sociální péče odvedla mnoho dětí a sirotčinci jich ponechala pouze 19. Osudy sirotčince se však vyvíjely složitěji, než zachytil *Pamětní spis katolické charitě*. Roku 1927 proběhla v sirotčinci kontrola, která konstatovala několik vážných nedostatků ústavu. V první řadě to bylo právě soužití sirotků se starými a nemocnými. Skutečnost typická pro 19. století byla neslučitelná s prvorepublikovými přístupy k sociálně slabým obyvatelům. Ministerstvu též vadilo, že v domě se kromě starých lidí nacházely i rodiny bez přístřeší. Chlapci tedy neměli možnost trávit svůj volný čas jinde než v malé ložnici. Do ústavu se příliš neinvestovalo, takže i nábytek byl zastaralý. Stoly chovanců neměly zásuvky, kam by si mohli uschovat své věci, židle byly bez opěradel, šaty zase pouze v hromadných skříních. Mimo tyto závady konstatovala kontrola: „vedení ústavu jest i v popsáných poměrech dobré. (...) Zacházení s chovanci jest vlídné.“¹⁸⁷ Též jídlo bylo shledáno v rámci norem správné výživy.¹⁸⁸

Městu tedy nezbývalo nic jiného než přistoupit na přestavbu. Vzniklo hned několik návrhů jak změnu provést. Podle dochovaných písemných aktů se jako nejlepší

¹⁸⁵ Česká provincie, *Kronika provincie*.

¹⁸⁶ Srov. Česká provincie, ČERNUŠÁK, Tomáš – JARKA, Josef – KOPECKÁ, Věra: *Kronika institutu milosrdných sester v Pačlavicích. Založena roku 1914. Nejhezčí skutek lidského srdce je se obětovat*. Překlad textu první kroniky filiálního domu Milosrdných sester v Pačlavicích (nepublikováno). Datace kroniky 1914–1925, s. 24; SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 655, *Sirotčinec*, Slavné městské radě v Kroměříži, [vyjádření k zabránění jídelny pro děvčata, nedatováno].

¹⁸⁷ SOKA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 655, *Sirotčinec*, Městskému úřadu v Kroměříži, Čís[lo] j[ednací] 7037/I/1–1927, Zpráva o prohlídce městského sirotčince v Kroměříži, v Praze dne 13. října 1927, Ministerstvo sociální péče, Za ministra Faltis v. r.

¹⁸⁸ Srov. tamtéž.

řešení jevílo přebudovat původní budovu pro staré a nemocné a sirotky přestěhovat do nově vzniklé přístavby. K tomuto účelu se nabízel vedlejší dům číslo 52 s velkou zahradou. Architektonické plány, které se zachovaly, však svědčily o kompletní novostavbě. Těmto plánům odpovídal také současný vzhled budovy.¹⁸⁹

Znovu se objevilo množství nabídek k provedení práce od nejrůznějších firem. Kromě nabídek a účtů za práce se ve fondu nacházel i deník stavby, popisující každodenní činnost, počet pracujících a počasí, které bylo v Kroměříži.¹⁹⁰

Novostavba dostala součastnou novogotickou podobu, zamýšlená přístavba však nikdy nevznikla. O konkrétních důvodech tohoto rozhodnutí se prameny nezmiňovaly. Všichni sirotci byli přeloženi do jiné, vzdálenější budovy. Kdy přesně se to stalo, nelze doložit. Ve zkoumaném ústavu se začátkem druhé světové války zůstaly pouze sestry se starými a nemocnými obyvateli domu. Instituci se však nadále podle zvyku říkalo sirotčinec.¹⁹¹ I přes odchod dětí zůstalo zde na práci šest sester, neboť starých a nemocných přibývalo a nebylo pro ně dostatečného místa.

Roku 1932 probíhala ve všech filiálních domech sester vizitace. Biskupem pověřený vizitátor Mons. Dr. Karlík zavítal také do kroměřížského sirotčince. Tehdejší situaci popisoval nepříliš lichotivými slovy. Podle jeho mínění v domě měly sestry příliš pracovních povinností, což vedlo k zanedbání duchovního života. Duchovní čtení zde probíhalo zřídka, rozjímání ráno bylo kráceno, večer se pak neuskutečnilo vůbec. Modlitby nebyly společné a rekreace se nekonaly. Podle tohoto kněze „velkou vinu na tom má místní představená, soror difficilis, mající smysl jen pro práci“.¹⁹² Navrhované řešení vizitátor viděl v přeložení místní představené, která zde působila již příliš dlouho. Monsignor Karlík též upozornil na nešťastné zanedbání vedení kronik v kongregaci. V případě sirotčince kronika ani neexistovala.¹⁹³

¹⁸⁹ Srov. tamtéž, fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. dodatek 83, kart. 37, *Přestavba městského sirotčince na Tovačovského ulici. Vypsání veřejné soutěže, sestavení nabídek, rozpočty prací, technická zpráva, oběžník, stavební plány a technické nákresy 1929–1941* (dále jen f. B-A 1, *Přestavba sirotčince*), Kroměříž, přístavba sirotčince, technická zpráva.

¹⁹⁰ Srov. tamtéž.

¹⁹¹ Srov. Česká provincie, *Kronika provincie*; SOKA Kroměříž, f. B-A 1, *Přestavba sirotčince*.

¹⁹² ZA Olomouc, Fond AO Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 2671–2678, sign. G Vinc 1–8, kart. 1060, *Zprávy o vincentkách v Kroměříži 1848–1950, v Chudenicích 1942, Valašském Meziříčí 1855–1900, Pačlavicích 1843–1949, Paskově 1898–1902, Moravské Radiměři 1898–1901, Strážnici 1882–1950 a Svitavách 1868–1923* (dále jen f. AO, *vincentky v Kroměříži*), Nr. 478 ai 1938, Mons[ignore] Dr. Karlík podává zprávu o vizitaci Mil[osrdných] sester sv. Vincence.

¹⁹³ Srov. ZA Olomouc, f. AO, *vincentky v Kroměříži*, Nr. 1001 ai 1932, Upozorňuje se, že by bylo naříditi biskupskou vizitaci u sester sv. Vincence s provinčním domem v Kroměříži; tamtéž, Nr. 478 ai 1938, Mons[ignore] Dr. Karlík podává zprávu o vizitaci Mil[osrdných] sester sv. Vincence

Druhou světovou válku provinční kronika okomentovala znovu lakonicky. Jedinou zachovalou informací je ta o povinné práci sester kuchařek, které musely vařit pro německé vojáky v gymnáziu stojícím naproti sirotčinci. Další informace se v ní nenacházela.¹⁹⁴

Poslední změna pro zkoumaný sirotčinec nastala na podzim roku 1946. Tehdy bylo rozhodnuto o přemístění sirotčince i s jeho obyvateli do Zborovic.

Takzvaný zámček ve Zborovicích byl postaven Eugenem Fisseem. Ten kvůli své židovské národnosti emigroval před pronásledováním do Velké Británie. Zámek byl po válce zabrán okresním národním výborem, který se rozhodl využít ho jako nové sídlo pro kroměřížský městský sirotčinec. Sestry se tedy přestěhovaly spolu se svými svěřenci do Zborovic. V novém prostoru pak našli útočiště ještě další staří lidé, takže chovanců nakonec bylo až 120. „Dovedete si představit, kolik práce musely sestry zastat. Vařit, prát, látat, uklízet...! K tomu byla u zámčku mimo parku i veliká zeleninová zahrada.“¹⁹⁵

Roku 1948 i na toto nové působiště dorazil pověřený vizitátor P. Antonín Šuránek. Zborovice považoval za krásné místo, které by mohlo sloužit i dalším sestrám na zotavenou. Konstatoval však příliš těžké pracovní vysílení místních řeholnic. Dvě sestry (sr. Nominanda a sr. Honesta) byly již příliš staré a nemocné a samy potřebovaly pomoci. Navrhoval tedy tyto sestry nahradit mladšími. Další odlehčení měla podle vizitátora získat kuchyně skrze najmutí děvečky. P. Šuránek též chtěl pro místní domov získat nějakého kněze-penzistu, který by zde denně mohl sloužit bohuslužby.¹⁹⁶

Bylo zřejmé, že na obrovském množství práce nemohly sestry stačit. Vedoucímu ústavu panu Nečasovi se nakonec podařilo získat dvě z mladších sester (sr. Dobromilu Štastnou a sr. Celinu Brulíkovou), které byly na nucených pracích v továrně v Krásné Lípě v severních Čechách. Špatné pracovní podmínky těchto řeholnic znepokojovaly i vedení kongregace, a tak tato změna byla s vděčností přijímána všemi stranami.¹⁹⁷

Sestry zde zůstaly do roku 1965.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Srov. Česká provincie, *Kronika provincie*.

¹⁹⁵ Česká provincie, *Kronika provincie*.

¹⁹⁶ Srov. ZA Olomouc, f. AO, *vincentky v Kroměříži*, Nejdůstojnějšímu arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Visitace řeholních domů sester sv. Vincence, k č[íslu] 630/48, v Olomouci 10. dubna 1949, Ant[onín] Šuránek.

¹⁹⁷ Srov. Česká provincie, *Kronika provincie*; Sr. Dobromila Štastná, Milosrdná sestra sv. Vincence de Paul.

¹⁹⁸ Srov. Česká provincie, *Kronika provincie*.

8. Nacionální obtíže

České země po mnoha stoletích byly domovem Čechům a Němcům. V 19. století se však vzájemné vztahy začaly vyhrocovat. Nacionalismus se stal významnou hybnou silou celé společnosti. V případě českých zemí docházelo ke střetu českých a německých zájmů. Tato ideologie se promítla i do fungování sirotčinců a života řeholních komunit.¹⁹⁹

Ze zkoumaných pramenů konce 19. století se pravidelně vyjevoval nacionalismus kroměřížských Čechů. Vášeň pro národ a jeho práva se silně projevovala v dochovaných dobových pramenech. Lze zmínit například pohled autora článku o dějinách františkánského hřbitova z *Pozorovatele*: „Že se jména němčila, je známo všeobecně. Projděte jen zběžně hřbitov a setkáte se s mnoha jmény zkaženými.“²⁰⁰ Český vlastenec Páter Julius Chodníček charakterizuje město jako hodně německé s mnohými hospodami.²⁰¹ Protiněmeckým náladám se neubrání ani brilantní historik a kronikář Kroměříže František Václav Peřinka. Jeho hodnocení kroměřížských osobností bývá často stavěno na základě národních kritérií. Tak například o Antonínovi Cyrilovi Stojanovi pochvalně píše: „Za jeho správy ubývá v kostele sv. Mořice němčiny, která tam měla dosud veliké slovo.“²⁰² Stejným pohledem je hodnocena i činnost vincentek. Jejich službu dětem, chudým, starým a nemocným Peřinka vůbec nezmiňuje. Jeho pochvalu si naopak vysloužily za „mše svaté v češtině“.²⁰³

Ducha „národního obrození“ lze nalézt i v případě samotné městské rady, které roku 1908 vadily německé nápisy na křížích českých sester vincentek. Kongregace byla tedy nucena upravit pomníky v tomto městě. Německé sestry postupně ztratily pro Kroměříž svou hodnotu.²⁰⁴

Sirotčince, jakožto instituce vychovávající další generaci, byly pod drobnohledem nacionálně laděné politiky. V zemi, kde se jednotlivé strany obviňovaly z počest'ování či poněmčování druhé skupiny, musela i péče o osiřelé děti odpovídat národnosti

¹⁹⁹ Viz SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*.

²⁰⁰ *Ze starého hřbitova. Dojmy a úvahy (dokončení)*. *Pozorovatel*, č. 75, 30. 10. 1914, s. 3.

²⁰¹ Srov. Chodníček, Julius: *Kroměříž v hradbách. Paměti vlastence z druhé poloviny devatenáctého století*. Kroměříž 1938, s. 11.

²⁰² PEŘINKA, František Václav: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres*. 1. část. Brno 1911, s. 251.

²⁰³ Srov. Peřinka, František Václav: *Vlastivěda moravská*, s. 228.

²⁰⁴ Srov. HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 121–276.

rodičů. Existovaly tedy vedle sebe ústavy české a německé. Umístění dítěte jiné národnosti se neobešlo bez incidentů.²⁰⁵

Smíchání národností docházelo především v soukromých církevních institucích. U pařížských vincentek v Brně-Jundrově pak německé děti tvořily celou třetinu chovanců.²⁰⁶ Takovýto přístup nesl s sebou nelibost místních obyvatel. Na poměry školy při sirotčinci sester hedviček si stěžoval anonymní autor: „Předně jest v klášteře asi 40 % sirotků, zcela českých, kteří vyjdouce pak z kláštera neznají česky čísti a psáti. Také mnohé rodiny zdejší a z okolí posílají své dítky do kláštera kvůli zbožnějšímu vychování, musejí však po letech se studem vyznati, že jejich dítky v mateřském jazyku jsou úplně zanedbány.“²⁰⁷ Naopak sestry dominikánky na Moravě, které učily česky, měly velké problémy „s nepřizní německého obyvatelstva.“²⁰⁸

Národnostní unifikovatelnost v kroměřížském ústavu nebyla ničím zvláštním. Česká národnost udávaná ve sčítacích operátech nebyla pouhé zjednodušení, ale vysoce pravděpodobně vypovídá o skutečném původu sirotků. Důkazem pro přesné vyplnění národnosti u obyvatel domu byl i záznam o dvou židovských obyvatelkách chudobince. V chudobinci se zachoval záznam i o jedné německé ženě.²⁰⁹

Vyvstává tedy série otázek. Neexistovali v Kroměříži němečtí sirotci? Odvážila se je městská rada v národnostně vypjaté situaci označit za Čechy? Pokud ne, kam je umístili, když ne do „českého“ sirotčince? Jako pravděpodobné se jeví, že tyto děti mohly být umístěny k pěstounům německé národnosti.

V případě starých a nemocných lidí nedocházelo k tak vyhroceným sporům. Nikdo nepředpokládal, že by tito lidé důchodového věku mohli být „konvertováni“ na druhou národnost. Otázka národnosti ale i zde hrála určitou „marginální“ roli. Z praktických důvodů bylo vhodné, aby se svěřenec a pečovatel mohli lehce domluvit. Neboť ne všichni obyvatelé Moravy mluvili plyně česky a německy.²¹⁰

²⁰⁵ Srov. HNÁTOVÁ, V.: *c. d.*, s. 100; MUČKA, A.: *Sirotčí spolky*, s. 5; tentýž: *Kam s nimi*, s. 10; PÍŠALOVÁ, H.: *c. d.*, s. 74; SŮSENBKOVÁ, M. F.: *c. d.*, s. 92; VONDROVÁ, K.: *c. d.*, s. 63

²⁰⁶ Srov. MUČKA, A.: *Sirotčí spolky*, s. 5; tentýž: *Kam s nimi*, s. 10; PÍŠALOVÁ, H.: *c. d.*, s. 74; VONDROVÁ, K.: *c. d.*, s. 63.

²⁰⁷ SŮSENBKOVÁ, M. F.: *c. d.*, s. 92.

²⁰⁸ HNÁTOVÁ, V.: *c. d.*, s. 100.

²⁰⁹ Jednalo se o židovky Františku Flussovou Paulínu Sternovou a Němku Eugenii Büchnerovou. Srov. SOKA Kroměříž, f. B-A 1, *sčítací operáty 1910*.

²¹⁰ Ke konfliktu ohledně řeči došlo v Lednici, kde se sestry staraly o nemocné Slováky z okolí a dělníky z Břeclavi. Vídeňské vedení mělo prý odmítnout poslat na místo české sestry, neboť „Lednice že musí zůstat německá.“ ZA Olomouc, f. ACO, kart. 5196, *neroztříděné zprávy*, Nr. 2284 ai 1923, Sestry sv. Vincence v Kroměříži podávají zprávu o sestře Erminoldě.

Národnostní složení svěřenců v domě tvoří pouze jednu stranu mince. Pro správnou českou/německou výchovu bylo nutné, aby i vychovatel byl Čechem/Němcem. Kromě jazyka docházelo totiž mezi svěřencem a pečovatelem také k předávání kultury a národního cítění. V Kroměříži, městě, které urážely německé nápisy na hrobech českých sester,²¹¹ mohli samozřejmě v sirotčinci pracovat pouze „plnokrevní“ Češi.

8. 1. Nacionalismus Milosrdných sester

Vlna národnostních nepokojů hluboce zasáhla i vídeňskou kongregaci vincentek. Nejednalo se o událost v českých zemích ojedinělou. Procesem vyrovnání s německou/českou menšinou v řeholním společenství prošly všechny instituty. V případě vincentek se jednalo o dlouhodobý a velice vyostřený spor, který oficiálně skončil až po sametové revoluci v roce 1989.

Již v době monarchie docházelo k nárůstu vědomí svého češství mezi sestrami. Svár naplno vypukl po vzniku Československé republiky. Protikatolické hnutí spojující katolickou církev s habsburskou dynastií zachvátilo na určitou dobu část nově vzniklé československé společnosti. Milosrdné sestry se tak ocitly v těžkém postavení. Společenství tvořené sestrami obojí národnosti spadalo pod generální vedení ve Vídni, které bylo již od vzniku spjato s podporou a záštitou vládnoucích Habsburků. Část sester tedy pod vlivem dobové mentality a přispěním P. Josefa Olšiny začala usilovat o oddělení od původního institutu. Centrum těchto protivídeňských nálad se mělo nacházet v kroměřížském domě. Nejednalo se však o klášter sester na Malém Vale, nýbrž právě o zkoumaný sirotčinec. Zde působila několik roků²¹² jako představená domu sr. Techildis Coufalíková, budoucí provinční představená samostatné československé provincie. Komunita v sirotčinci též spadala pod P. Josefa Olšinu, který byl vídeňskou stranou následně označen za hlavního strůjce tohoto „bláznění“ českých sester. Mohla sr. Techildis změnit smýšlení „provídeňských“ sester? Nebo byl strůjcem českého nacionalismu sester v sirotčinci P. Olšina? Ten byl v kontaktu s kroměřížskými vincentkami již od roku 1904. K původní funkci správce nemocnice o rok později přidružil i úlohu mimořádného zpovědníka. V rozmezí let 1910 až 1917

²¹¹ Srov. HLAWATI, F.: *c. d.*, s. 121–276.

²¹² V období od roku 1911 až do října 1918.

zastával úřad komisaře obou klášterů. Následně měl být pro různé těžkosti odvolán. Stal se farářem v Břestě, ale kontakt se sestrami neztratil.²¹³

Nakolik a jakým způsobem mohly sestry v sirotčinci ovlivnit smýšlení sester v dalších filiálkách na Moravě nelze na základě dochovaných pramenů doložit. Je vysoce pravděpodobné, že v nacionálně podmíněné výchově sirotek působily sestry, které vyhovovaly české radě města Kroměříže.

Vídeňské vedení si neuvědomovalo nebezpečí plynoucí z nacionálních rozporů ve společenství. Po prvních odmítavých stanoviskách se superior Franz Hlawati roku 1920 rozhodl přistoupit na spojení všech domů v nové republice v československou provincii. V kroměřížském provinčním domě na Malém Vale byl zřízen též český noviciát. Již po dvou letech však došlo k dalšímu, hlubšímu dělení institutu. Sestry chtěly vytvořit novou samostatnou kongregaci s názvem Služebnice sv. Vincence, sv. Cyrila a sv. Metoda. Volbu o přestupu do nového společenství mohly učinit všechny členky československé provincie.²¹⁴ Z 88 řeholnic se pro novou kongregaci rozhodlo 57 českých sester. Pro oddělení od Vídně byly i všechny sestry kroměřížského sirotčince, jmenovitě: Ciriaka Strouhalová, Martina Švěhlíková, Johanna Přikrylová, Morica Pavlíková, Zozina Joanová a Hildeberta Kaňovská. Německé sestry a dokonce část českých sester chtěly zůstat pod vídeňskými představenými.²¹⁵

Na základě tohoto rozhodnutí začalo rozdělování movitého i nemovitého majetku provincie. Jednání probíhala mezi generálním vedením (zastupované superiorem Hlawatim a generální představenou), provinciálním vedením (zastupované komisařem Olšinou a sr. Techildis jako provinční představou), olomouckou arcibiskupskou konzistoří a pražskou nunciaturou. Spor se dostal i před širokou veřejnost skrze jednotlivé české a německé novinové články a Pamětní list. V posledním

²¹³ Roku 1910 na vyplněných sčítacích arších se P. Olšina podepsal s těmito tituly: „vikář a ředitel nemocnice Milosrdných sester sv. Vincence z Paula“. Na arších sčítacích operátů sirotčince jeho jméno uvedeno nebylo. I přes špatný vztah s vídeňským superiorem kongregace Franzem Hlawatim, byl 31. ledna 1921 do funkce komisaře nové provincie jmenován právě Olšina. Srov. SOkA Kroměříž, f. B-A 1, sčítací operáty 1910. Srov. Generalát vincentek, CSR I., 2. Patschlawitz 1921–1924, Eure Eminenz! Hochwürdigster Herr Kardinal-Erzbischof, vídeňskému arcibiskupovi od P. Franze Hlawatiho, Wien am 4. April 1921; tamtéž, *Chronik 1911–1927*; SOUČKOVÁ, M.: *Důsledky*, s. 99–103.

²¹⁴ České sestry, které po první válce pracovaly v Rakousku a nebyly v československé provincii, toto právo neměly. Viz SOUČKOVÁ, M.: *Důsledky*, s. 46.

²¹⁵ Srov. ZA Olomouc, f. ACO, kart. 5194, *nerozřídné zprávy*, Nr. 17996 ai 1922, Mons[ignore] Klug podává zprávu o postupu a výsledku hlasování sester sv. Vincence provincie československé/k číslu 16.402; tamtéž, Nr. 16402 ai 1922, Superior Hlawatý in Wien berichtet puncto Provinztrennung der barmh[erzige] Schwestern; tamtéž, Protokoll Kremsier.

zmiňovaném textu kroměřížské řeholnice předložily svůj spor všem významným osobnostem v republice včetně prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.²¹⁶

Obě komunity v Kroměříži měly připadnout nově vzniklé kongregaci. Hlasování v sirotčinci vyšlo jednohlasně ve prospěch dělení. V případě jiných menších domů na území Československa, které zůstaly při Vídni, pak často došlo k brzkému zrušení filiálék. Možným důvodem mohl být i nedostatek českých sester pod Vídni.²¹⁷

Snaha českých sester o založení nové kongregace ztroskotala na zamítavém postoji československého státu. Ministr zahraničí Eduard Beneš intervenoval přímo u Svatého stolce proti vzniku nového řádu, který by byl založen z nacionálních důvodů. Patová situace byla „vyřešena“ Římem de facto právní kličkou. Sestry, které hlasovaly pro novou kongregaci, byly v československé provincii vyňaty z podřízenosti vůči rakouským představeným. Autonomní československá provincie měla spadat pod pražského nuncia po dobu šesti let. Řeholnímu společenství tak bylo umožněno zakládat nové filiální domy, přijímat kandidátky a skládat sliby. Provinční představená pak byla volena sestrami bez sebemenšího vlivu generální představené.²¹⁸ „Provizorní“ řešení bylo postupně prodlužováno až do roku 1995, kdy po opětovném navázání kontaktů s Vídni se Česká provincie plně stala součástí kongregace. V té době již na území České republiky nebyla jediná komunita z původních vídeňských domů. Stejně tak již nefungoval ani kroměřížský městský sirotčinec.²¹⁹

²¹⁶ Srov. ZA Olomouc, f. ACO, kart. 5196, neroztříděné zprávy, Nr. 13227 ai 1928, Československé provincie sester sv. Vincence zasílají pamětní spis o úpravě poměrů s bývalým mateřincem vídeňským; Jak arcibiskupská konsistoř olomoucká počestňuje (Dle „Práva národa“). Haná, č. 138, 25. 6. 1919, s. 1; Generalát vincentek, CSR I., složka Zeitungsberichte, „Barmherzige“ *Schwwestern. Ein vom Deutschen Hass tiefendes tschechische Gedenkblatt. – Politisierende tschechische Nonnen*. Vystřižený článek z neznámých novin, 4. 8. 1928, s. 6.

²¹⁷ Srov. SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*, s. 40-58.

²¹⁸ Při vzniku provincie roku 1920 byla provinční představená jmenována generálním vedením. Volba sr. Techildis se měla stát na základě vyslechnutí přání českých sester. Srov. Provincie vincentek, složka *Barmherzige Schwwestern vom heiligen Vinzenz von Paul* (dále jen složka *Barmherzige Schwwestern*). Bílá složka se současným logem kongregace obsahující kopie dokumentů z olomoucké pobočky Zemský archiv v Opavě, Moravského zemského archivu v Brně a vatikánských archivů z let 1920–1944, Abschrift.

²¹⁹ Srov. Provincie vincentek, složka *Barmherzige Schwwestern*, Nr. 10548, apoštolská nunciatura, G. Marmaggi, Praha 30. dubna 1924; tamtéž, Jeho Eminence monsignor Pietro Ciriaci, apoštolský nuncius, Praha, 7668/28, dopis z Kongregace pro řeholníky, Řím 20. června 1931; tamtéž, Jeho Excelenci monsignorovi Vincenci Lapuma, Apoštolská nunciatura v Československu, Pietro Ciriaci, arcibiskup z Tarsu, apoštolský nuncius, Praha 11. května 1931; SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky*, s. 58.

Závěr

Bakalářská diplomová práce představuje případovou studii o městském sirotčinci, chudobinci a chorobinci v Kroměříži na konci 19. století a v první polovině 20. století.

Pro nedostatek informací ohledně činnosti sester se věnovala všem známým aspektům života a fungování dané instituce, které se dochovaly v pramenech.

Na konci 19. století existovalo mnoho podobných institucí na Moravě. Dosud byla publikována řada diplomových prací především o jednotlivých sirotčincích, které nebyly spojeny s chudobinci. Tyto texty měly různorodou kvalitu zpracování, většina však odpovídala celkem solidní historické práci a mohla být použita pro základní zmapování problematiky.

Instituce byla založena pro naplnění povinnosti domovské obce postarat se o sociálně slabé občany, jak to nařizovaly zákony Rakousko-Uherska. Město dedikovalo položení základního kamene k oslavám 40. výročí vlády císaře Františka Josefa I. Pro stavbu dvouposchod'ové budovy byl využit pozemek tzv. bývalého františkánského hřbitova.

Do nově vzniklé budovy byli umístěni místní sirotci, chronicky nemocní a staří lidé, kteří prošli přijímací procedurou. V případě starých a nemocných šlo o umístění na jejich vlastní žádost, která musela být potvrzena dobrozdáním lékaře. V prvním desetiletí zde žily i starší manželské páry. Obyvatelé chudobince a chorobince se hlásili k české národnosti, objevily se mezi nimi pouze tři výjimky: jedna Němka a dvě Židovky. Místní sirotci měli především kroměřížskou domovskou příslušnost. V této době byly za sirotky prohlášeny i děti, jejichž matka žila. Zachovaly se i dopisy rodičů, kteří z důvodu chudoby, zdraví či práce žádaly o přijetí vlastních dětí do daného institutu. Oproti jiným sirotčincům byly přijímány děti pouze české národnosti, ale obou pohlaví, bez ohledu na věk či manželský původ. Ve sčítacích operátech se také objevily zmínky o sirotcích, kteří zde zůstávali až do velmi vysokého věku (až 19 let). O dalším životě sirotků, kteří vyrostli v kroměřížském sirotčinci, nešlo najít žádné stopy. Výjimku tvořil František Eduard Christian, který se stal malířem loutkařské firmy A. Münzberg.

O obyvatele domu se staralo šest řeholnic z Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence. Z několika málo dochovaných výpovědí vysvítalo, že sestry svou péčí o děti a staré plnily velice svědomitě, mnohdy až na úkor řeholních povinností. Z výraznějších osobností zde působila sr. Perseveranda Pospíšilová (dlouholetá

představená kroměřížského kláštera na Malém Vale) a Techildis Coufalíková (první představená československé provincie).

V Kroměříži se jednalo o druhý samostatný filiální dům. Informace P. Franze Hlawatiho, že dům původně nebyl schválen olomouckou arcibiskupskou konzistoří, se ukázala být mylná. Rok po otevření domu uzavřela městská rada oficiální smlouvu s vídeňskou kongregací, v níž byl stanoven plat za práci sester. Ten byl menší než odměna najatých služek, které jim měly pomáhat.

Veškeré výdaje instituce mělo platit město. Výjimku tvořila oprava kaple z bývalého františkánského hřbitova, kterou obyvatelé sirotčince využívali. S penězi se všeobecně šetřilo a do budovy ani jejího vybavení se příliš neinvestovalo. To se projevilo při inspekci roku 1927. Ministerstvu sociální péče vadilo především spojení sirotčince s domovem pro staré lidi a zastaralost budovy i jejího mobiliáře. Konečným výsledkem této kontroly byla přestavba budovy na chudobinec a přesídlení sirotek do jiného domova. Sestry pokračovaly ve své práci u starých lidí až do roku 1946, kdy byly spolu s obyvateli takzvaného sirotčince přesídleny do zámečku ve Zborovicích. Zde sestry zůstaly až do roku 1963.

Na základě několika zmínek z pramenů a komparace s podobnými zařízeními byl rekonstruován přibližný rámec života sirotek. Ti měli dodržovat předepsaný řád: modlitba, jídlo, úklid, škola, práce, ale i zábava. O všedním dnu v chudobinci se informace nedochovaly.

Společnost na přelomu 19. a 20. století byla silně ovlivněna nacionalismem. Ten zasahoval i do otázky výchovy dětí v ústavní péči. Církevní instituce většinou byly více liberálnější k národnostní otázce, což ale vedlo ke kritice okolní společnosti. Ohledně nacionálních tendencí sester působících v kroměřížském sirotčinci se nedochovaly ani nepřímé zprávy. České nacionální citění u těchto řeholnic, které lze předpokládat, se projevilo především v hlasování pro vznik nové československé kongregace. Pro ni se vyslovilo všech šest sester, které v domě působily.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní

Česká provincie Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul, klášter

Milosrdných sester sv. Vincence de Paul v Kroměříži

- ČERNUŠÁK, Tomáš – JARKA, Josef – KOPECKÁ, Věra: *Kronika institutu milosrdných sester v Pačlavicích. Založena roku 1914. Nejhezčí skutek lidského srdce je se obětovat*. Překlad textu první kroniky filiálního domu Milosrdných sester v Pačlavicích (nepublikováno). Datace kroniky 1914–1925.
- *Kniha zemřelých Milosrdných sester sv. Vincence de Paul české provincie*. Rukopis nekrologia české provincie. Seznam všech zemřelých sester české provincie od roku 1920 do současnosti. Stránky označeny příslušnými dny v roce.
- *Kronika kongregace Milosrdných Sester svatého Vincence z Paula česká provincie*. Manuskript první kroniky československé autonomní provincie Milosrdných sester. Informace sepisovány zpětně. Datace přibližně 1950–1994. Stránky neočíslovány.
- *Memorabilie des Institutes der barmh. Schwestern zu Kremsier v. Jahre 184[5]*. Manuskript první kroniky filiálního domu Milosrdných sester v Kroměříži z let 1845–1918. Stránky neočíslovány.
- *Seznam Milosrdných sester sv. Vincence z Pauly, provincie kroměřížská od r. 1920*. Manuskript. Seznam sester řazený podle jejich řeholních čísel.

**Generalát Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Vídni,
klášter Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Vídni – Gumpendorf**

- *Barmherzige Schwestern CSFR*. Přehled filiálních domů na území Československa, manuskript přibližně z roku 1920 svázaný v nových deskách.
- *Die Chronik des Institutes der Barmherzig. Schwestern vom heiligen Vinzenz von Paul zu Paskau in Mähren. Gegründet im Jahre 1924. 1924–1932*. Manuskript kroniky kláštera vídeňských vincentek v Paskově z let 1924–1932. Na předsádce tužkou označen 361 C 100 E 35. Stránky neočíslovány.
- *Chronik des Klosters der barmh. Schwestern vom hl. Vinzenz in Zwittau Neustadt. 1868–1945*. Manuskript kroniky kláštera vídeňských vincentek ve Svitavách.
- *Chronik Zwittau Waisen- und Armenhaus 1929–1947*. Manuskript kroniky filiálního domu vídeňských vincentek ve Svitavách z let 1929–1947. Stránky neočíslovány.
- *II. Chronik des Mutterhauses zu Gumpendorf von 1871–1893*.
- *Kremsier Korrespondenz zu kl. Spital, Kindergarten, Arbeitsschule Armen- und Waisenhaus 1843–1918, 3.4/1*. Složka obsahující korespondenci a dokumenty týkající se městského sirotčince, chorobince a chudobince v Kroměříži.
- *Personalstand 1832–1925*. Seznam sester z let 1832–1925. Manuskript. Seznam sester řazený podle jejich řeholních čísel. Stránky neočíslovány.
- *Schwesterstand 1912–1976*. Seznam sester z let 1912–1976. Manuskript. Seznam sester řazený podle jejich řeholních čísel.

- *Verzeichnis der Schwestern bürgerlicher Name alphabethisch gereiht*. Seznam sester seřazený abecedně podle počátečního písmene příjmení. Manuskript. Stránky neočíslovány.

Státní okresní archiv Kroměříž

- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 100, kart. 47, *chudinský fond 1860–1866*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 1228, *Seznam městských sirotků a opatrovanců 1859–1871*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2081 F, *Ošetřování ve špitálu 1830–1853*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2084, *Nemocnice 1828–1852*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2629, kart. 653–655, *Stavba městského sirotčince a chudobince na starém Františkánském hřbitově 1884–1890; Přijaté osoby do sirotčince, žádosti o podporu 1887–1889; Subvence na sirotčinec, pozůstalosti 1890–1907; Přijaté osoby do sirotčince a chudobince, žádosti o podporu, žádosti o přijetí 1887–1889; Subvence na sirotčinec, pozůstalosti 1890–1907; Různá korespondence týkající se chudobince a sirotčince 1920–1937*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2890, kart. 947, *Sirotci po státních zaměstnancích 1880–1905*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 2893, kart. 947, *Sirotčí pokladny 1884–1895*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. dodatek 83, kart. 37, *Přestavba městského sirotčince na Tovačovského ulici. Vypsání veřejné soutěže*,

sestavění nabídek, rozpočty prací, technická zpráva, oběžník, stavební plány a technické nákresy 1929–1941.

- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1890, číslo ukládací jednotky: 284, kód sady: KM 1262, *Kroměříž – Oskol*, č. p. 101–168.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1900, číslo ukládací jednotky: 303, kód sady: KM 1274, *Kroměříž Oskol – Komenského, Tovačovského, U Rejdiště*, č. p. 91–177.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1910, číslo ukládací jednotky: 324, kód sady: KM 1302, *Kroměříž Oskol (Moravcova, Hlavní aj.)*, č. p. 101–183.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, sčítací operáty z roku 1921, číslo ukládací jednotky: 395, kód sady: KM 1369, *Kroměříž Tovačovského (Oskol)*.
- Fond B-A 1 Archiv města Kroměříže, inv. č. 30, *Denkbuch der Stadt Kremsier*.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

- Fond ACO Arcibiskupská konsistoř Olomouc, inv. č. 2671–2678, sign. H8, kart. 5194–5197, *Neroztříděné zprávy o řádech a kongregacích z let 1920–1931*.
- Fond ACO Arcibiskupská konsistoř Olomouc, sign. H8, kart. 5169–5171, *Vincentky 1846–1941*.
- Fond AO Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 2671–2678, sign. G Vinc 1–8, kart. 1060, *Zprávy o vincentkách v Kroměříži 1848–1950, v Chudenicích 1942, Valašském Meziříčí 1855–1900, Pačlavicích 1843–1949, Paskově*

*1898–1902, Moravské Radiměři 1898–1901, Strážnici 1882–1950 a Svitavách
1868–1923.*

Tištěné

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1918. Olomucii 1918.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1919. Olomucii 1919.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1920. Olomucii 1920.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1921. Olomucii 1921.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1922. Olomucii 1922.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1923. Olomucii 1923.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1924. Olomucii 1924.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1925. Olomucii 1925.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1926. Olomucii 1926.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1927. Olomucii 1927.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1928. Olomucii 1928.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1929. Olomucii 1929.

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis Anni 1930. Olomucii 1930.

BREJCHA, Leander: *Pamětní spis o katolické charitě (Milosrdné lásce) v zemi moravskoslezské. Přerov 1930.*

*Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1919. Olomucii 1919.*

*Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1920. Olomucii 1920.*

*Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1923. Olomucii 1923.*

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1924. Olomucii 1924.

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1927. Olomucii 1927.

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1928. Olomucii 1928.

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1929. Olomucii 1929.

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1930. Olomucii 1930.

Catalogus Venerabilis Cleri. Archidioecesis Olomucensis Anno reparatae salutis
1931. Olomucii 1931.

Dějiny kaple městského sirotčince v Kroměříži. Pozorovatel. Politický list
Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 10, 31. 1. 1921, s. 1.

GEYER, Ludvík: *Skromné jubileum. (Městský sirotčinec).* Pozorovatel. Politický
list Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 33, 8. 8. 1929, s. 4.

Chodníček, Julius: *Kroměříž v hradbách. Paměti vlastence z druhé poloviny*
devatenáctého století. Kroměříž 1938.

Jak arcibiskupská konsistoř olomoucká počestuje (Dle „Práva národa“). Haná, č.
138, 25. 6. 1919, s. 1.

Prof[esor] Drobný, přís[edící] zemského výboru: *Světské ošetřovatelky nebo*
klášternice? Den, roč. 11, čís. 255, 20. 9. 1922, s. 1. Vloženo do kroniky *Memorabilie*
des Institutes der barmh. Schwestern zu Kremsier v. Jahre 184[5].

Regel der Gesellschaft der barmherzigen Schwestern bestätigt von Seiner päpstlichen Heiligkeit Gregor XVI. durch Apostolisches Breve vom 15. September 1835.
Wien 1836.

RIEGER, František Ladislav – MALÝ, Jakub (eds.): *Slovník naučný*. Díl 8. S–Szyttler. Praha 1887.

Ze sedění městského zastupitelstva ze dne 27. října 1932. Pozorovatel. Politický list Československé strany lidové kraje hanáckého, č. 46, 3. 11. 1932, s. 4.

Ze starého hřbitova. Dojmy a úvahy. Pozorovatel, č. 69, 2. 10. 1914, s. 3.

Ze starého hřbitova. Dojmy a úvahy (dokončení). Pozorovatel, č. 75, 30. 10. 1914, s. 3.

Ze starého hřbitova. Dojmy a úvahy. Pozorovatel, č. 74, 23. 10. 1914, s. 3.

Mediální

KOUŘIL, Kryštof.: *Edice pamětní knihy II. svazku města Kroměříže z let 1848–1867.* Olomouc 2012 (bakalářská diplomová práce).

In: http://theses.cz/id/peqgfl/Bakalarska_prace_-_Kouril.doc [cit. 3. 7. 2018].

Ústní

Sr. Dobromila Šťastná, Milosrdná sestra sv. Vincence de Paul.

Literatura

BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960.* Svazek 6. *Okresy: Přerov, Hranice, Kroměříž.* Ostrava 1978.

- BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš: *Československo 1918–1938. Fakta, materiály, reálie*. 3. vyd. Olomouc 2001.
- BLECHA, Jaroslav – JIRÁSEK, Pavel: *Česká loutka*. Praha 2008.
- BOHÁČ, Zdeněk: *Atlas církevních dějin českých zemí 1918–1999*. Kostelní Vydří 1999.
- BUBEN, Milan Michael: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha 2000.
- ČÁŇOVÁ, Eliška: *Činnost řeholních řádů a kongregací v Čechách (1848–1918)*. Praha 1997.
- DACÍK, Tomáš: *Církevní řády a kongregace v České republice*. Olomučany 1998.
- ELVERT, Christian: *Geschichte der Heil– Humanitäts– Anstalten Mähren und Oesterr. Schlesien*. Brün 1858.
- FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří (eds.): *Člověk na Moravě 19. století*. Brno 2004.
- FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří (eds.): *Občanské elity a obecní samospráva 1848–1948*. Brno 2006.
- FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří (eds.): *Sekularizace českých zemí v letech 1848–1914*. Brno 2007.
- FIALOVÁ, Anežka – KUBÍČEK, Jaromír: *Bibliografie okresu Kroměříž. Literatura z let 1981–2005*. Zlín 2006.
- FIALOVÁ, Anežka: *Bibliografie okresu Kroměříž*. Brno 1984.
- FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005.
- FRANZEN, August: *Malé církevní dějiny*. 2. vydání. Praha 1995.

Generální direktář. Kostelní Vydří 2001 (Poslední vydání generálního direktáře Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul – Dcer křesťanské lásky ve Vídni – Gumpendorfu).

GOTTSMANN, Andreas: *Rom und die nationalen Katholizismen in der Donaumonarchie. Römischer Universalismus, habsburgische Reichspolitik und nationale Identitäten, 1878–1914.* Wien 2010.

HAAGE, Walter: *Abriss der Geschichte von Kremsier.* Olmütz 1942.

Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Sv. 6, Okresy: Přerov, Hranice, Kroměříž. Ostrava 1978.

HLAVAČKA, Milan a kol.: *Kroměřížský sněm 1848–1849 a tradice parlamentarismu ve střední Evropě.* Kroměříž 1998.

HLAWATI, Franz: *Die Barmherzigen Schwestern von Wien – Gumpendorf 1832–1932.* Wien 1932.

HOJDA, Zdeněk – PRAHL, Roman (eds.): *Bůh a bohové. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století.* Praha 2003.

HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis země Moravsko/Slezské. 2. vydání.* Praha 2004.

HROCH, Miroslav: *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů.* Praha 2009.

HRUDÍKOVÁ, Mirjam: *Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice.* Kostelní Vydří 1997.

JAKŠIČOVÁ, Dana: *Dcery své doby? Školské sestry sv. Františka, chudé školské sestry Naší Paní a školské sestry de Notre Dame v českých zemích v letech 1851–1938 (1950)*. 1. díl. České Budějovice 2012.

JANÁK, Jan: *Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918*. Brno 1999.

JANÁK, Jan: *Morava v národním a politickém ruchu 19. století*. Brno 2007.

JELAVICH, Barbara: *Modern Austria. Empire & Republic 1800–1986*. Cambridge 1987.

JIRÁSKO, Luděk: *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991.

JIRÁSKOVÁ, Marie – JIRÁSEK, Pavel: *Loutka a moderna. Vizualita českého loutkového rodinného divadla, spolkového divadla a uměleckých scén v první polovině dvacátého století jako osobitý odraz avantgardních a modernistických snah českých výtvarných umělců*. Řevnice 2011.

KADLEC, Jaroslav: *Církevní dějiny IV. Od sněmu tridentského do konce 19. století*. Litoměřice 1973.

KADLEC, Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin II*. Praha 1991.

KÁRNÍK, Zdeněk – ŠTAIF, Jiří (eds.): *K novověkým sociálním dějinám českých zemí*. 1, *Čechy mezi tradicí a modernizací 1566–1848*. Praha 1999.

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918–1938)*. Díl I. *Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha 2000.

Konstituce. Kostelní Vydří 2001 (Poslední vydání konstitucí Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul – Dcer křesťanské lásky ve Vídni–Gumpendorfu).

KOŘALKA, Jiří: *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815–1914*. Praha 1996.

KRYŠTŮFEK, František Xaver: *Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-Uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české. Od doby slavného panování*

císařovny Marie Terezie až do časů J. V. císaře a krále Františka Josefa I. (1740–1898). Praha 1898.

KŘEN, Jan – BROKLOVÁ, Eva (eds.): *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha 1998.

KURAL, Václav: *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918–1938)*. Praha 1993.

KUTNOHORSKÁ, Jana: *Historie ošetrovatelství*. Praha 2010.

LENDEROVÁ, Milena (eds.): *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha 2009.

MACKOVÁ, Marie: *Voršilký v Čechách do roku 1918*. Pardubice 2007.

MAČALA, Pavol – MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří (eds.): *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. Brno 2010.

MACHAČOVÁ, Jana – MATĚJČEK, Jiří: *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1781–1914*. Opava 2002.

MACHAČOVÁ, Jana – MATĚJČEK, Jiří: *O středních vrstvách v českých zemích 1750–1950*. Opava 2002.

MERCOVÁ, Markéta: *Kroměřížské ulice. Vývoj pojmenování*. Kroměříž 1999.

MESSINA, Rosario: *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří 2005.

MIHOLA, Jiří a kol.: *Činnost ženských řeholních kongregací v městském prostředí (na příkladu vybraných kongregací v Brně)*.

MICHELITSCH, sr. Josefa – FISCHER, sr. Ottilia – RAMMER, sr. Katharina Labouré: *Herkünfte Zukünfte. Schrift zum Jubiläum +BHS_175 Jahre*. Wien 2007.

MLATEČEK, František: *Společnost dcer křesťanské lásky svatého Vincence z Paula v Boskovicích*. In: *Vlastivědná ročenka Státního okresního archivu v Blansku*. Znojmo 1996, s. 5–35.

- NĚMEC, Jaroslav: *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Řím 1988.
- NĚMEC, Vít: *Školské sestry III. řádu sv. Františka ve Fryštáku 1898–1927*. Uherské Hradiště 2011.
- NEŠPOR, Zdeněk R. – KAISEROVÁ, Kristina (eds.): *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918)*. Ústí nad Labem 2010.
- NEŠPOR, Zdeněk R. a kol.: *Náboženství v 19. století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* Praha 2010.
- OLIVOVÁ, Věra: *Dějiny první republiky*. Praha 2000.
- Ottův slovník naučný*. 15. díl. Praha 1900.
- PERŮTKA, Marek (ed.): *Kroměříž. Historické město & jeho památky*. Kroměříž 2012.
- PEŘINKA, František Václav: *Dějiny města Kroměříže. Dle původních pramenů*. Díl III. *Místopis*. Kroměříž 1940.
- PEŘINKA, František Václav: *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Kroměřížský okres*. 1. část. Brno 1911.
- PEŘINKA, František Václav: *Ze starého Kroměříže. Kulturně-historické obrázky mosaikové*. Kroměříž 1910.
- PINKAVA, Jaroslav: *Kroměříž před 150 lety*. Hanácké Athény, č. 2, 26. 1. 1995, s. 13.
- PINKAVA, Jaroslav: *Kroměříž ve dnech ústavodárného říšského sněmu. (22. listopadu 1848 až 7. března 1849)*. Kroměříž 1996.
- SCHULZE WESSEL, Martin – ZÜCKERT, Martin: *Handbuch der Religions- und Kirchengeschichte der Böhmischen Länder und Tschechiens im 20. Jahrhundert*. München 2009.

SKED, Alan: *The decline and fall of the Habsburg empire 1815–1918*. 3. vydání. New York – London 1990.

SOUČKOVÁ, Marie: *Analýza příčin a důsledků příchodu Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul do Kroměříže v polovině 19. století*. Olomouc 2014 (bakalářská diplomová práce)..

SOUČKOVÁ, Marie: *Důsledky rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku Československé republiky pro Kongregaci Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve dvacátých letech 20. století*. Olomouc 2016 (magisterská diplomová práce).

SOUČKOVÁ, Marie: *Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul v historiografii. Přehled dosavadní historické práce o Kongregaci Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Vídeň – Gumpendorf v českých zemích*. Olomouc 2013 (seminární práce).

SOUČKOVÁ, Marie: *Původ, kořeny, vznik a historie Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul*. Kroměříž 2011 (noviciátní práce).

SPÁČIL, Jindřich: *Kroměřížská kronika: k 700. výročí trvání města vypravuje Jindřich Spáčil*. Kroměříž 1963.

SPÁČIL, Jindřich: *Kroměřížský sněm 1848–1849. Kronika prvního ústavodárného shromáždění rakouských národů*. Kroměříž 1933.

SVÁTEK, Josef: *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Zvláštní příloha k Sborníku archivních prací XX, 1970, č. 2, s. 505–624.

ŠŤOVIČEK, Ivan a kol.: *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*. Praha 2002.

TAYLOR, Alan John Percivale: *Poslední století Habsburské monarchie. Rakousko a Rakousko-Uhersko v letech 1809–1918*. Brno 1998.

TOMAN, Prokop: *Nový slovník československých výtvarných umělců*. 4. vydání. Ostrava 1993. Díl I., A–K.

URBAN, Otto: *1848–1849. Kroměřížský sněm*. Praha 1998.

VALENTA, Jiří (ed.): *Malované opony divadel českých zemí*. 1. vydání. Praha 2010.

VAŠEK, Richard – RYCHLÍK, Jan (Eds.): *Formování moderních národů ve střední a východní Evropě v 19. a 20. století*. Praha – Sofie 2010.

VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan (eds.): *Encyklopedie českých klášterů*. Praha 1997.

ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin. IX. Doba probuzenského katolicismu*. 1. část. Olomouc 1970.

ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin. X. Doba československého katolicismu*. 1. část. Olomouc 1972.

ŽÁK, Alfons: *Oesterreichisches Klosterbuch. Statistik der Orden und Kongregationen der katholischen Kirche in Oesterreich*. Wien 1911.

Mediální zdroje

BAIR, Sarah D.: *Making Good on a Promise. The Education of Civil War Orphans in Pennsylvania, 1863–1893*. *History of Education Quarterly*, 51, 2011, č. 4, s. 460–485. In: <http://www.jstor.org/stable/41303897> [cit. 5. 9. 2018].

BIRK, Megan: *The Farm, Foster Care, and Dependent Children in the Midwest, 1880–1920*. *The Journal of the Gilded Age and Progressive Era*, 12, 2013, č. 3, s. 320–342. In: <http://www.jstor.org/stable/43902962> [cit. 7. 9. 2018].

COBURN, Carol K.: *An Overview of the Historiography of Women Religious: A Twenty-Five-Year Retrospective*. U. S. Catholic Historian, 22, 2004, č. 1, s. 1–26. In: <http://www.jstor.org/stable/25154889> [cit. 11. 1. 2019].

DELIO, Iia: *The First Catholic Social Gospelers: Women Religious in the Nineteenth Century* U. S. Catholic Historian, 13, 1995, č. 3, s. 1–22. In: <http://www.jstor.org/stable/25154511> [cit. 11. 4. 2016].

DRIES, Angelyn: *The Americanization of Religious Life: Women Religious, 1872–1922*. U. S. Catholic Historian, 10, 1991/1992, č. 1/2, s. 13–24. In: <http://www.jstor.org/stable/25153937> [cit. 11. 4. 2016].

EMR, Tomáš: *Sociálně charitativní aktivity katolické církve na jihu Čech v letech 1918–1950*. České Budějovice 2014 (bakalářská diplomová práce). In: https://theses.cz/id/8ptnvp/Bakalsk_prce_Tom_Emr.pdf [cit. 11. 1. 2019].

Eduard Fr. Christián - život a dílo. Národní knihovna ČR. In: <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/eduard-fr-christian-zivot-a-dilo> [cit. 5. 9. 2018].

FERGUSON, Clement Priscilla: *Children and Charity. Orphanages in New Orleans, 1817–1914*. Louisiana History – The Journal of the Louisiana Historical Association, 1987, 27, č. 4, s. 337–351. In: <http://www.jstor.org/stable/4232548> [cit. 7. 9. 2018].

GRIFFIN, Martin J.: *St. Joseph's Orphan Asylum, Philadelphia*. The American Catholic Historical Researches, 14, 1897, č. 1, s. 9–12. In: <http://www.jstor.org/stable/44373959> [cit. 10. 11. 2017].

GUNNELL, Kristine Ashton: *The Daughters of Charity as Cultural Intermediaries: Women, Religion, and Race in Early Twentieth-Century Los Angeles*. U. S. Catholic

Historian, 31, 2013, č. 2, s. 51–74. In: <http://www.jstor.org/stable/24584706> [cit. 7. 9. 2018].

HAVELKOVÁ, Jitka: *Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté Rodiny a její působení v Brně v 19. století a na počátku 20. století*. Brno 2007 (bakalářská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/136151/pedf_m/ [cit. 13. 2. 2014].

HENNEBERGOVÁ, Zuzana: *Katolická Charita na Prostějovsku*. Brno 2013 (bakalářská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/dby0v/BAKALARSKA_PRACE.pdf [cit. 3. 9. 2018].

HNÁTOVÁ, Veronika: *Kongregace sester Dominikánek a její působení na Moravě mezi léty 1887 až 1945*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/qm6cn/Diplomova_prace.pdf [cit. 3. 2. 2019].

HOLASOVÁ, Iveta: *Peče o mládež v Olomouci ve 20. století*. Brno 2014 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/ag06k/Magisterska_diplomova_prace_IvetaHolasova.pdf [cit. 11. 3. 2019].

HUBER, Florian: *Andreas Gottsmann: Rom und die nationalen Katholizismen in der Donaumonarchie*. Sehepunkte. Rezensionjournal für die Geschichtswissenschaften, 11, 2011, č. 4. In: <http://www.sehepunkte.de/2011/04/18462.html> [cit. 25. 1. 2016].

CHESTER, Ronald: *History's Orphan. Arthur MacLean and the Legal Education of Women*. The American Journal of Legal History, 51, 2011, č. 2, s. 305–331. In: <http://www.jstor.org/stable/29779348> [cit. 5. 11. 2018].

CHINNICI, Joseph P.: *Religious Life in the Twentieth Century: Interpreting the Languages*. U. S. Catholic Historian, 22, 2004, č. 1, s. 27–47.
In: <http://www.jstor.org/stable/25154890> [cit. 11. 4. 2015].

JAKŠIČOVÁ, Dana: *Dcery své doby? Školské sestry sv. Františka, chudé školské sestry Naší Paní a školské sestry de Notre Dame v českých zemích v letech 1851–1938 (1950)*. České Budějovice 2010 (disertační práce).
In: http://theses.cz/id/hj6wbd/Jakiov_disertace_text.pdf [cit. 11. 1. 2019].

JANČUROVÁ, Jana: *K vývoji soukenictví v Humpolci s přihlédnutím k firmě Emerich Dítě*. Brno 2018 (bakalářská diplomová práce).
In: https://is.muni.cz/th/tooxg/K_vyvoji_soukenictvi_v_Humpolci_s_prihlednutim_k_firme_Emerich_Dite.pdf [cit. 15. 9. 2018].

JENDREK, Matthias: *Das Christentum und die Moderne Europäische Kirchengeschichte des 19. und 20. Jahrhunderts. Neue Kirchengeschichte*.
In: http://www.vaticarsten.de/theologie/nkige/nkg-christentum_moderne-jendrek-ws0304.pdf [cit. 25. 1. 2016].

JONES, Newton B: *The Charleston Orphan House, 1860–1876*. The South Carolina Historical Magazine, 62, 1961, č. 4, s. 203–214.
In: <http://www.jstor.org/stable/27566370> [cit. 10. 12. 2018].

KAPOUNOVÁ, Marie: *Náboženský život v Třešti ve druhé polovině 19. století a v první polovině 20. století. Kongregace Chudých školských sester de Notre Dame a její působení v Třešti*. České Budějovice 2012 (magisterská diplomová práce).
In: <http://theses.cz/id/bnv20s/> [cit. 11. 1. 2019].

KELLEY, Laurad: *Children of Refuge: Irish Immigrant Families and Catholic Orphanages in New Orlean. A Case Study of Survival Strategy*. Louisiana History – The

Journal of the Louisiana Historical Association, 52, 2011, č. 1, s. 64–79. In: <http://www.jstor.org/stable/25801002> [cit. 7. 12. 2017].

KLORMAN, Bat-Zion Eraqi: *The Forced Conversion of Jewish Orphans in Yemen*. International Journal of Middle East Studies, 33, 2001, č. 1, s. 23–47. In: <http://www.jstor.org/stable/259478> [cit. 7. 12. 2017].

KODÝDKOVÁ, Martina: *Česká provincie Congregatio Jesu a její proměny ve 20. století se zaměřením na její působení ve Štětkni*. Brno 2005 (bakalářská diplomová práce). In: is.muni.cz/th/110136/ff_b/Text_prace.doc [cit. 11. 3. 2016].

KRÁTKÁ, Eliška: *Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. Vznik a působení v českých zemích*. Brno 2013 (magisterská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/331033/ff_b/ [cit. 13. 2. 2018].

KRÁTKÁ, Eliška: *Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského v Líšni. Vznik a zánik líšeňského filiálního domu*. Brno 2011 (bakalářská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/nhrys/MGR_cisty_text.pdf [cit. 11. 1. 2019].

MACHALOVÁ, Jitka: *Historie a současnost Kongregace sv. Vincence de Paul*. České Budějovice 2013 (magisterská diplomová práce). In: https://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/21187/machalová_2013_bp.pdf?sequence=1 [cit. 13. 9. 2018].

MAŠKOVÁ, Tereza: *Pamětní kniha farnosti královského města Kyjova 1913–1985*. Brno 2016 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/srezt/diplomka_finalni_verze.pdf [cit. 23. 9. 2018].

MAURER, Catherine – RIPPLINGER, Gabrielle: *Destitute Children in Alsace from the Beginning of the Twentieth Century to the End of the 1930s. Orphan Care in Strasbourg, in between France and Germany*. Borderland Studies Meets Child Studies –

A European Encounter, 2017, s. 43–63. In: <http://www.jstor.org/stable/j.ctv9hj96k.6> [cit. 7. 8. 2018].

MCGUINNESS, Margaret M.: *Urban Settlement Houses and Rural Parishes: The Ministry of the Sisters of Christian Doctrine, 1910–1986*. U. S. Catholic Historian, 26, 2008, č. 1, s. 23–42. In: <http://www.jstor.org/stable/25156655> [cit. 11. 4. 2015].

MILAR, Tomáš: *Změny deklarovaného jazyka a národnosti mezi lety 1910 a 1921 ve vybraných obcích Olomoucka*. Olomouc 2014 (bakalářská diplomová práce). In: <http://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=49653712265> [cit. 13. 4. 2015].

MILLER, Richard F.: *For His Wife, His Widow, and His Orphan. Massachusetts and Family Aid during the Civil War*. Massachusetts Historical Review, 6, 2004, s. 70–106. In: <http://www.jstor.org/stable/25081189> [cit. 7. 9. 2018].

MRÁZOVÁ, Kateřina: *Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul ve Strážnici*. Brno 2007 (bakalářská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/152661/pedf_b/ [cit. 13. 9. 2018].

MRÁZOVÁ, Kateřina: *Působení Milosrdných sester sv. Kříže v moravské provincii v letech 1872–1922*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: http://is.muni.cz/th/152661/pedf_m/ [cit. 13. 9. 2018].

MUČKA, Aleš: *Kam s nimi, císaři pane? Aneb Péče o sirotky v letech 1850–1918 v Brně a okolí*. Brno 2012 (bakalářská diplomová práce). In: <https://is.muni.cz/th/xrfca/Sirotci.pdf> [cit. 2. 7. 2018].

MUČKA, Aleš: *Sirotčí spolky v Brně a okolí v letech 1850–1918*. Brno 2014 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/o9kt4/Sirotci_spolky_1850_-_1918.pdf [cit. 2. 7. 2018].

NEUBAUEROVÁ, Michaela: *Osudy ženských řádů a kongregací na Jesenicku*. In: http://www.muzeum.jesenik.net/prispevky/rady_kongregace_net.pdf [cit. 13. 2. 2014].

NEUBAUEROVÁ, Michaela: *Osudy ženských řádů a kongregací na Jesenicku*. In: http://www.muzeum.jesenik.net/prispevky/rady_kongregace_net.pdf [cit. 13. 9. 2018].

NOVOTNÝ, Miroslav: *Řeholní kongregace v Čechách na přelomu 19. a 20. století v kontextu proměn náboženského milieu*. *Theatrum historiae* 3, Pardubice 2008. In: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35076/1/NovotnýM_Řeholní%20kongregace_2008.pdf [cit. 13. 2. 2019].

NOVOTNÝ, Miroslav: *Řeholní kongregace v Čechách na přelomu 19. a 20. století v kontextu proměn náboženského milieu*. *Theatrum historiae* 3, Pardubice 2008. In: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35076/1/NovotnýM_Řeholní%20kongregace_2008.pdf [cit. 13. 2. 2014].

PETR, Ivo: *Historické fotografie – Německé názvy obcí*. In: <http://www.fotohistorie.cz/Slovník.aspx> [cit. 13. 2. 2014].

PÍŠALOVÁ, Hana: *Chudinská péče v Opavě v letech 1860–1914*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/d47na/Chudinska_pece.pdf [cit. 23. 9. 2018].

RYCHLÍKOVÁ, Lucie: *Dějiny paliativní péče na území dnešní ČR v 19. století*. Hradec Králové 2008 (seminární práce). In: <http://www.umirani.cz/res/data/008/000899.pdf> [cit. 13. 2. 2014].

RYVOLOVÁ, Jitka: *Právní úprava chudinství v českých zemích*. Brno 2016 (magisterská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/lqsq2/DP_Vyvoj_chudinstvi.pdf [cit. 2. 7. 2018].

SCHOVÁNKOVÁ, Kristýna: *Sirotci, sirotčince a chudobince v Plzni*. Plzeň 2016
(bakalářská diplomová práce).

In: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/24542/1/SCHOVANKOVA%20BP%20Sirotci.pdf> [cit. 2. 7. 2018].

SLABĚŇÁKOVÁ, Jana: *Působení Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského na území brněnského biskupství od jejího příchodu až do dnešní doby (1862–2008)*. Brno 2008 (magisterská diplomová práce).

In: https://is.muni.cz/th/phgfh/boromejky_diplomka_posledni_verze_11_05_2008.pdf [cit. 3. 1. 2019].

SMOLÍKOVÁ, Veronika: *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Brno 2014 (magisterská diplomová práce).

In: https://is.muni.cz/th/kz1p6/diplomova_prace_konecna_verze.pdf [cit. 23. 9. 2018].

SPREE, Reinhard: *Krankenhausentwicklung und Sozialpolitik in Deutschland während des 19. Jahrhunderts*. Historische Zeitschrift, 260, 1995, č. 1, s. 75–105. In: <http://www.jstor.org/stable/27629692> [cit. 7. 12. 2017].

SÜSENBKOVÁ, Marie Františka: *Dějiny Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích*. Olomouc 2014 (magisterská diplomová práce).

In: https://theses.cz/id/2b0oip/Ssenbekov_Djiny_Kongregace_sester_sv_Hedviky_v_Nezamyslic.pdf [cit. 3. 9. 2018].

SVOBODOVÁ, Martina: *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno 2007 (bakalářská diplomová práce).

In: http://is.muni.cz/th/166288/pedf_b/ [cit. 13. 9. 2018].

ŠIMKOVÁ, Štěpánka: *Stavební firma Konečný & Nedělník a její role v prostějovském stavitelství let 1887–1918*. Brno 2005 (magisterská diplomová práce).

In: <https://is.muni.cz/th/tk842/FINALVERS.pdf> [cit. 2. 7. 2018].

TKADLECOVÁ, Jaroslava: *Chudinská péče v Táboře v letech 1850–1914*. Brno 2011 (magisterská diplomová práce).

In: https://is.muni.cz/th/oz0hg/Chudinska_pece_v_Tabore.pdf [cit. 15. 9. 2018].

VONDROVÁ, Kateřina: *Působení ženských církevních řádů v Brně za první republiky*. Brno 2009 (magisterská diplomová práce).

In: http://is.muni.cz/th/135580/pedf_m/ [cit. 3. 9. 2018].

WATKINS, Anna: *To Help a Child. The History of the German Orphan Home*. Washington History, 18, 2006, č. 1/2, s. 120–138. In: <http://www.jstor.org/stable/40073621> [cit. 5. 12. 2018].

ZATLOUKAL, Pavel: *Kroměřížská architektura 19. století*. I. část. Revue pro historii a příbuzné vědy, 3, 2012/1. Ostrava 2012. In: <http://katedry.osu.cz/khi/historica/pdf/Historica3-1.pdf> [cit. 13. 2. 2014].

ZVELEBILOVÁ, Barbora: *Vznik a vývoj opatroven v českých zemích*. Hradec Králové 2016 (magisterská diplomová práce). In: <https://theses.cz/id/c38nml/STAG84331.pdf> [cit. 3. 3. 2019].

ŽERAVÍKOVÁ, Klára: *Péče o sirotky na Moravě v dlouhém 19. století na příkladu arcibiskupského sirotčince na Nových Sadech*. Brno 2017 (bakalářská diplomová práce). In: https://is.muni.cz/th/w910y/Klara_Zeravikova__bakalarska_prace.pdf [cit. 3. 2. 2019].

Seznam zkratek

ai	anno Iesu – zkráceně Anno Domini Nostri Iesu Christi
c. d.	citované dílo
c. k.	císařsko-královský (v různých tvarech podle následného podstatného jména)
č.	číslo
Dr.	doktor
ed. / eds.	editor / editoři
f.	fond
inv. č.	inventární číslo
kart.	kartón
Kč	korun československých
kol.	kolektiv
Mons.	monsignore
No	číslo
Nr.	číslo
P.	pater
r.	roku
s.	strana
sig.	signatura
sr.	sestra
srov.	srovnej
v. r.	vlastní rukou
vyd.	vydání
Zl.	číslo

Resumé

In the late 19th century orphanages, poorhouses and sickhouses were built by hometowns in order to take care of the needy. The council of Kroměříž decided to build one house for all three mentioned charitable institutes. The beginning of the construction was established as a part of the celebrations of a jubilee of the 40 years reign of the emperor Franz Joseph I. A year later, in the 1889, so called orphanage was opened. The town had a duty to secure the economy expenses of this organization and a right to choose the inhabitants of the house. The daily routine work was delegated to the Sisters of Charity of St Vincent de Paul. The official contract between the town council and congregation was signed a year later. During next decades six nuns and three maids were living there to take care of the needy. In history of the house two well-known sisters worked there: Sr. Perseveranda Pospíšilová and Sr. Techildis Coufalíková, future first superior of the Czechoslovak province.

In the house there was nearly 40 old or chronically-ill patients, particularly Czechs. Capacity of the house was filled by the great number of orphans – between 30 and 40 children. The orphans were both sexes, mostly legitimate, with very huge age variety – from the new-born babies to the 19 years old adolescents. Nearly all information about the day in the institute was lost. Even the children's next destinies are unknown with only one exception: Franz Eduard Christian, who studied art academy and became the puppet designer.

After visitation of an official from the Ministry of Social Care in 1927 it was decided to split the institution in two separate buildings. The old orphanage was torn down and a novo-gothic building was constructed. The new wing for the children was never built. Orphans were sent to a different house but the new house was called among people “orphanige”. After the second world war the remaining institution was moved from Kroměříž to Zborovice. The nuns stayed there till 1965.

Textové přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1

Schéma vzniku Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Vídeň – Gumpendorf

Příloha č. 2

Smlouva mezi zastupitelstvem města Kroměříže a Milosrdnými sestrami

Příloha č. 3

Výňatek ze stanov kongregace o péči o děti

Příloha č. 4

Vzpomínky na sirotčinec jednoho z prvních sirotků

Příloha č. 5

Seznam sester ze sčítacích operátů

Příloha č. 6

Seznam služek ze sčítacích operátů

Příloha č. 7

Seznam sirotků ze sčítacích operátů

Příloha č. 8

Seznam obyvatelů chudobince a chorobince ze sčítacích operátů

Příloha č. 1

Schéma vzniku Milosrdných sester sv. Vincence de Paul

Vídeň – Gumpendorf

Legenda

Černé šipky	Postupné kroky směřující k vytvoření vídeňských vincentek
Fialový sloupec	Společnost Dcer křesťanské lásky (pařížské vincentky)
Červený sloupec	Kongregace Sester sv. Pavla ze Chartres
Modrý sloupec	Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Vídeň – Gumpendorf (vídeňské vincentky)
Oranžový sloupec	Soeurs de la Charité (štrasburské vincentky)
Zelený sloupec	Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence de Paul Zams (zamské vincentky)

Příloha č. 2

Smlouva mezi zastupitelstvem města Kroměříže a Milosrdnými sestrami

Smlouva

Mezi slavným zastupitelstvem obce města Kroměříže s jedné a ctihodným ústavem milosrdných sester v Gumpendorfu u Vídně s druhé strany byla s vyhrazením vysokého schválení dle usnešení slavného obecního výboru města Kroměříže ze dne 20. října 1890 následující smlouva uzavřena:

1. Ústav milosrdných sester v Gumpendorfu ve Vídni zavazuje se tímto, že pošle šest sester řádu, aby obstarávaly a vedly sirotčinec a chorobinec obce města Kroměříže.
2. Obec města Kroměříže zavazuje se těchto šest sester řádu úplně zaopatřovati a na výlohy řádu roční příspěvek 500 zl. / pět set zlatých / r. č. dávat.
3. Tuto smlouvu může každá strana po roční výpovědi zrušiti.

Důkazem toho obou stran a dvou svědků vlastnoruční podpisy

V Kroměříži dne 31. října 1890

Leopold Kampf

starostův náměstek

Dr. Fr[antišek] Suchomel

obecní radní

Dr. Anton Horny

Superior d[er] B[armherzige].

Schw[estern]

Leopoldine Wagner,

d[ie] z[eitige] Generaloberin d[er]

B[armberzigen] Sch[western]

Generalát, Kremsier Korrespondenz, Smlouva mezi slavným zastupitelstvem obce města Kroměříže s jedné a ctihodným ústavem milosrdných sester v Gumpendorfu u Vídně, v Kroměříži dne 31. října 1890, Leopold Kampf, starostův náměstek, Dr. Fr[antišek] Suchomel, obecní radní, Dr. Anton Horny, Superior D[er] b[armherzige]. Schw[estern], Leopoldine Wagner, d[ie] z[eitige] Generaloberin d[er] b[armberzigen] Sch[western].

Příloha č. 3

Výňatek ze stanov kongregace o péči o děti

3) Sie werden sich nach Möglichkeit bemühen, den Kleinen gute Gewohnheiten beizubringen, und sie so viel möglich vor bösen Gewohnheiten zu bewahren, da diese letzteren so äußerst schwer wieder verbessert werden können. (...)

6) Sie werden selbe immer mit Ehrfurcht betreten und die Kinder daran gewöhnen, in der Schule Ehrfurcht zu beweisen, als in einem Orte, wo von Gott gesprochen wird, und wo er besondere Gnaden austeilen. Sie werden mehr Sorgfalt darauf verwenden, die Kleinen in ihren Pflichten zu unterrichten, besonderes in der Andacht, Bescheidenheit, Folgsamkeit, Reinigkeit und anderen notwendigen Tugenden, als dass sie minder wichtige Antworten der Christenlehre vorzubringen sie lehren, oder sie über ihre Fassungsraft erhabene Dinge auswendig lernen lassen, oder sie gewisse Sprüche zierlich vorzutragen lehren, was nur geeignet wäre, die Eitelkeit in den Lehrerinnen und Schülerinnen zu nähren. Doch dürfen sie diese Dinge als Ermunterungsmittel für die Kleinen nicht ganz vernachlässigen, wenn sie nur mit Bescheidenheit und Klugheit angewendet werden. (...)

8) Wenn sie ihre kleinen Schülerinnen zur Furcht und Liebe Gottes anleiten, und ihnen die schrecklichen Folgen der Sünde und die erfreulichen Früchte der Tugend zeigen, so sollen sie dieses Alles auch auf sich selbst anwenden und sich in ihren Herzen Demütigen, wenn sie die Tugenden selbst nicht besitzen, die sie Andere lehren.

Příloha č. 4

Vzpomínky na sirotčinec jednoho z prvních sirotků

Skromné jubileum

Pro zcela mimořádné poměry nebylo v r. 1914 vzpomenu, že téhož roku na podzim bylo tomu 25 let, co město Kroměříž otevřelo stánek, do něhož byli přijati kroměřížští zchudlí příslušníci, kroměřížští neduživci, almužníci a konečně do Kroměříže příslušné děti siroty. A také pět roků nato nebylo tohoto vedléla charitativního a sociálního vzpomenu, a proto nebyla o tom ani řeč, že milosrdné sestry sv. Vincence z Pauly oslavily tu též své jubileum obětavé práce pro chudé a opuštěné Kroměřížáky, ať starší či děti.

Nuže, letos tomu bude o podzimku 40 let, co za starostování Vojtěcha Kulpa byl v Kroměříži na bývalém františkánském hřbitově otevřen asyl, který sice nenesl nadpisu, ale lidé jej pojmenovali sirotčincem. Jako malý chlapec měl jsem štěstí, že jsem také přišel v úvahu býti obyvatelem tohoto asyly. Nemluvím tu o neštěstí, které mě přece potkalo už před tím, nýbrž vědomě mluvím o štěstí, že jsem se do kroměřížského sirotčince dostal. Nechci tím říci, že moji dosavadní pěstounové by byli se mnou až do té doby zle nakládali. Ne! I na ty vzpomínám rád a vděčně, a jsou-li už ve šťastné věčné blaženosti, tož mše svaté z mého popudu obětované zajisté jim přišly na věčnosti vhod. Jen s hlediska mých pozdějších let a s hlediska dneška, kdy mám už poctivě za sebou Abrahama, mluvím o štěstí.

Nebud' též mé vzpomínky chápány jako historické popisování vzniku a osazování městského sirotčince v Kroměříži, nečekejte, že budu popisovati všechny ty scény, které se přihodily při stěhování starých či mladých, zchudlých na majetku a nemocných na duchu k milosrdným sestřičkám. Vždyť takový desetiletý chlapec osudem těžce zkoušený nemá té pravé vnímavosti, toho pozorovacího talentu, a kdyby i tyto vlastnosti měl, tož přece je jen na milosrdenství jemu zcela cizích lidí odkázaný nesamostatný světoběžník. Nechci však také ničeho psáti, co se s pravdou nesrovnává, a zejména se neuchýlím k frázím, které sice vynucují slzy, než tvrdost životních zkoušek už nikdy nezmění. Dnešní má črta je spíše jubilejním pozdravem všem, kdož tehdy osudy obyvatelů sirotčince spravovali.

Jednoho krásného dne, když jsme přišli po školním vyučování domů, bylo nám ohlášeno, že se budeme stěhovati. Sdělil nám to manželský párek pěstounů se slzami

v očích. V tu dobu bydlelo nás u oné poctivé a hodné rodiny v domě č. 91 ve Vodní ulici sedm dětí stejného osudu. Než i děti mají svůj charakter, a tak se stalo, že čtyři jsme přijali zprávu zdrcení, kdežto tři chovali se po celou dobu „výpovědní“ lhostejně. A jako u nás, tak tomu bylo asi i jinde. A když nadešel den rozloučení a když jsme si svázali ranečky, tehdy loučili jsme se jako hodné děti se svými ještě hodnějšími rodiči. Někteří pěstounové byli postavením sirotčince ve svých vychovatelských „zájmech“ nemálo poškozeni. Platilo tehdy město na sirotka za byt, stravu a prádlo dvě šestky denně, to jest 6 rýnských měsíčně, a děti hezky dělaly doma chůvy, nahrazovaly učně a učnice, pomáhaly při domácnosti. Jaký div, že někteří pěstounové se bránili, zejména šlo-li o jedenácti- čtrnáctileté zdravé děvče.

Nuže, rozloučili jsme se a odebrali se do nového domova, vystavěného na zbytkách kostí sta, ba tisíce lidí. Je velká škoda, že z těch starších lidí, kteří do sirotčince přišli, už nikdo nežije, a milosrdné sestřičky, pokud ještě žijí, měly tehdy moc a moc práce a sotva by mohly nějakou vzpomínku napsati. Pokud vím, žijí z prvních „sestřiček“, jak jsme jim stručně říkávali, ještě dvě a obě rozsévají t. č. lásku křesťanského milosrdenství v zemské nemocnici v Jihlavě. První představenou sirotčince byla ctihodná sestřička Perseveranda Pospíšilová, která tehdy čítala 45 let a zemřela 13. března 1928, kdy byla působila v řádu 59 let a 1 měsíc; dožila se věku 81 let. Doprovodil jsem ji ke hrobu s bolným srdcem. My chlapci přišli jsme do sirotčince nejpozději. Už tam byl kdekdo, i děvčata, ba i živý inventář na hospodářském dvorku, ale nás kluků se sestřičky i jiní báli.

A bylo se čeho bát. Nevím už jistě, mnoho-li nás zajednou se dostavilo, ale bylo nás patrně 13. Naším seniorem byl Adolf Slavík, vulgo Jahoda, který dostal od nás ihned přezvisko „hvězdár“. Byli jsme hezky počíslováni. Jedničku měl nyní už v Pánu odpočívající akademický malíř Fr. Christian, a já jsem měl číslo dvě. Jakmile nás pěstouni dovedli, museli hned odejít, a aby se nám lítost zahнала, dostali jsme hrnek kávy a krajíc chleba. Než i tak byl chlebiček mokrý a káva slzami zředěná. Než večer už byli někteří kluci pryč. To byli ti navedení vypomáhači v domácnosti. Když se útěk opakoval, utrpěl delikvent na svobodě. Byly nám vykázané čisté postele, každý dostal svoji skřínku, své místo k jídlu, byly rozdány různé čestné funkce jako: chystati na stůl, mýti a utíratí náčiní, čistiti lampy, dozírati na nedobré, zvoniti na klekání, choditi pro vodu na Lapač. Když nás tehdy sestřička Silvestrina (působí nyní v Jihlavě) první den vyzvala zvoniti klekání, tehdy se vyčinili Hamúzek, Richter, Slavík, bratři Grossové, Pytel, Geyer, Christian, Frydrych, Novák a jako jeden trhali provazem, až se

utrhl. Pak nastal hned v této příčině jiný pořádek. První naší večeří byla krupicová polévka a škvarené brambory. Až na nepatrné výjimky měli jsme jídlo dobré a zdravé, i když ne přemaštěné, přecukrované apod.

První naší dozorkyní byla sestřička Silvestrina. Byla taková malouнка, dobráček, usměvavá, a my kluci jsme si rázem na ni zvykli. Ne tak ona na nás. Měla z nás více strachu než my z ní. Proto paní představená uznala, že na ty kluky musí přijít jiný „metr“, a tak přišla sestřička Albertina, po její demisi Wilfrieda, Methodia, Julita, která po nějakých letech jinde strávených t. č. zase v sirotčinci působí. Každá to s námi chvíli vydržela. Někdy dávaly návrhy na přísné tresty. Než naše dobrá matička Perseveranda potrpěla si více na ceremonie s trestem spojené, z nichž se až vlasy ježily, než trest nebyl nikdy krutý. Byla v sirotčinci zaměstnána služebná Františka (my jsme jí říkali Francka čabaňa), která vykonávala na klucích „katovské“ služby. Donesla lavici, palašku, delikvent byl položen, vyřkl se rozsudek a už se ozýval křik. Nejvíce křičival nebožtík Christian a my jsme mu dali jméno „skřeček“. Pisatel těchto řádků nebyl „nešťastnou“ shodou okolností nikdy bit. Proč, to on sám neví.

Příloha č. 5

Seznam sester ze sčítacích operátů

Rok 1900

Řeholní jméno / funkce v sirotčinci	Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Sr. Perseveranda představená	Pospíšilová	Floriana	4. 5. 1847 Žeranovice okres Holešov	od 1889
Sr. Silvestrina	Strouhalová	Marie	13. 12. 1862 Kroměříž okres Kroměříž	od 1889
Sr. Mauricia	Havlíková	Teresia	12. 9. 1868 Medlovice okres Vyškov	od 1889
Sr. Wilfrieda	Jeřábková	Alžběta	18. 11. 1862 ²²⁰ Strážnice okres Hodonín	od 1889
Sr. Anysia	Přikrylová	Žofie	26. 8. 1875 Chvalkovice okres Vyškov	od 1900
Sr. Dosithea	Sedláková	Veronika	23. 2. 1875 Vážany okres Kroměříž	od 1900

²²⁰ V seznamu sester je datum narození 21. 10. 1859.

Rok 1910

Řeholní jméno / funkce v sirotčinci	Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Sr. Maria Immaculata představená	Letochová	Anna	10. 7. 1865 Žeranovice	od 1904
Sr. Silvestrina ²²¹	Strouhalová	Marie	13. 12. 1862 Hulín	od 1889
Sr. Mauricia	Havlíková	Teresia	12. 9. 1868 Medlovice okres Vyškov	od 1889
Sr. Eustochium	Hertlová	Marie	8. 9. 1864 Bzenec okres Uherské Hradiště	od 1904
Sr. Adria	Mikulíková	Kristýna	13. 6. 1873 Karolinov okres Kroměříž	od 1910
Sr. Melchiadis	Talašková	Kristýna	10. 11. 1877 Bíkovice okres Olomouc	od 1903

²²¹ Tučně zvýrazněné jména patří osobám, které se objevily i při minulém sčítání.

Rok 1921

Řeholní jméno / funkce v sirotčinci	Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Sr. Cyriaka představená	Strouhalová	Františka	13. 12. 1866 Hulín	od 1889 / v obci od 1920
Sr. Martina	Svěhlíková	Marie	8. 9. 1860 Holešov	od 1909
Sr. Mauricia kuchařka	Havlíková	Teresia	12. 9. 1868 Medlovice okres Vyškov	od 1889
Sr. Hildeberta vychovatelka	Kaňovská	Anna	10. 8. 1871 Kněžpole okres Uherské Hradiště	od 1920
Sr. Johanna vychovatelka	Příkrylová	Marie	1. 6. 1863 Chvalkovice, okres Vyškov	
Sr. Zosima u prádla	Ivanová	Marie	2. 8. 1883 Znorovy, okres Strážnice	od 1916

Generalát, *Personalstand 1832–1925*. Seznam sester z let 1832–1925. Manuskript. Seznam sester řazený podle jejich řeholních čísel. Stránky neočíslovány; tamtéž, *Schwesterstand 1912–1976*. Seznam sester z let 1912–1976. Manuskript. Seznam sester řazený podle jejich řeholních čísel; tamtéž, *Verzeichnis der Schwestern bürgerlicher Name alphabetisch gereiht*. Seznam sester seřazený abecedně podle počátečního písmene příjmení. Manuskript. Stránky neočíslovány; SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

Příloha č. 6

Seznam služek ze sčítacích operátů

Rok 1900

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Juraňová	Anna	8. 11. 1872 Lehotice, okres Holešov	od 1898
Slavíková	Františka	15. 4. 1837 Lhotka, okres Kroměříž	od 1865
Vašínová	Teresia	23. 11. 1865 Nemochovice, okres Vyškov	

Rok 1910

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Řezáčová	Anežka	24. 2. 1893 Dřínoví, okres Kroměříž	od 1909
Nevotová	Hedvika	1. 11. 1885 Hradisko, okres Kroměříž	od 1909
Svozilová	Marie	14. 9. 1861 Kroměříž, okres Kroměříž	od 1910
Leixnerová	Anna	28. 7. 1839 Kroměříž, okres Kroměříž	od 1910

Rok 1921

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži
Pancová	Marie	21. 8. 1883 Těšňovice, okres Kroměříž	od 1921
Šilhánková	Helena	15. 8. 1894 Kroměříž, okres Kroměříž	
Vojtková	Anna	4. 7. 1905 Kroměříž, okres Kroměříž	

SOKA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

Příloha č. 7

Seznam sirotků ze sčítacích operátů

1900

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Další informace
Flora	František	1. 9. 1892 Kroměříž	
Florová	Leopoldina	10. 12. 1886 Kroměříž	Domovské právo Vlkoš (okres Přerov)
Hájková	Žofie	12. 2. 1889 Veselí, okres Uherské Hradiště	Domovské právo v Kroměříži
Halža	Josef	1883 Uherský Brod	
Halžová	Anna	29. 7. 1882 Uherský Brod	
Halžová	Marie	29. 2. 1885 Uherský Brod	
Harna	Silvestr	1. 1. 1890 Záhlenice, okres Holešov	
Hlobil	František	24. 9. 1890 Kroměříž	
Homola	Jan	25. 6. 1887 Kroměříž	Syn Jana Homoly obuvníka a Anny na Bělidlech
Hrbasová	Marie	6. 9. 1890 Kroměříž	
Hüttrová	Anna	19. 7. 1890 Kroměříž	
Juříčková	Antonie	11. 1. 1889 Plén u Uherského Hradiště	

Komínková	Terezie	9. 2. 1881 Kroměříž	
Kožuchová	Marie	25. 2. 1887 Lednice	
Matula	Antonín	14. 9. 1893 Kroměříž	
Mikšík	Josef	8. 3. 1891 Kroměříž	
Navrátil	Alois	5. 10. 1889 Hradisko, okres Kroměříž	
Nohálová	Aloisie	14. 4. 1886 Kroměříž	
Novotný	Leopold	1888 Víděň	
Novotný	Karel	18. 8. 1890 Víděň	
Otahal	Jindřich	7. 11. 1890 Prostějov	
Přikryl	Vincenc	5. 4. 1888 Kroměříž	
Ratůzný	Konrád	3. 5. 1893 Víděň	Domovské právo v Kroměříži
Režný	Bruno	6. 10. 1892 Kroměříž	
Režný	Josef	14. 3. 1900 Kroměříž	
Řezníčková	Aloisie	22. 6. 1886 Kroměříž	
Skřivánek	Lev	31. 11. 1887 Brno	
Skřivánek	Josef	9. 3. 1889 Brno	Syn Josefa Skřivánka a Anny Schotzové

Slavík	Adolf	15. 8. 1876 Kroměříž	
Šilhánek	František	2.11 1899 Kroměříž	
Šilhánková	Marie	28. 10. 1892 Kroměříž	
Šilhánková	Helena	15. 8. 1899 Kroměříž	
Třasoňová	Ludmila	5. 1. 1900 Kroměříž	

1910

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Další informace
Bardek	Josef	2. 7. 1907 Vídeň	
Buchtík	Arnold	26. 3. 1907 Kroměříž	Syn
Buchtík	František	17. 4. 1903 Kroměříž	Syn
Buchtík	Jan	14. 10. 1899 Kroměříž	Syn
Buchtíková	Josefa	26. 3. 1902 Kroměříž	Dcera
Frkal	Václav	30. 8. 1904 Kroměříž	
Goldemund	Antonín	29. 5. 1906 Kroměříž	Syn
Goldemund	Josef	14. 3. 1902 Kroměříž	Syn
Homola	Josef	25. 9. 1901 Kroměříž	Syn Leonarda Homoly a Marianny Přikrylovy

Juřík	František	20. 3. 1905 Kroměříž	Syn
Knapek	Alois	24. 5. 1907 Kroměříž	Syn
Křemínek	František	23. 12. 1903 Viedeň	
Mlčochová	Anna	26. 7. 1902 Kroměříž	Dcera
Mlčochová	Františka	1. 4. 1899 Kroměříž	
Mlčochová	Viktorie	28. 4. 1897 Kroměříž	Dcera
Navrátilová	Žofie	29. 1. 1903 Viedeň	
Nedbalová	Marie	15. 8. 1899 Olomouc	
Němečková	Antonie	5. 10. 1902 Kroměříž	
Okřesek	Josef	28. 8. 1899 Brno	
Regent	Jan	28. 2. 1905 Kroměříž	Syn
Regent	Emil	3. 12. 1902 Kroměříž	Syn
Regentová	Anna	10. 6. 1901 Kelč	Dcera
Řezníček	Ignác	28. 9. 1899 Kroměříž	
Říha	Jan	19. 5. 1897 Budapešť	
Slavík	Josef	26. 2. 1899 Kroměříž	Syn

Slavík	František	23. 3 1899 Kroměříž	Syn
Smýkal	Antonín	říjen 1902 Kroměříž	
Smýkalová	Františka	1. 8. 1901 Kroměříž	
Snopek	Fridolin	27. 4. 1902 Kroměříž	Syn
Snopek	Bohumil	červ. 1909 Kroměříž	Syn
Stránská	Johana	června 1904 Valašské Klobouky	Dcera
Šemberová	Anděla	30. 9. 1905 Kroměříž	Dcera
Šilhánková	Helena	15. 8. 1894 ²²² Kroměříž	
Šimek	Alois	28. 9. 1909 Kroměříž	Syn
Turková	Štěpánka	11. 11. 1910 Kroměříž	
Zahradník	Cyril	9. 9. 1900 Kroměříž	Syn Eduarda Zahradníka a Františky Šebestianové
Zahradník	Metoděj	9. 9. 1900 Kroměříž	Syn Eduarda Zahradníka a Františky Šebestianové
Zavadil	Florian	30. 11. 1899 Mikulov	Syn Juliány Zavadilové

²²² Rok narození uveden jiný než roku 1900.

1921

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Pobyt v Kroměříži od roku
Bartek	Josef	2. 7. 1907 Vídeň	1908
Březina	František	27. 2. 1910 Kroměříž	1919
Buchlík	Arnold	26. 3. 1907 Olomouc	1907
Čechová	Vlasta	4. 11. 1910 Kroměříž	1919
Dovadilová	Hedvika	12. 10. 1910 Holešov	1918
Janča	Jaroslav	14. 9. 1902 Kroměříž	1918
Knapek	Alois	24. 5. 1907 Kroměříž	1907
Kočička	Karel	22. 5. 1912 Královo pole, Brno	1913
Kočička	Kamil	27. 8. 1910 Královo pole, Brno	1913
Kočička	Osvald	5. 8. 1908 Královo pole, Brno	
Kočičková	Božena	1918 Kroměříž	1919
Mikulášek	Josef	6. 12. 1910 Kroměříž	1914
Mlčoch	Josef	17. 3. 1911 Veverská Bítýška, Brno	
Mlčochová	Anna	23. 6. 1918 Kroměříž	
Mlčochová	Antonie	21. 10. 1920 Kroměříž	1921

Pokorný	Josef	26. 3. 1911 Kroměříž	1914
Regentová	Jaromírka	28. 2. 1911 Kroměříž	1911
Turková	Štěpánka	1. 11. 1910 Kroměříž	1910
Vojtková	Ludmila	7. 8. 1908 Kroměříž	1917
Vrba	Alois	4. 1. 1911 Kroměříž	1920
Vrbová	Božena	4. 10. 1913 Kroměříž	1920
Zapletal	Jaroslav	4. 3. 1907 Kroměříž	1917

SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

Příloha č. 8

Seznam obyvatelů chudobince a chorobince ze sčítacích operátů 1900

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Rodinný stav, další informace
Buchetková	Josefa	7. 2. 1833	Ovdovělá
Foglík	Martin	11. 11. 1835	Ženatý
Foglíková	Anežka	21. 1. 1843	Vdaná
Hertl	Josef	28. 3. 1828	Ženatý
Holíková	Genovefa	20. 10. 1832	Svobodná
Hütterová	Veronika	19. 1. 1853 Oujezdsko, okres Kroměříž	Ovdovělá
Jablonský	Ludvík	8. 8. 1839	Ovdovělý
Keil	Aug	28. 8. 1859	Svobodný
Koláčková	Františka	2. 3. 1860	Svobodná
Kratochvíl	Josef	27. 8. 1822	Ovdovělý
Kratochvílová	Františka	18. 9. 1834	Svobodná
Letochová	Veronika	26. 6. 1842 Žeranovice Holešov	Ovdovělá Domovské právo v Žeranovicích
Mádr	František	24. 2. 1814	
Matulová	Anežka	31. 3. 1877	Svobodná
Mikulíková	Mariana	9. 9. 1848	Svobodná
Mlčoch	Josef	27. 8. 1832	Ovdovělý
Mojžíšová	Anna	15. 7. 1830	Svobodná
Němčíková	Josefa	18. 2. 1818	Svobodná
Novák	František	3. 12. 1813 Strakonice Čechy	Ženatý Domovské právo Kroměříž
Nováková	Beata	20. 4. 1818	Vdaná

Pluhaříková	Kateřina	25. 9. 1830 Nenakonice, okres Olomouc	Svobodná Domovské právo v Olomouci
Puchmajerová	Josefa	26. 2. 1836	Svobodná
Řiha	Ludvík	19. 8. 1824	Ženatý
Říhová	Zuzana	15. 8. 1834 Lipník, okres Hranice	Vdaná Domovské právo v Kroměříži
Slámová	Marie	13. 10. 1833 Pustoměř, okres Vyškov	Svobodná
Slavík²²³	Adolf	15. 8. 1876	
Sovová	Josefa	19. 4. 1828	Ovdovělá
Stušková	Julie	30. 5. 1822	Ovdovělá
Šembera	Karel	16. 8. 1823	Ovdovělý
Vojtková	Anna	24. 7. 1823	Ovdovělá
Vrbicová	Žofie	24. 6. 1861	Svobodná
Zaoral	Anton	6. 6. 1851	Svobodný
Zlámal	Jan	27. 1. 1851	
Zlámal	Václav	5. 7. 1840	Svobodný

1910

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Rodinný stav, zaměstnání k roku 1907, další informace
Cabalová	Anna	16. 9. 1847	Vdova
Ciganková	Anna	24. 4. 1843 Ondřichovice - Napajedla	Vdova
Coufal	Arnošt	13. 8. 1841	Vdovec
Čabaňa	Ctibor	1842	Svobodný, hluchoněmý
Fiedrichová	Josefa	25. 12. 1849	Vdova
Foglík	Martin	11. 11. 1835	Vdovec

²²³ Tučně zvýrazněné jména patří osobám, které se objevily i při minulém sčítání.

Hájek	Edmund	27. 5. 1868 Bystřice pod Hostýnem	Svobodný
Halžová	Anna	29. 7. 1882 Uherský Brod	Svobodná, vada: vyrostlá, pomáhá v domácnosti
Holubář	Josef	6. 2. 1834 Dukovany Březník, Morava, domov Km	Vdovec
Holzerová	Magdalena	22. 6. 1839 Uherský Brod	Vdova
Hrbasová	Marie	6. 9. 1890	Svobodná
Hüterrová	Veronika	19. 1. 1853 Těšňovice	Vdova
Jedlcová	Anna	17. 4. 1866 Smolín, okres Uherský Brod	Svobodná, negramotná
Kolářová	Amálie	24. 6. 1824	Vdova
Kvasná	Viléma	1838 Olbersdorf, Slezko	Vdova
Macelíková	Kateřina	1833 Prasklice	Svobodná
Maglia	Veronika	15. 1. 1845	Vdova
Mikulíková	Marie ²²⁴	9. 9. 1848	Svobodná
Navrátilová	Marie	1842 Galand, Uhry	Vdova
Nezdařilová	Veronika	1836 Velikán Hvozné, okres Holešov	Vdova
Podjuklová	Anna	18. 7. 1840	Svobodná
Provazník	Jan	1847	Vdovec, chromý
Průdilová	Monika	20. 5. 1839 Kojetín	Vdova
Slámová	Marie	13. 10. 1833	Svobodná

²²⁴ Při minulém sčítání jméno Mariana.

Slavík	Adolf	15. 8. 1876	Svobodný
Slováková	Josefa	4. 7. 1845 Hrubotčšany	Vdova
Sova	František	2. 8. 1849	Vdovec
Stránská	Veronika	26. 6. 1865	Vdova
Svačina	Marian	13. 2. 1838 Dolní Ves, okres Holešov	Svobodný
Šamánek	František	22. 9. 1857	Vdovec, domácí správy ševcovské, obuvník
Šorn	Josef	1838	Vdovec
Tichá	Terezie	28. 4. 1877 Tištin Přerov - domov. příslušnost!	Svobodná, hluchoněmá šije pro domácnost
Tupý	Antonín	4. 10. 1869 Střížovice	Svobodný, při rolnictví
Zaoral	Vincenc	1830 Bystřice	Vdovec, negramotný
Zemenc	Josefa	29. 3. 1857 Němčice, okres Kojetín	Svobodná
Zlámal	Václav		Hluchoněmý, negramotný
Zlámalová	Vincencie	1832 Olomouc	Vdaná

1921

Příjmení	Jméno	Datum a místo narození	Rodinný stav, zaměstnání k roku 1907, další informace
Adamcová	Thekla	23. 9. 1849 Frýdland	Svobodná
Bubla	Hugo	25. 3. 1851 Kroměříž	Vdovec
Büchner	Eugenia	8. 4. 1875 Víděň - 7ten Bezirk	Svobodná, německé národnosti

Doubravová	Amálie	4. 7. 1834 Tovačov, okres Přerov	Vdova, negramotná
Duháč	Augustin	28. 8. 1853 Kroměříž	Vdovec
Endicherová	Jenoféfa	26. 4. 1834 Střílky, okres Zdounky	Svobodná
Flussová	Františka	1848 Holešov	Vdova, obchodnice (krátké zboží), židovské národnosti i náboženství
Hájek	Edmund	27. 5. 1868 Bystřice u Brna, okres Jihlava	Svobodný
Holendová	Anna	16. 6. 1853 Kroměříž	Vdova
Hulubcová	Marie	7. 9. 1850 Trávník, okres Kroměříž	Manželka
Hulubec	František	2. 12. 1849 Skaštice, okres Kroměříž	Ženatý, obuvnický mistr
Ilichmanová	Hermína	5. 11. 1858 Kroměříž	Vdova
Jadnová	Aloisie	27. 4. 1874 Zdislavice / Zdounky	Vdova
Jedlcová	Anna	17. 4. 1866 Smolín, okres Uherský Brod	Svobodná, neumí psát
Kuděnová	Marie	23. 9. 1847 Napajedla, okres Uherské Hradiště	Vdova
Kunertová	Marie	13. 8. 1847 Bušín, okres Šumperk	Vdova
Leidorfová	Teresie	16. 1. 1858 Kroměříž	Vdova

Mikulíková	Marie	9. 9. 1848 Kroměříž	Svobodná
Moricová	Františka	5. 12. 1843 Kroměříž	Vdova
Motal	Josef	13. 12. 1851 Skaštice, okres Kroměříž	Vdovec, negramotný
Moučková	Marie	Drahlov	Vdova, negramotná
Navrátil	Josef	1. 2. 1861 Kroměříž	Vdovec, negramotný
Nohalová	Anna	21. 10. 1847 Kvasice	Vdova, neumí psát
Novková	Petronila	1848 Kroměříž	Svobodná
Pokora	Ján	9. 11. 1849 Drahlov, okres Kroměříž	Svobodný, negramotný
Polišenský	Vincenc	28. 9. 1855 Střížovice	Vdovec, papučářství
Schneidrová	Anna	28. 6. 1842 Kroměříž	Vdova
Slavík	Adolf	15. 8. 1876 Kroměříž	Svobodný
Stern	Paulina	11. 3. 1871 Viedeň	Svobodná, židovské národnosti i náboženství
Šmeimmanová	Josefa	6. 1. 1844 Kroměříž	Vdova, neumí psát
Tichá	Terezie	28. 4. 1877 Tištin, okres Přerov	Svobodná
Tupý	Anton	4. 10. 1869 Kroměříž	Svobodný, domovská příslušnost do Střížovic
Vacková	Františka	Lukov	Vdova, negramotná
Vašek	František	9. 6. 1840 Těšánky, okres Kroměříž	Vdovec, krejčovský

Zahradník	Metoděj	9. 9. 1900 Kroměříž	Svobodný
Zahradníková	Františka	5. 1. 1863 Kroměříž	Svobodná

SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1890*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1900*; tamtéž, f. B-A 1, *Sčítací operáty 1921*.

Obrazové přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1

Architektonický plán budovy sirotčince z roku 1888

Příloha č. 2

Návrh přestavby sirotčince z roku 1929

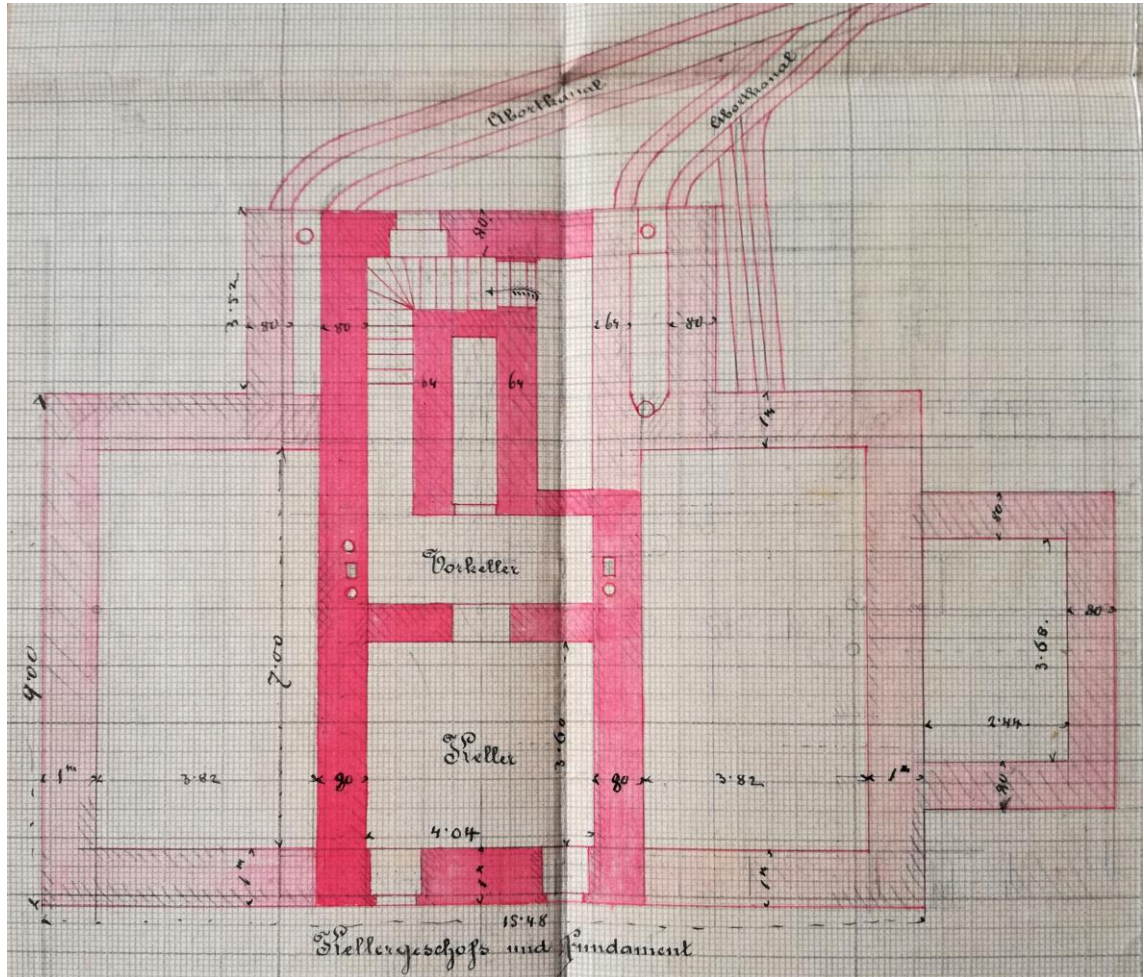
Příloha č. 3

Historické fotografie ze sirotčince

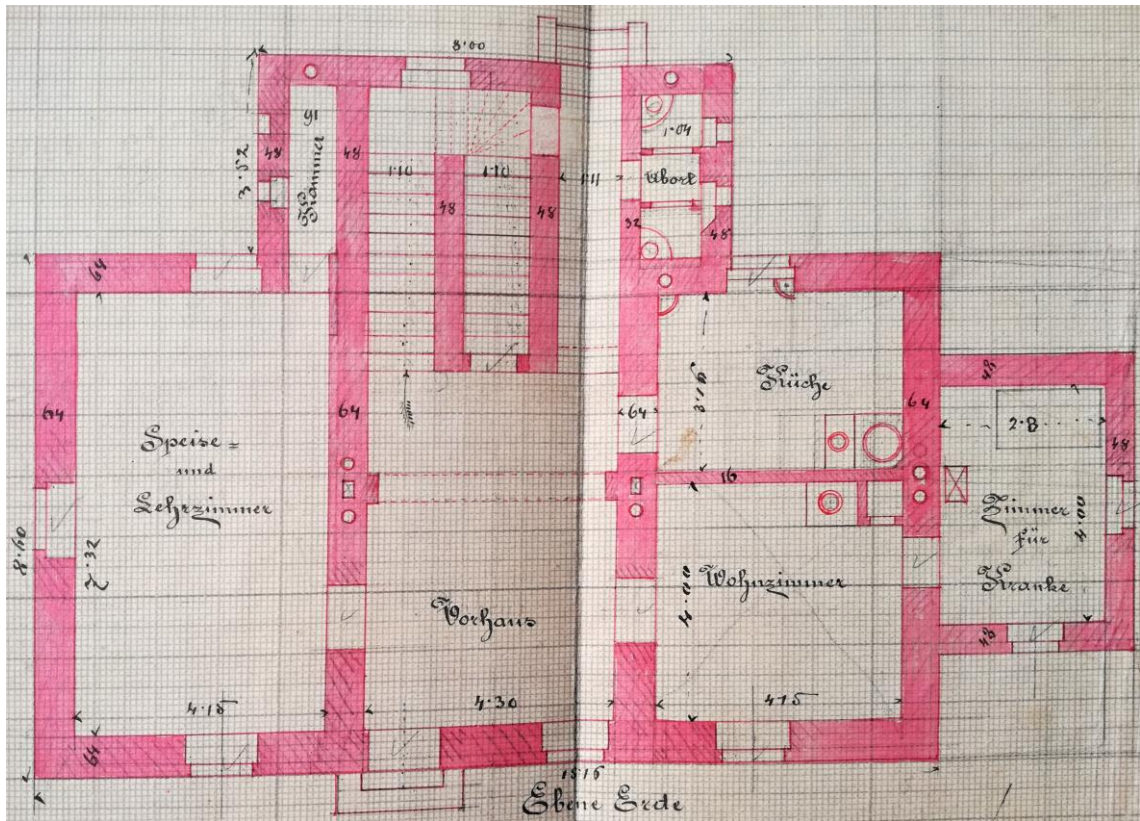
Příloha č. 1

Architektonický plán budovy sirotčince z roku 1888

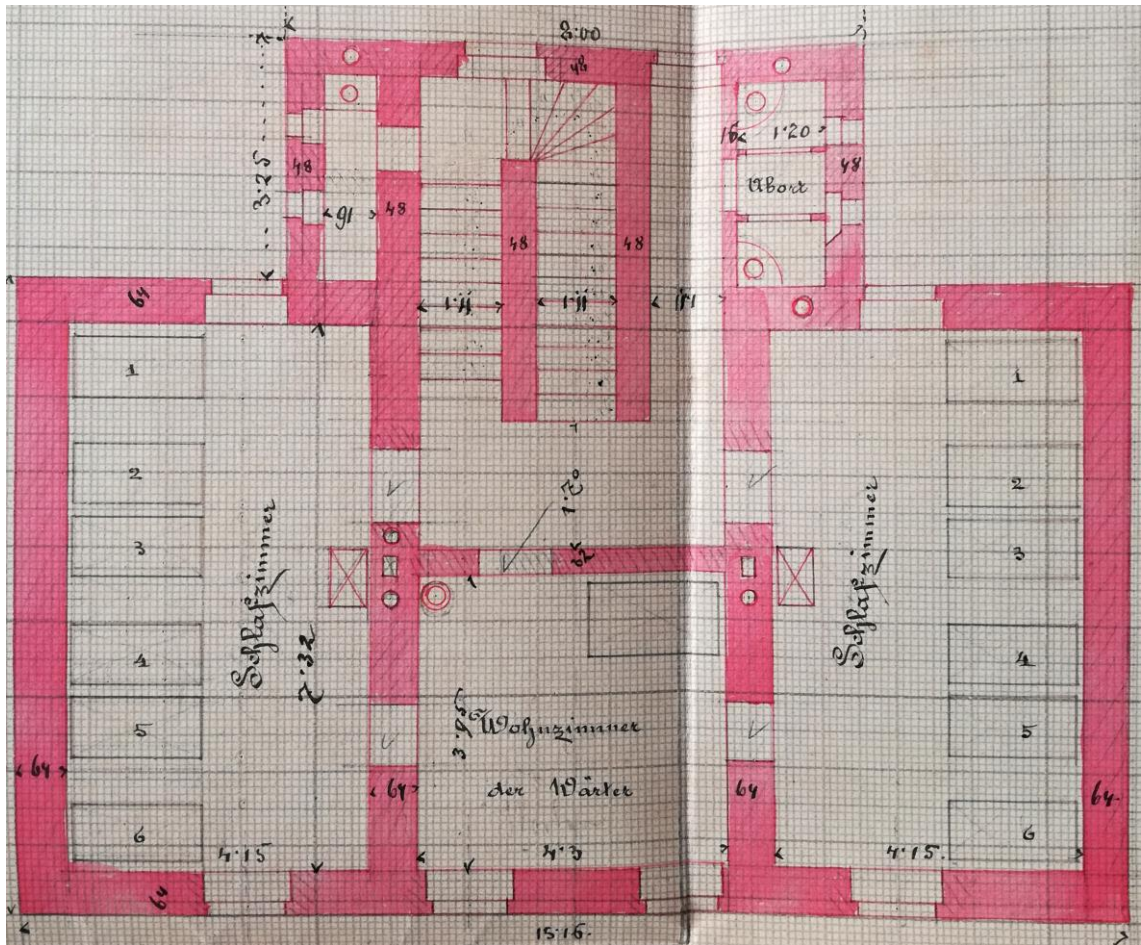
Sklep

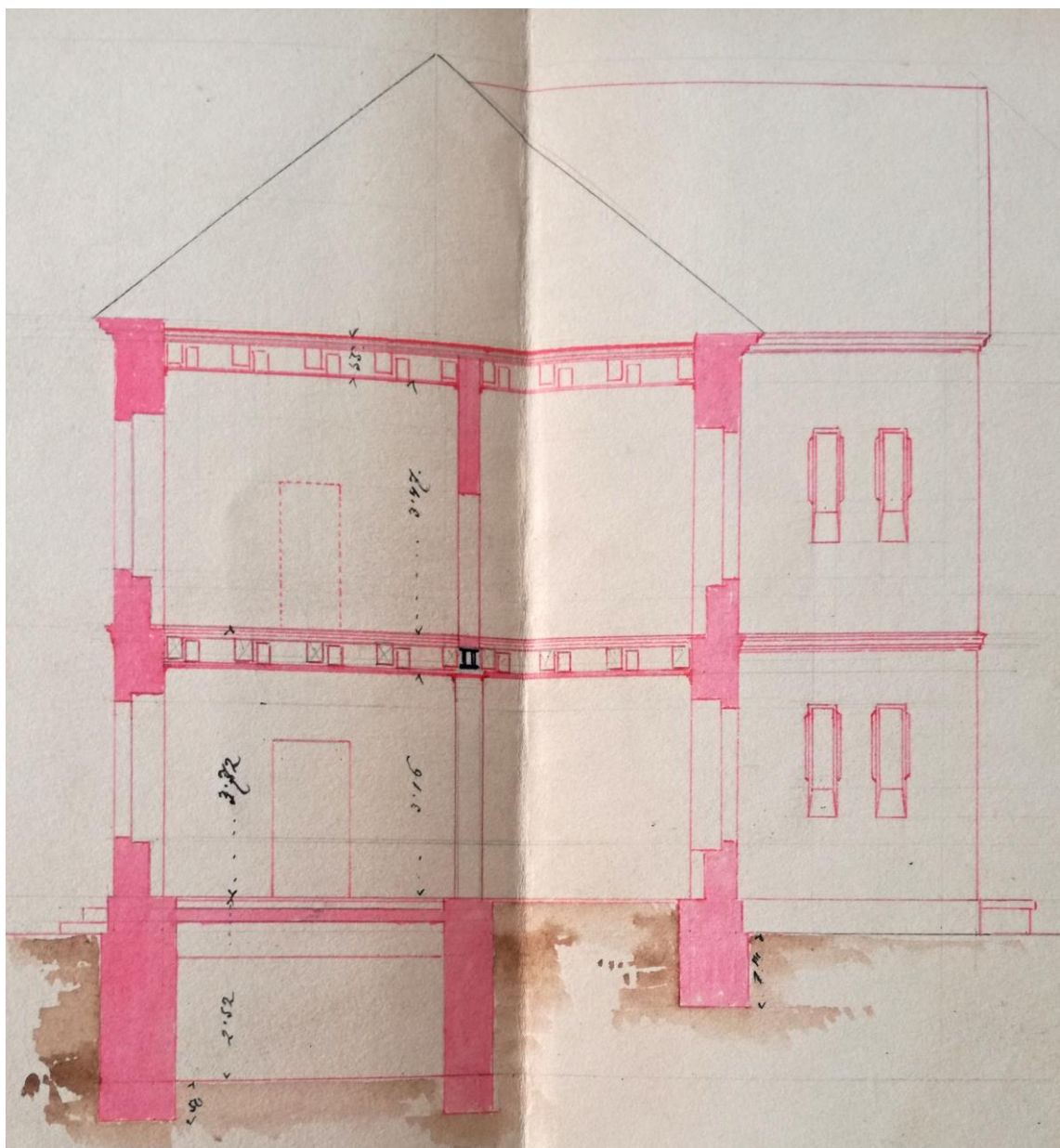
Přízemí

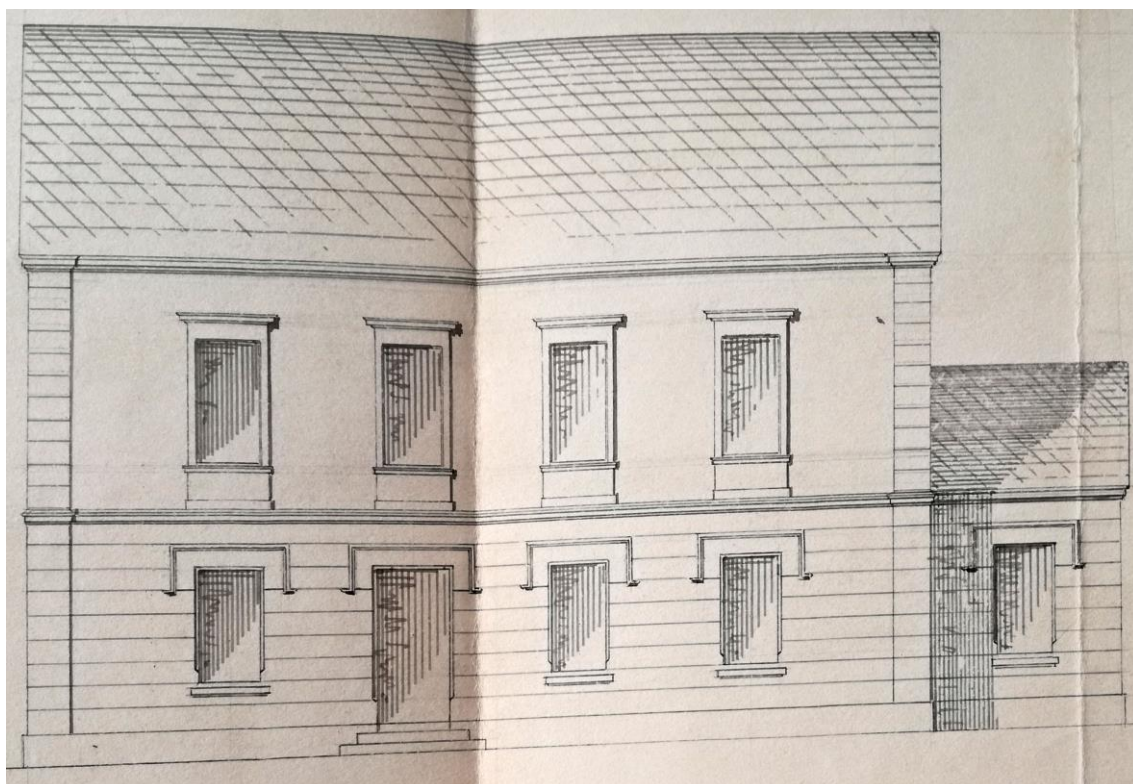
První patro

Průřez domem

Pohled z ulice

SOkA Kroměříž, f. B-A 1, kart. 653, *Sírotčinec*, Project eines Waisenhauses zu
Kremsier.

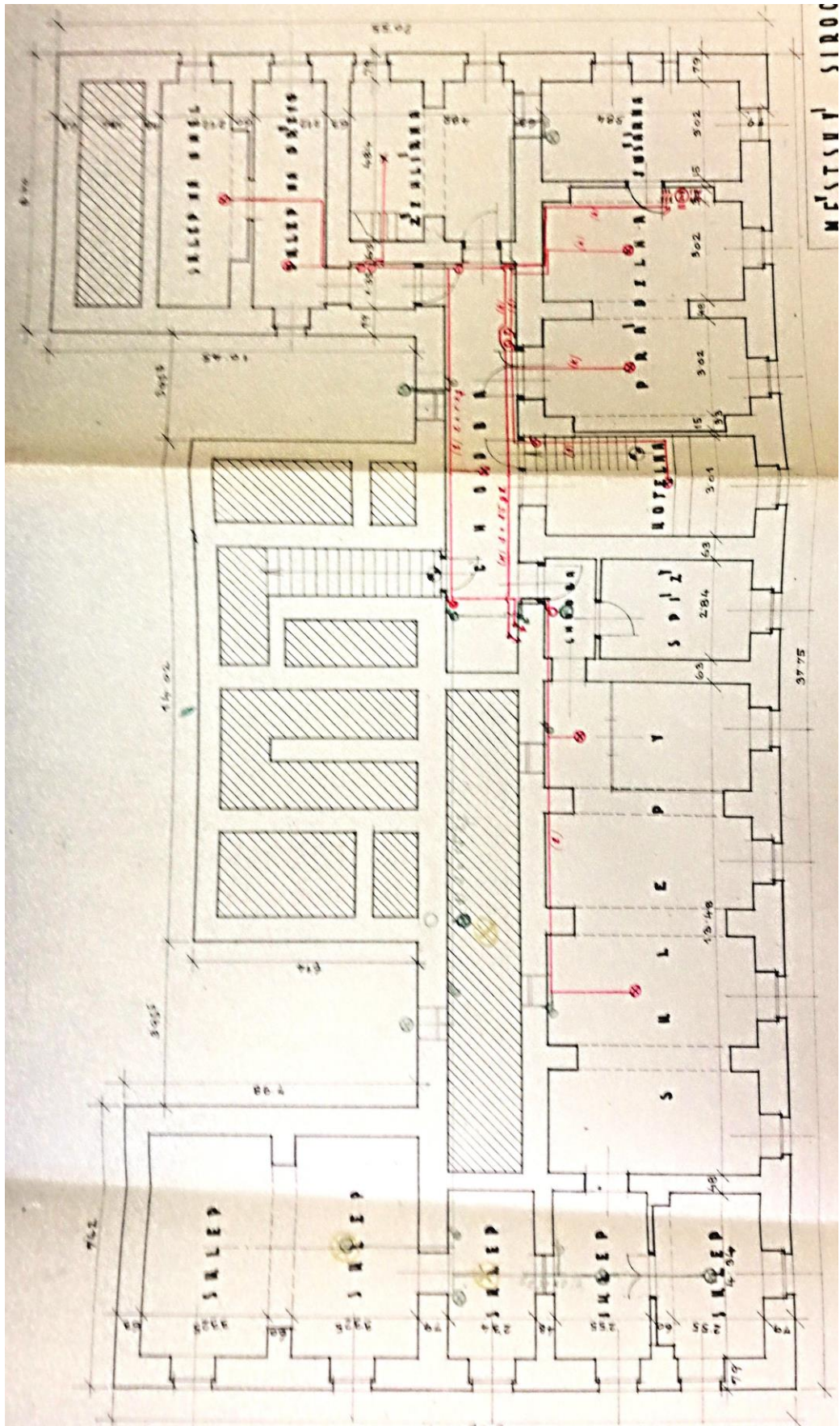
Příloha č. 2

Návrh přestavby sirotčince z roku 1929

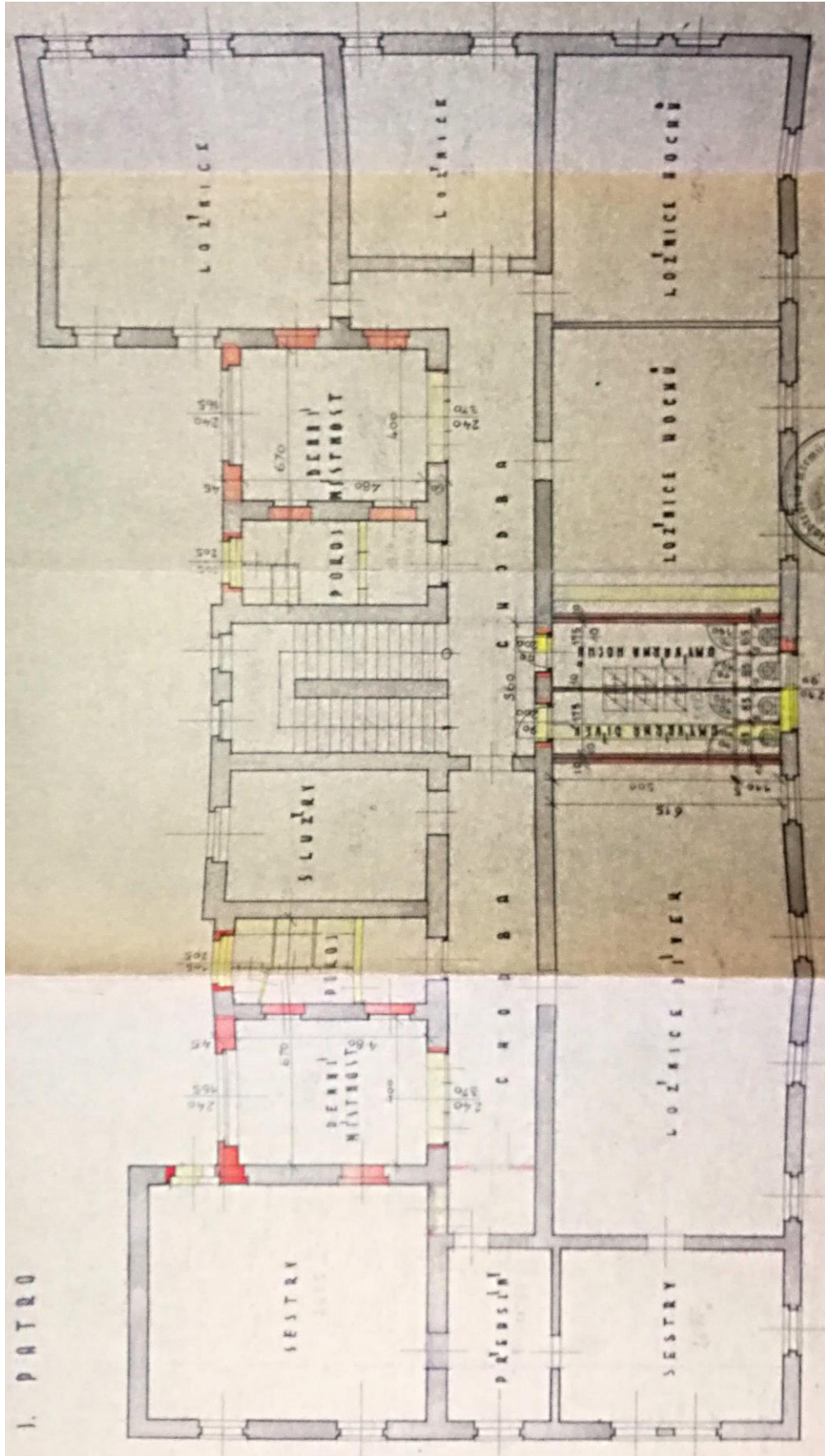
Situační plán

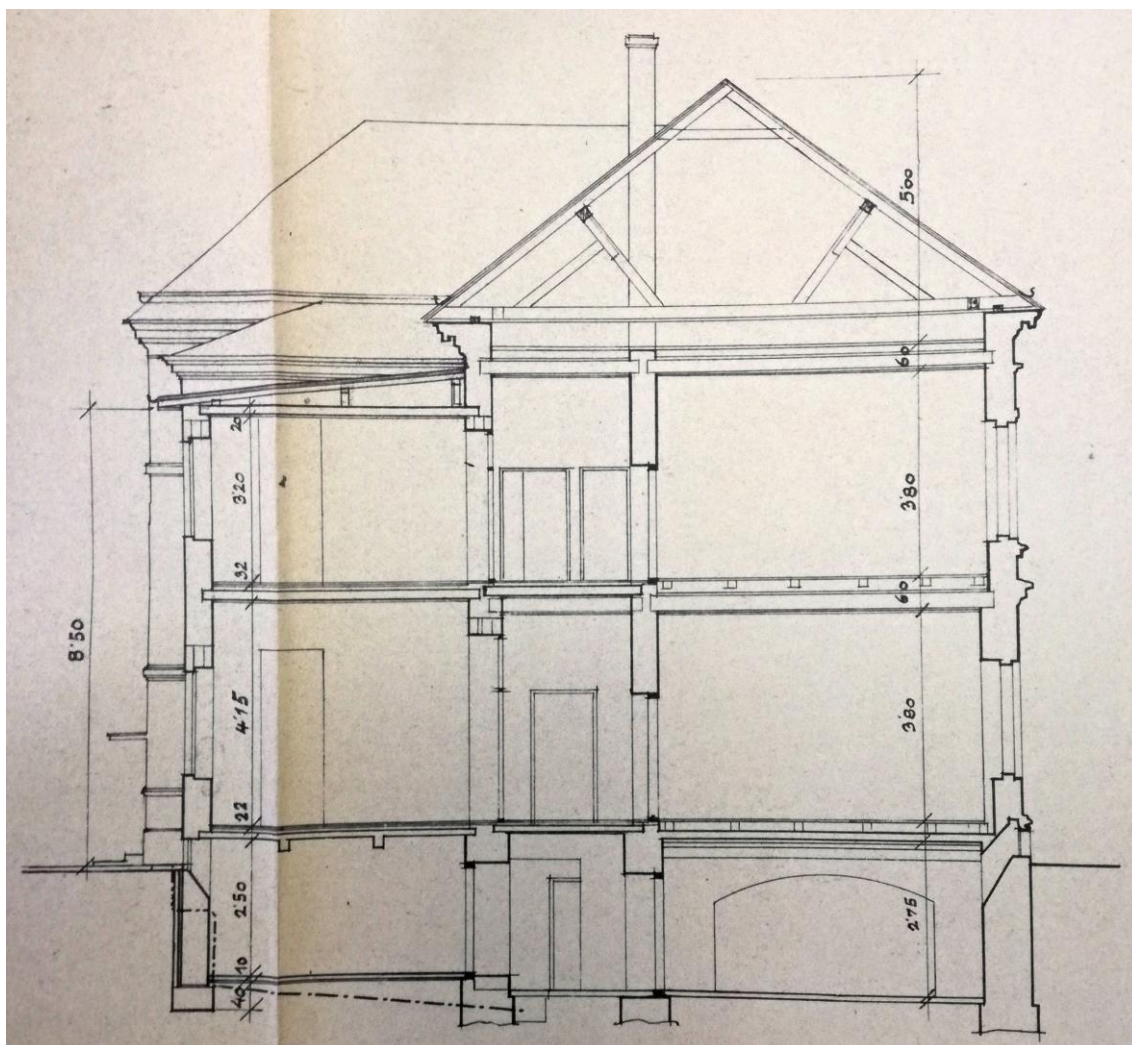
Sklep

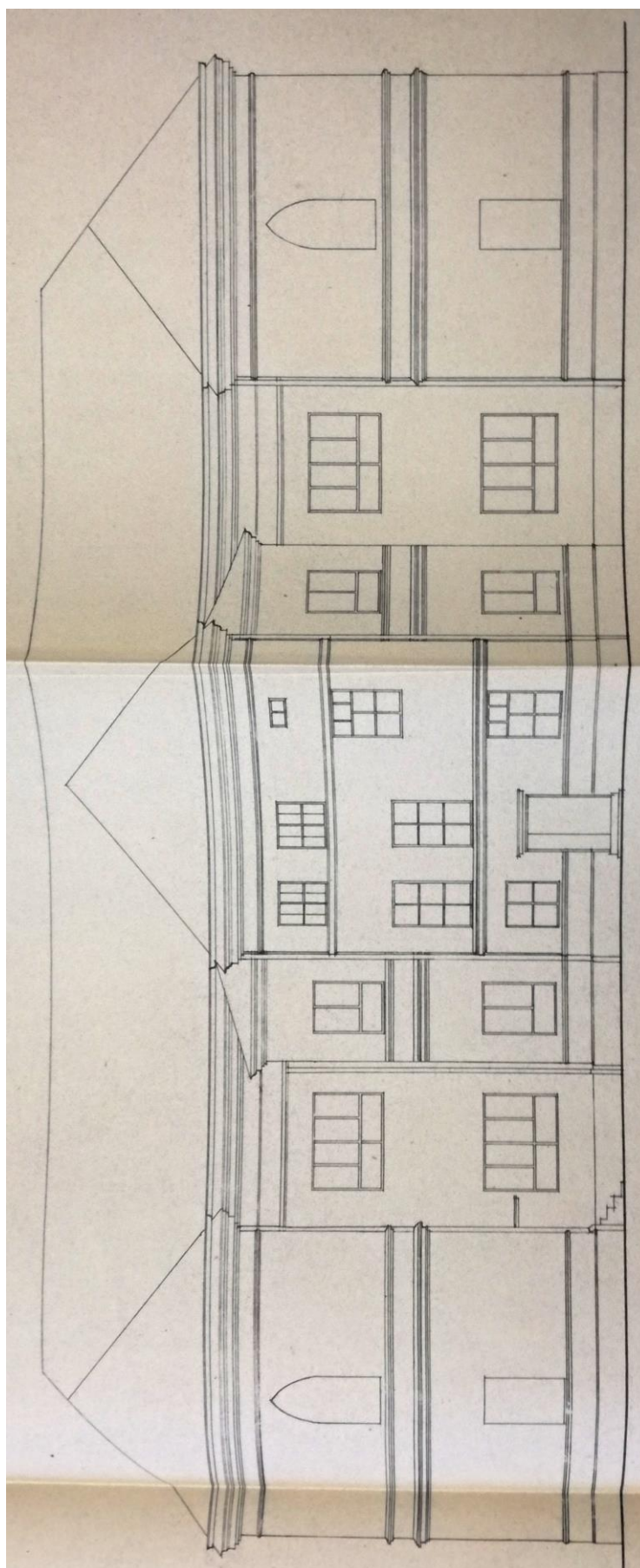
1. patro

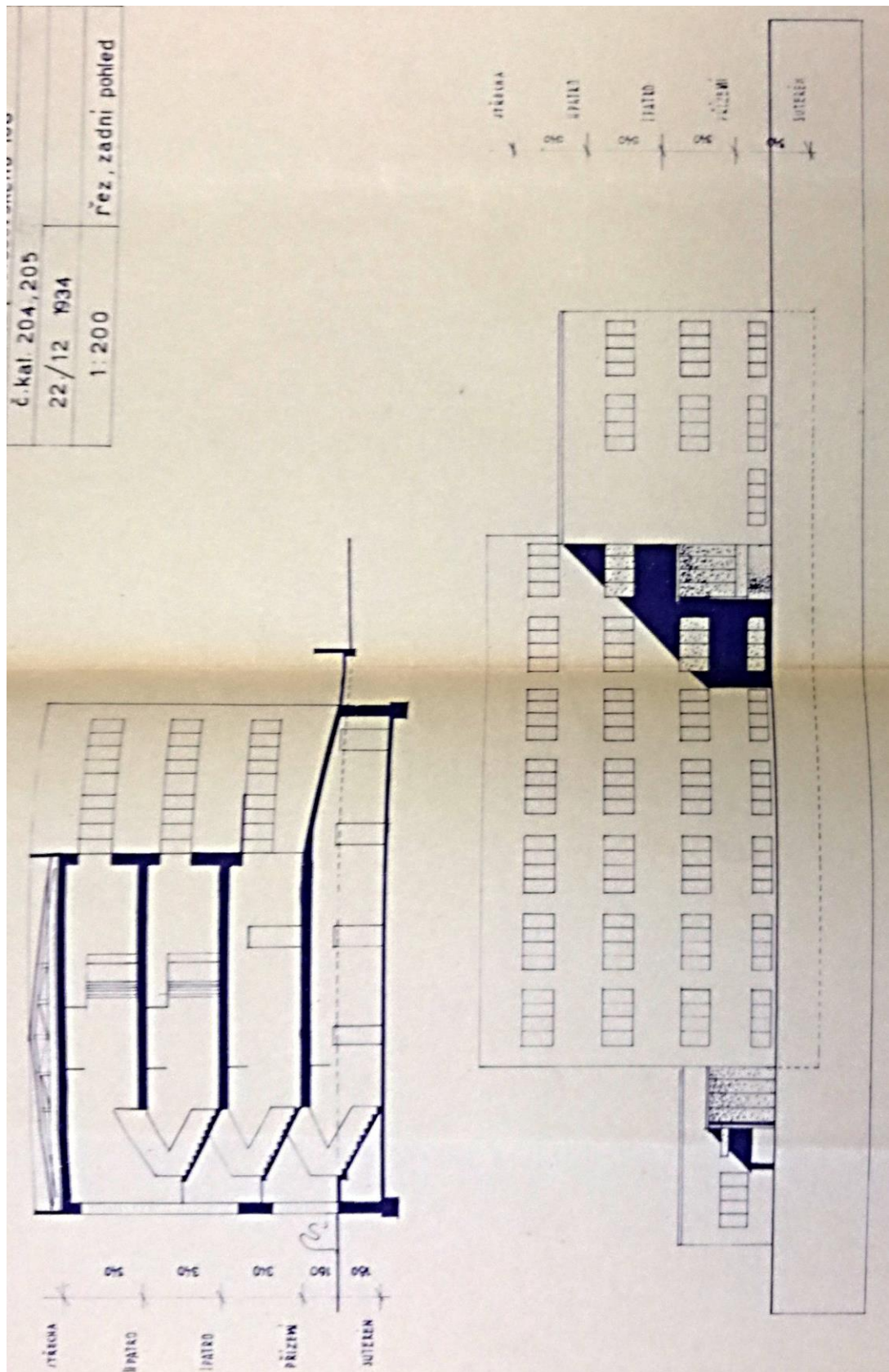
Průřez domem

Pohled z jihu

Plánovaná přístavba

SOkA Kroměříž, f. B-A 1, *Přestavba sirotčince.*

Příloha č. 3

Historické fotografie ze sirotčince

Obyvatelé sirotčince. Datace fotografie 1889–1929.

P. Josef Olšina se sestrami působícími v sirotčinci. Datace 1910–1917.

Česká provincie, *Kronika provincie*.